

I. DISPOSICIONS GENERALS

CAP DE L'ESTAT

17769 *Reial decret llei 23/2018, de 21 de desembre, de transposició de directives en matèria de marques, transport ferroviari i viatges combinats i serveis de viatge vinculats.*

I

La transposició dins el termini de directives de la Unió Europea constitueix en l'actualitat un dels objectius prioritaris establerts pel Consell Europeu. La Comissió Europea sotmet informes periòdics al Consell de Competitivitat, als quals es dona un alt valor polític perquè serveixen per mesurar l'eficàcia i la credibilitat dels estats membres en la posada en pràctica del mercat interior.

El compliment d'aquest objectiu és avui encara més prioritari, tenint en compte l'escenari dissenyat pel Tractat de Lisboa, pel qual es modifiquen el Tractat de la Unió Europea i el Tractat constitutiu de la Comunitat Europea, per als incompliments de transposició dins el termini, per als quals la Comissió pot demanar al Tribunal de Justícia de la Unió Europea la imposició d'importants sancions econòmiques de manera accelerada (article 260.3 del Tractat de funcionament de la Unió Europea, TFUE).

Espanya ha estat complint de manera consistent els objectius de transposició dins els terminis compromesos des de l'inici de l'establiment d'aquests. Tanmateix, en aquests moments es dona un retard en la transposició d'algunes directives que requereixen una norma amb rang de llei per a la seva incorporació a l'ordenament jurídic intern, per la qual cosa existeix un risc de multa sobre la base del que estableix l'article 260.3 del TFUE.

Davant la gravetat de les conseqüències de seguir acumulant retard en la incorporació a l'ordenament jurídic espanyol d'aquestes directives, és necessari acudir a l'aprovació d'un reial decret llei per procedir a la transposició esmentada, fet que ha de permetre tancar els procediments d'infracció oberts per la Comissió Europea.

Finalment, pel que fa a l'existència de «procediments d'incompliment contra el Regne d'Espanya», s'ha de tenir en compte que, malgrat el caràcter opcional que preveu l'article 260.3 del Tractat de funcionament de la Unió Europea, en la seva Comunicació de 13 de desembre de 2016, «Dret de la UE: millors resultats gràcies a una millor aplicació», la Comissió ha anunciat un canvi d'enfocament i ha passat a sol·licitar de manera sistemàtica la suma a tant alçat. La conseqüència lògica de l'enfocament de la suma a tant alçat és que, en els casos en què un Estat membre reperi la infracció mitjançant la transposició de la Directiva en el curs d'un procediment d'infracció, la Comissió ja no desisteix del seu recurs només per aquest motiu.

Com a disposició transitòria, la Comissió ha assenyalat que no aplicarà aquesta nova pràctica als procediments la carta de requeriment dels quals sigui anterior a la publicació d'aquesta Comunicació en el Diari Oficial de la Unió Europea, que va tenir lloc el 19 de gener de 2017. En conseqüència, és una necessitat extraordinària i urgent procedir a la transposició de les directives respecte de les quals s'ha iniciat un procediment d'infracció, abans que es formalitzi la demanda davant el Tribunal de Justícia, per tal d'evitar un procediment judicial que finalitzaria mitjançant una sentència que declari l'incompliment per part del Regne d'Espanya de les obligacions que li imposa el dret de la Unió. Respecte a les directives el termini de transposició de les quals venç de manera imminent, és una necessitat extraordinària i urgent la seva incorporació immediata al nostre ordenament jurídic, a fi d'evitar l'inici d'un procediment d'infracció que comportaria la imposició d'una multa.

Pel que fa a la utilització del reial decret llei com a instrument de transposició, cal assenyalar que el Tribunal Constitucional, en la Sentència 1/2012, de 13 de gener, avala la concurrència del pressupost habilitador de la necessitat extraordinària i urgent de l'article

86.1 de la Constitució quan hi concorrin «el retard patent en la transposició» i l'existència de «procediments d'incompliment contra el Regne d'Espanya».

En els apartats successius d'aquesta exposició de motius es van concretant les raons que justifiquen la necessitat extraordinària i urgent de transposar les diferents directives en cadascun dels supòsits que recull el present Reial decret llei.

II

El Títol I, que comprèn l'article primer, conté les modificacions derivades de la transposició de la Directiva (UE) 2015/2436 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2015, relativa a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria de marques.

La Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, que ara es reforma, va incorporar a l'ordenament jurídic espanyol la Directiva 89/104/CEE del Consell, de 21 de desembre de 1988, avui en la seva versió refosa, Directiva 2008/95/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 22 d'octubre de 2008, relativa a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria de marques.

Aquesta harmonització legislativa va suposar un avanç significatiu per al funcionament correcte del mercat interior, doncs es van eliminar traves a la lliure circulació de mercaderies i serveis, ja que es van harmonitzar disposicions substantives essencials del dret de marques a tots els estats membres.

Al costat d'aquesta harmonització legislativa, la Unió Europea, mitjançant el Reglament (CE) núm. 40/94 del Consell, de 20 de desembre de 1993, sobre la marca comunitària, posteriorment codificat com a Reglament (CE) núm. 207/2009 del Consell, de 26 de febrer de 2009, i avui de nou codificat com a Reglament (UE) 2017/1001 del Parlament i del Consell, de 14 de juny de 2017, sobre la marca de la Unió Europea, va instituir un sistema de protecció unitària de marques a tota la Unió, que conviu amb els sistemes nacionals de registre de marques. Actualment, per tant, el sistema de protecció o registre de marques a la Unió Europea és de caràcter dual, les marques es poden registrar a tota la Unió o a l'Estat o els estats membres que es vulgui.

Aquesta duplicitat de sistemes de protecció de marques a la Unió Europea va aconsellar una avaluació general del funcionament d'aquest i de la interrelació dels sistemes nacionals i el sistema de la Unió. Els resultats d'aquesta avaluació van posar de manifest que els usuaris estaven generalment satisfets amb aquest sistema dual de protecció.

En les conclusions del Consell de 25 de maig de 2010 sobre la futura revisió del sistema de marques a la Unió Europea, es convidava la Comissió a presentar propostes de revisió de la Directiva 2008/95/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 22 d'octubre de 2008, abans esmentada, i s'indicava que aquesta revisió hauria d'incloure especialment mesures per aconseguir que la directiva esmentada fos més coherent amb l'aleshores Reglament (CE) núm. 207/2009 del Consell, de 26 de febrer de 2009, abans esmentat, per contribuir així a la reducció de les zones de divergència en el conjunt del sistema de marques a Europa.

La Directiva (UE) 2015/2436 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2015, relativa a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria de marques, que mitjançant el present Reial decret llei s'incorpora al nostre ordenament jurídic, assenyala en el seu considerant 8 que «és necessari superar l'aproximació limitada assolida per la Directiva 2008/95/CE, i ampliar-la a altres aspectes del dret material de marques».

En el considerant 9 es resumeix l'abast d'aquesta harmonització i, així s'indica, que amb la finalitat de facilitar el registre i la gestió de les marques a Europa, és essencial aproximar no tan sols les disposicions de dret material, sinó també les de caràcter procedimental. A aquests efectes, en compliment de les conclusions del Consell de 25 de maig de 2010, s'incorporen a la Directiva (UE) 2015/2436 els principis normatius essencials del Reglament (CE) núm. 207/2009 del Consell, de 26 de febrer de 2009 (avui Reglament (UE) 2017/1001), amb la qual cosa es produeix una harmonització legislativa no tan sols

en els sistemes nacionals de marques, sinó també entre aquests i el sistema de marques de la Unió.

El dret espanyol de marques ja va incorporar en les seves disposicions de la Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, gran part de les normes que ara imposa la nova Directiva, en concret en els àmbits de la marca com a objecte de dret de propietat, marques col·lectives o certes normes procedimentals, però, en altres camps normatius, aquesta llei espanyola s'ha d'adaptar ja sigui perquè es tracta de noves normes o perquè la Llei esmentada va adoptar una solució diferent de la que ara propugna la nova Directiva.

En aquest nou marc jurídic, aquesta modificació normativa, que d'acord amb l'article 25 de la Llei 50/1997, de 27 de novembre, del Govern, estava prevista en el Pla anual normatiu de 2018, assumeix el mandat de transposició de la Directiva (UE) 2015/2436. La transposició s'ha basat en els principis de la bona regulació, que comprèn el principi de necessitat i eficàcia, ja que compleix l'obligació d'incorporació al dret nacional amb fidelitat al text de la directiva i amb la reforma mínima de la normativa actual, en favor de la simplificació; així com en els principis de proporcionalitat, ja que conté la regulació imprescindible i de seguretat jurídica, atès que s'efectua amb la finalitat de mantenir un marc normatiu estable, previsible, integrat i clar.

Pel que fa a les novetats més significatives que introdueix el present Reial decret llei, és necessari destacar que el concepte de marca en sentit estricte, és a dir, com a signe que serveixi en les transaccions mercantils per distingir els productes o els serveis d'una empresa dels d'altres empreses, no pateix modificacions, però sí que s'introdueix una modificació pel que fa a la manera de delimitar a efectes registrals el bé immaterial sol·licitat. La normativa anterior exigia que el signe distintiu sol·licitat fos susceptible de representació gràfica. Aquest Reial decret llei, atesos els avenços tecnològics, només exigeix que el signe sigui susceptible de representació en el Registre de marques, i prou, sense especificar el mitjà utilitzat, però requereix que aquesta representació permeti no tan sols a les autoritats, sinó també al públic en general, determinar l'objecte de la protecció que s'atorgui al titular. La representació ha de ser, per tant, clara, precisa, autosuficient, fàcilment accessible, intel·ligible, duradora i objectiva.

Això ha de permetre utilitzar en la representació del signe la tecnologia disponible en cada moment i que sigui adequada als efectes esmentats.

Les prohibicions de registre no han patit modificacions substancials. Tanmateix, se sistematitzen adequadament les prohibicions absolutes en matèria de denominacions d'origen, termes tradicionals de vins, especialitats tradicionals garantides i les denominacions d'obtencions vegetals, i es remetent directament als instruments legals del dret de la Unió o del dret nacional per evitar errors d'interpretació.

La protecció conferida a les marques o noms comercials notoris registrats varia sensiblement respecte del que estableix la normativa anterior. Desapareix la distinció entre marca o nom comercial notori i famós, i es preveu una sola categoria, la del renom a Espanya, si es tracta d'una marca espanyola, o del renom a la Unió Europea, si es tracta d'una marca de la Unió.

A aquests efectes, s'ha de tenir en compte que, d'acord amb la jurisprudència més estesa, per tal que una marca gaudeixi de renom ha de ser coneguda «per una part significativa del públic interessat en els productes o serveis».

En el procediment d'oposició es regula la facultat del sol·licitant de registre contra el qual es dirigeix l'oposició d'exigir a l'oponent que acrediti l'ús dels registres anteriors sobre la base dels quals es fonamenta l'oposició, si aquest ús ja era legalment exigible en aquell moment.

Respecte del procediment de renovació de registre es possibilita que l'Administració adopti mesures que agilitzin notablement els tràmits que han d'observar els interessats, ja que pot disposar que, per als casos de renovació total de la marca, el pagament de la taxa de renovació es pugui considerar que constitueix una sol·licitud de renovació.

En la definició dels drets conferits per la marca s'incorpora la clàusula, ja continguda a l'article 16.1 de l'Acord sobre els aspectes dels drets de propietat intel·lectual relacionats amb el comerç (ADPIC), que els drets conferits per la marca s'han d'entendre sense

perjudici dels drets adquirits pels titulars abans de la data de presentació de la sol·licitud de registre o de la data de prioritat de la marca registrada.

Com en la normativa anterior, però amb una altra formulació, s'atorga al titular d'una marca la facultat de prohibir no tan sols els actes directes de violació d'una marca, sinó també els actes preparatoris per a aquesta violació. S'atorga així mateix al titular d'una marca registrada la facultat d'exercir els drets que aquesta li confereix contra mercaderies procedents de tercers països que, tot i no haver estat despatxades a lliure pràctica, portin un signe idèntic o virtualment idèntic a la marca registrada esmentada. Aquest dret caduca si el titular de les mercaderies o el declarant acrediten que el titular de la marca registrada no té dret a prohibir la posada al mercat de les mercaderies al país de destinació final.

En l'àmbit dels límits del dret de marca s'estableix que el dret de marca no es pot invocar per eximir el seu titular de respondre enfront de les accions dirigides contra ell per violació d'altres drets de propietat industrial o intel·lectual que tinguin una data de prioritat anterior. Es consagra així el que assenyala indirectament l'apartat 1 de l'article 34 i s'estén aquest principi no tan sols respecte de les marques anteriors, sinó també respecte de qualsevol altre dret anterior.

És objecte de regulació especial la legitimació dels llicenciataris per emprendre accions de violació de marca. S'estableix el principi general que el llicenciatari requereix el consentiment del titular de la marca per a la incoació d'accions per violació de la marca objecte de llicència, però el llicenciatari exclusiu ha d'estar facultat per incoar l'acció si, havent requerit el titular a aquests efectes, aquest no ha iniciat l'acció.

En la regulació de les causes de nul·litat i caducitat s'atorga la competència directa per a la seva declaració a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques. No obstant això, es reconeix la possibilitat de plantejar una pretensió de nul·litat o caducitat en via judicial per mitjà d'una demanda reconvençional en el si d'una acció per violació de marca.

Es regula detalladament la legitimació i s'estableixen les línies directrius del procediment administratiu de nul·litat i de caducitat, sense perjudici del seu desplegament per via reglamentària. En les sol·licituds o accions de nul·litat es regula detalladament l'exigència de la prova d'ús a instància del titular de la marca posterior.

Pel que fa als efectes de la declaració de nul·litat i de caducitat, s'introdueixen modificacions que afecten de manera especial la declaració de caducitat; en concret, una vegada declarada la caducitat d'una marca registrada, els efectes d'aquesta declaració es retrotrauen a la data de sol·licitud administrativa de caducitat o a la data de la demanda reconvençional.

Com que l'Oficina Espanyola de Patents i Marques (via directa) i els tribunals (via reconvençional) comparteixen la competència per declarar la nul·litat i caducitat, es regulen de manera especial els efectes de cosa jutjada i de fermesa de les resolucions administratives. Igualment ha estat objecte d'especial atenció la litispendència i la prejudicialitat, així com l'existència de procediments administratius previs de nul·litat o caducitat, ateses les interferències que es poden produir entre els òrgans administratius i jurisdiccionals quan existeixin pretensions plantejades davant d'òrgans diferents en els quals hi hagi una connexió que condicioni la resolució que s'ha d'adoptar.

La Directiva (UE) 2015/2436 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2015, relativa a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria de marques, té un termini de transposició que finalitza el 14 de gener de 2019. L'eina prevista inicialment per efectuar la transposició d'aquesta directiva era un avantprojecte de llei, seguint el procediment legislatiu ordinari, però resulta clar que, si se seguís el procediment esmentat, encara que s'utilitzés el tràmit d'urgència, no es podria complir el termini de transposició fixat per la Unió Europea, amb el consegüent risc per a Espanya de sanció pecuniària. Per consegüent, concorren raons que justifiquen la necessitat extraordinària i urgent requerida per l'article 86.1 de la Constitució per transposar la Directiva esmentada sense més demora mitjançant el present Reial decret llei.

III

El Títol II, que comprèn els articles segon i tercer, conté les modificacions derivades de la Directiva 2012/34/UE del Parlament i del Consell, de 21 de novembre de 2012, per la qual s'estableix un espai ferroviari europeu únic, modificada per la Directiva 2016/2370, de 14 de desembre.

La transposició de la Directiva (UE) 2016/2370 del Parlament europeu i del Consell, de 14 de desembre de 2016, que modifica la Directiva 2012/34/UE, en allò que concerneix l'obertura del mercat dels serveis nacionals de transport de viatgers per ferrocarril i la governança de les infraestructures ferroviàries, exigeix algunes modificacions immediates de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari, ja que les mesures que conté s'han d'adoptar i publicar, com a molt tard, el 25 de desembre de 2018 i afecten directament la situació i les funcions que tenen l'administrador d'infraestructures ferroviàries i l'operador dels serveis de transport de viatgers per ferrocarril.

Les novetats d'aquesta nova Directiva (UE) 2016/2370, que estableix l'espai ferroviari europeu únic, se centren en dos aspectes principals: d'una banda, l'obertura del mercat del transport de viatgers per ferrocarril que atorga a les empreses ferroviàries el dret d'accés a les infraestructures ferroviàries de tots els estats membres, encara que l'efectivitat d'aquest dret s'aplica l'1 de gener de 2019, a temps per a l'horari de servei de 14 de desembre de 2020 i, de l'altra, es reforça la independència i imparcialitat dels administradors d'infraestructures, i es garanteix mitjançant cauteles addicionals la seva separació organitzativa de qualsevol empresa ferroviària.

A més, després de la publicació de la Directiva (UE) 2016/2370, la Comissió Europea va obrir dos procediments d'infracció: un en fase de dictamen motivat, que va comunicar al Regne d'Espanya el 15 de juny de 2017, en què entén que no s'han incorporat diverses mesures de transposició de la Directiva 2012/34/UE, i un altre mitjançant Carta de requeriment de 18 de maig de 2018, que indica algunes mesures que s'han d'incorporar per a la transposició correcta de la directiva esmentada, incorporacions que es fan en aquest Reial decret llei.

Davant de tot això, s'ha optat per fer una incorporació conjunta de les mesures a què ens obliga la Directiva (UE) 2016/2370 i els dos procediments d'infracció oberts per la Comissió Europea, ja que incideixen en la mateixa realitat ferroviària. Aquesta incorporació urgeix i es porta a terme en aquest Reial decret llei, ja que és peremptori posar en vigor la normativa comunitària amb la finalitat que els actors que concorren en el mercat ferroviari puguin conèixer la nova situació i adaptar-s'hi organitzativament i materialment.

En primer lloc, la Llei 39/2003, de 17 de novembre, del sector ferroviari, va iniciar la liberalització del transport ferroviari amb la del transport de mercaderies, al qual va seguir el transport internacional de viatgers, i ara es completa amb la del transport de viatgers de rodalies i mitjana distància. Aquesta obertura del mercat té una incidència especial en la situació de l'operador de serveis de transport per ferrocarril, que pot deixar de ser l'operador únic en aquest àmbit. Aquest és un canvi fonamental, ja que la seva posició pot estar subjecta a condicionants externs als quals fins ara no havia tingut necessitat de fer front.

A més, el dret a l'obertura del mercat a totes les empreses es pot limitar en cas que contractes de servei públic cobreixin el mateix itinerari o un altre d'alternatiu i es posi en perill l'equilibri econòmic d'aquests contractes, i correspon a l'organisme regulador decidir si està o no en perill l'equilibri econòmic del contracte, que constitueix una altra novetat de la Directiva 2016, i en coherència amb això les competències s'atorguen a la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, i es recullen a l'article 59.7, que modifica de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari.

En tercer lloc, davant la potencial entrada de nous actors com a administradors d'infraestructures és necessari incorporar la categoria d'«empresa integrada verticalment» que crea la Directiva (UE) 2016/2370, que permet que en una mateixa empresa convisin un administrador d'infraestructures i un operador de serveis de transport sense personalitat jurídica diferent, fet que exigeix introduir requisits complementaris d'independència de l'administrador d'infraestructures per assegurar no tan sols la seva total separació orgànica

de les empreses ferroviàries, sinó blindar-lo de possibles influències o conflicte d'interessos amb aquestes i garantir la seva independència, tant pel que fa a l'exercici de les funcions essencials com a la transparència financera, fet que exigeix modificar algunes disposicions de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, que afecten els administradors de les infraestructures. Això anterior s'entén sense perjudici de l'aposta del model espanyol de separació orgànica entre els gestors d'infraestructures públiques i els operadors ferroviaris.

En quart lloc, a fi d'incorporar algunes mesures de la Directiva 2012/34/UE, exigides pel Dictamen motivat de 15 de juny de 2017, és necessari incloure els conceptes de benefici raonable i itinerari alternatiu entre les definicions de l'annex I de la Llei del sector ferroviari, i reforçar la posició de l'administrador d'infraestructures perquè tingui en compte com a criteris els denominats parells de característiques a l'hora d'introduir addicions en els cànons ferroviaris i publiqui la intenció de modificar addicions als cànons.

Finalment, amb vista a complir el que assenyala la Carta de requeriment de 18 de maig de 2018, a fi d'incorporar correctament la Directiva 2012/34/UE, aquest Reial decret llei regula, entre d'altres, les qüestions següents: s'elimina l'exigència d'inscriure la llicència d'empresa ferroviària en un registre, s'obliga l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària a comunicar sense demora la resolució sobre la llicència, sense que sigui ja possible entendre desestimada la llicència pel transcurs del termini sense que s'hagi dictat resolució, s'afegeixen com a serveis bàsics els de maniobres (abans auxiliars), els que es presten a les instal·lacions de servei, els de subministraments en instal·lacions fixes i els de càrrega i descàrrega de mercaderies, i s'obliga a informar sobre els preus i les condicions d'accés a les instal·lacions de servei no gestionades per l'administrador d'infraestructures. La necessitat immediata d'incorporar aquestes mesures que repercuteixen no tan sols en les empreses ferroviàries, sinó en els explotadors d'instal·lacions de servei i candidats a concórrer en el mercat ferroviari, aconsella la seva inclusió en aquesta norma.

A més, no es pot deixar de fer referència al Reglament d'execució (UE) 2017/2177 de la Comissió, de 22 de novembre de 2017, relatiu a l'accés a les instal·lacions de servei i als serveis ferroviaris connexos. Aquest Reglament, que detalla i complementa les normes de la Directiva 2012/34/UE sobre el procediment i els criteris que s'han de seguir per a l'accés als serveis prestats a les instal·lacions de servei, introdueix el «servei ferroviari connex», que comprèn el servei bàsic, complementari o auxiliar, conceptes que es generalitzen en aquest text i es distingeixen del paquet d'accés mínim a la infraestructura ferroviària.

En definitiva, de tot això anterior resulta que, en aquest cas, el reial decret llei representa un instrument constitucionalment lícit, i alhora pertinent i adequat per a la consecució del fi que justifica la legislació d'urgència, que no és cap altre, tal com reiteradament ha exigít el nostre Tribunal Constitucional, que subvenir a una situació concreta, dins dels objectius governamentals, que per raons difícils de preveure requereix una acció normativa immediata en un termini més breu que el requerit per la via normal o pel procediment d'urgència per a la tramitació parlamentària de les lleis.

Per tant, en el conjunt i en cadascuna de les mesures que s'adopten, concorren, per la seva naturalesa, necessitat d'incorporar la normativa de la Unió Europea i finalitat d'adaptar a la nova situació els organismes públiques i les empreses ferroviàries, les circumstàncies de necessitat extraordinària i urgent que exigeix l'article 86 de la Constitució espanyola com a pressupost habilitador per recórrer a aquest tipus de norma.

IV

El Títol III, que comprèn l'article quart, conté les modificacions derivades de la transposició de la Directiva (UE) 2015/2302 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015, relativa als viatges combinats i als serveis de viatge vinculats, per la qual es modifiquen el Reglament (CE) núm. 2006/2004 i la Directiva 2011/83/UE del Parlament Europeu i del Consell i per la qual es deroga la Directiva 90/314/CEE del Consell.

El text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre, va

refondre en un únic text la Llei 26/1984, de 19 de juliol, general per a la defensa dels consumidors i usuaris, i les normes de transposició de les directives comunitàries dictades en matèria de protecció dels consumidors i usuaris que incidien en els aspectes que s'hi regulen, i entre les quals hi havia la Llei 21/1995, de 6 de juliol, reguladora dels viatges combinats, per la qual es va portar a terme la transposició a l'ordenament jurídic espanyol de la Directiva 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny de 1990, relativa als viatges combinats, les vacances combinades i els circuits combinats, i va donar lloc a la inclusió en el text refós d'un llibre quart.

Posteriorment, els canvis en els hàbits de compra dels consumidors, sobretot pel que fa a la contractació de viatges en línia, ha donat lloc a l'aprovació de la Directiva 2015/2302/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015, relativa als viatges combinats i als serveis de viatge vinculats, per la qual es modifiquen el Reglament (CE) núm. 2006/2004 i la Directiva 2011/83/UE del Parlament Europeu i del Consell i per la qual es deroga la Directiva 90/314/CEE del Consell, que, entre d'altres aspectes, amplia la protecció que s'atorga als viatgers, incloses aquestes noves formes de contractació, incrementa la transparència, elimina ambigüitats i cobreix llacunes legislatives existents.

Mitjançant aquest Reial decret llei es procedeix a modificar el text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, a fi de transposar al dret intern la Directiva (UE) 2015/2302 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015.

Entre les modificacions principals del Reial decret llei, cal mencionar la modificació de l'àmbit d'aplicació i les definicions harmonitzades. Així, el subjecte protegit per la norma passa a ser el viatger, concepte més ampli que el de consumidor, i s'amplia l'abast del concepte de viatge combinat, amb la qual cosa es dona cabuda a molts productes de viatge que es trobaven en una indefinició jurídica o no estaven clarament coberts per la regulació anterior.

D'altra banda, s'introdueix el concepte de serveis de viatge vinculats, en què el paper que exerceixen els empresaris consisteix a facilitar als viatgers, de manera presencial o en línia, la contractació de serveis de viatge, i els porten a subscriure contractes amb diferents prestadors, inclusivament mitjançant processos de reserva connectats. Aquests serveis constitueixen un model empresarial alternatiu als viatges combinats, per la qual cosa el Reial decret llei estableix també quines són les obligacions per a aquests empresaris, si bé aquestes són de menys envergadura que les exigibles en el cas dels viatges combinats.

D'acord amb la nova regulació, tant en el cas dels viatges combinats com en el dels serveis de viatge vinculats, s'exigeix la combinació de determinats serveis de viatge perquè es puguin configurar com a tals. Així, els serveis de viatge que formin part integrant d'altres, com per exemple el transport d'equipatge efectuat com a part del transport de viatgers o els trasllats entre un hotel i un aeroport o estació de ferrocarril, no s'han de considerar serveis de viatge en si mateixos. Només la combinació de diferents tipus de serveis de viatge, com l'allotjament, el transport de passatgers amb autobús, tren, vaixell o avió, així com el lloguer de vehicles de motor o de determinades motocicletes, s'ha de tenir en compte per determinar si es tracta d'un viatge combinat o d'uns serveis de viatge vinculats.

De la mateixa manera, quan determinats serveis, com són per exemple les entrades per a concerts o esdeveniments esportius o les visites guiades, es combinen amb un sol servei de viatge d'un altre tipus, únicament han de donar lloc a l'elaboració d'un viatge combinat o d'uns serveis de viatge vinculats si representen una proporció igual o superior al vint-i-cinc per cent del valor del viatge combinat o dels serveis de viatge vinculats, o si s'han publicitat com un element essencial del viatge o vacances o constitueixen, per alguna altra raó, una característica essencial d'aquest o aquesta.

D'altra banda, es reforça la informació precontractual al viatger i el seu caràcter vinculant, que anteriorment se centrava en els requisits que havien de reunir els fulls i programes de viatges combinats. Amb l'arribada de l'era digital, el mercat en línia adquireix una importància abans inexistente que fa necessària l'ampliació dels requisits d'informació prèvia a altres formes de contractar, i els atorga al seu torn un caràcter vinculant.

Pel que fa als viatges combinats, i respecte a les seves possibles modificacions, es preveu la possibilitat que els organitzadors puguin modificar unilateralment el contracte sempre que s'hagi reservat aquest dret en el contracte, que els canvis siguin insignificants i que s'hagi informat el viatger de manera clara, comprensible i destacada en un suport durador. Per la seva banda, els viatgers tenen dret a resoldre el contracte quan els canvis proposats alterin substancialment les característiques principals dels serveis de viatge, i s'estableix un termini de catorze dies naturals per al reemborsament de tot pagament indegut efectuat pel viatger en cas de resolució.

El preu del viatge combinat únicament es pot incrementar si el contracte recull expressament aquesta possibilitat i es justifica en els canvis concrets que preveu el Reial decret llei. A més, l'increment es condiciona igualment a què s'hagi complert l'obligació d'informar el viatger sobre el seu dret a una reducció del preu per les mateixes causes. Si l'augment de preu excedeix el vuit per cent, el viatger pot resoldre el contracte en un termini raonable especificat per l'organitzador.

De la mateixa manera, es manté la possibilitat per al viatger de resoldre el contracte abans de l'inici del viatge combinat, però s'introdueix com a novetat la llibertat de l'empresari a l'hora de fixar la penalització tipus, que s'ha d'ajustar a determinats criteris.

D'altra banda, pel que fa a l'execució del contracte, es preveu que, quan sigui impossible garantir el retorn puntual dels viatgers a causa de circumstàncies inevitables i extraordinàries, l'organitzador o, si s'escau, el detallista no ha d'assumir el cost de l'allotjament continuat que superi tres nits per viatger, llevat que es tracti dels col·lectius especialment protegits que assenyala el Reial decret llei.

Així mateix, en relació amb els problemes que es puguin donar per falta de conformitat del contracte, entenent com a tal la no-execució o l'execució incorrecta dels serveis de viatge inclosos en un viatge combinat, el Reial decret llei estableix la possibilitat que el viatger pugui resoldre el contracte sense penalització i sol·licitar, si escau, una reducció del preu del viatge combinat o una indemnització quan afecti substancialment l'execució del viatge combinat i l'organitzador o, si s'escau, el detallista no la pugui reparar en un termini raonable fixat pel viatger.

Finalment, s'estableix que els organitzadors i detallistes han de constituir una garantia per respondre amb caràcter general de l'incompliment de les obligacions derivades de la prestació dels seus serveis i, especialment, per al reemborsament dels pagaments anticipats i la repatriació dels viatgers en cas que es produeixi la seva insolvència. Correspon a les autoritats competents de les comunitats autònomes concretar la forma que ha de revestir aquesta garantia.

Aquesta garantia ha de ser efectiva i suficient per cobrir tots els pagaments que previsiblement hagi de rebre un organitzador o un detallista en temporada alta, tenint en compte la durada del període comprès entre els pagaments inicials i els pagaments finals i la terminació dels viatges combinats, així com el cost estimat de les repatriacions en cas d'insolvència. L'organitzador i el detallista han d'adaptar la protecció en cas que augmentin els riscos, per exemple a causa d'un increment important de la venda de viatges combinats.

El Reial decret llei estén aquests requisits de protecció enfront de la insolvència als supòsits d'adquisició de serveis de viatge vinculats. Així mateix, el règim especial que estableix el Reial decret llei per a aquest tipus de contractes es completa amb l'exigència de determinats requisits d'informació precontractual, de compliment obligat per als empresaris que facilitin l'adquisició d'aquests.

Fent ús de la facultat que reconeixen l'article 13 i el considerant 41 de la Directiva 2015/2302/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015, s'estipula que els detallistes també són responsables de la insolvència i de l'execució del viatge combinat.

A més, seguint el mandat de la Directiva 2015/2302/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015, el Reial decret llei estableix el principi de reconeixement mutu dels diferents sistemes de garantia enfront de la insolvència existents a la Unió Europea i, a aquest efecte, regula la cooperació administrativa en matèria d'informació amb els altres estats membres i amb la Comissió Europea, a través del

Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, com a punt de contacte central a Espanya. I, en el mateix sentit, es regula el reconeixement mutu de la protecció enfront de la insolvència i la cooperació administrativa en l'àmbit nacional.

Pel que fa a l'instrument normatiu mitjançant el qual s'incorpora al nostre ordenament jurídic la Directiva 2015/2302/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015, l'article 86 de la Constitució espanyola estableix que, en cas de necessitat extraordinària i urgent, el Govern pot dictar disposicions legislatives provisionals que prenguin la forma de decrets llei. En el present cas, són factors habilitadors per a l'aprovació de la modificació legislativa que ens ocupa no tan sols l'element temporal, evidenciat pel retard acumulat en la transposició de la Directiva esmentada, el termini de la qual va vèncer l'1 de gener de 2018, sinó també l'element causal, atesa l'obertura d'un procediment d'infracció contra el Regne d'Espanya iniciat per la Comissió Europea el mes de març de l'any 2018 i que podria donar lloc a la imminent imposició pel Tribunal de Justícia de la Unió Europea del pagament d'una suma a tant alçat o d'una multa coercitiva per falta de comunicació de les mesures nacionals de transposició després que el Regne d'Espanya no s'hagi atingut al dictamen motivat de la Comissió.

El termini de transposició de la Directiva (UE) 2015/2302 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015, relativa als viatges combinats i als serveis de viatge vinculats, per la qual es modifiquen el Reglament (CE) núm. 2006/2004 i la Directiva 2011/83/UE del Parlament Europeu i del Consell i per la qual es deroga la Directiva 90/314/CEE del Consell, com ja s'ha dit, va vèncer l'1 de gener de 2018. La Comissió Europea va iniciar un procediment formal d'infracció núm. 2018/0068 per falta de transposició de la Directiva esmentada, a l'empara de l'article 258 del Tractat de funcionament de la Unió Europea. Actualment, aquest procediment d'infracció està en fase de dictamen motivat. En aquest dictamen motivat, la Comissió crida l'atenció al Govern sobre les sancions pecuniàries que el Tribunal de Justícia de la Unió Europea pot imposar en virtut de l'article 260 del Tractat de funcionament de la Unió Europea.

Per consegüent, concorren raons que justifiquen la necessitat extraordinària i urgent que requereix l'article 86.1 de la Constitució per transposar la Directiva esmentada sense més demora mitjançant el present Reial decret llei.

Aquest Reial decret llei és coherent amb els principis de bona regulació que estableix l'article 129 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques. Del que s'exposa en els paràgrafs anteriors es posa de manifest el compliment dels principis de necessitat i eficàcia. El Reial decret llei és concorde al principi de proporcionalitat, atès que conté la regulació imprescindible per a la consecució dels objectius esmentats prèviament, i igualment s'ajusta al principi de seguretat jurídica. Quant al principi de transparència, no s'ha efectuat el tràmit de consulta pública, ni el tràmit d'audiència i informació públiques tal com exceptua l'article 26.11 de la Llei 50/1997, de 27 de novembre, del Govern. Finalment, respecte al principi d'eficiència, si bé suposa un augment de les càrregues administratives, aquestes són imprescindibles i en cap cas innecessàries.

Per tot això, per la seva finalitat i pel context d'exigència temporal en què es dicta, concorren en el present Reial decret llei les circumstàncies de necessitat extraordinària i urgent que requereix l'article 86 de la Constitució.

En virtut d'això, fent ús de l'autorització que conté l'article 86 de la Constitució espanyola, a proposta de la vicepresidenta del Govern i ministra de la Presidència, Relacions amb les Corts i Igualtat, del ministre de Foment i de les ministres d'Indústria Comerç i Turisme i de Sanitat, Consum i Benestar Social, i amb la deliberació prèvia del Consell de Ministres, en la seva reunió del dia 21 de desembre de 2018,

DISPOSO:

TÍTOL I

Transposició de directiva de la Unió Europea en matèria de marques

Article primer. *Modificació de la Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques.*

La Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, queda modificada de la manera següent:

U. Es modifica l'article 3, que queda redactat de la manera següent:

«Article 3. *Legitimació.*

1. Poden obtenir el registre de marques o noms comercials les persones físiques o jurídiques, incloses les entitats de dret públic.

2. Les persones esmentades a l'apartat 1 poden invocar l'aplicació en benefici seu de les disposicions de qualsevol tractat internacional que sigui aplicable a Espanya, quan els sigui d'aplicació directa, en tot el que els sigui més favorable respecte del que disposa aquesta Llei».

Dos. Es modifica l'article 4, que queda redactat de la manera següent:

«Article 4. *Concepte de marca.*

Poden constituir marques tots els signes, especialment les paraules, inclosos els noms de persones, els dibuixos, les lletres, les xifres, els colors, la forma del producte o del seu embalatge, o els sons, a condició que aquests signes siguin apropiats per:

- a) distingir els productes o els serveis d'una empresa dels d'altres empreses i
- b) ser representats en el Registre de marques de manera tal que permeti a les autoritats competents i al públic en general determinar l'objecte clar i precís de la protecció atorgada al seu titular».

Tres. Es modifica l'article 5, que queda redactat de la manera següent:

«Article 5. *Prohibicions absolutes.*

1. No es poden registrar com a marca els signes següents:

- a) Els que no puguin constituir marca perquè no són conformes a l'article 4.
- b) Els que no tinguin caràcter distintiu.
- c) Els que es componguin exclusivament de signes o indicacions que puguin servir en el comerç per designar l'espècie, la qualitat, la quantitat, la destinació, el valor, la procedència geogràfica, l'època d'obtenció del producte o de la prestació del servei o altres característiques dels productes o serveis.
- d) Els que es componguin exclusivament de signes o indicacions que s'hagin convertit en habituals en el llenguatge comú o en els costums lleials i constants del comerç.
- e) Els constituïts exclusivament per la forma o una altra característica imposada per la naturalesa mateixa del producte o per la forma o una altra característica del producte necessària per obtenir un resultat tècnic, o per la forma o una altra característica que doni un valor substancial al producte.
- f) Els que siguin contraris a la Llei, a l'ordre públic o als bons costums.
- g) Els que puguin induir el públic a error, per exemple sobre la naturalesa, la qualitat o l'origen geogràfic del producte o servei.

h) Els exclosos de registre en virtut de la legislació nacional o de la Unió o per acords internacionals en els quals sigui part la Unió o l'Estat espanyol, que confereixin protecció a denominacions d'origen i indicacions geogràfiques.

i) Els exclosos de registre en virtut de la legislació de la Unió o d'acords internacionals en els quals aquesta sigui part i que confereixin protecció als termes tradicionals de vins.

j) Els exclosos de registre en virtut de la legislació de la Unió o d'acords internacionals en els quals aquesta sigui part, que confereixin protecció a especialitats tradicionals garantides.

k) Els que consisteixen en, o reproduïen en els seus elements essencials, la denominació d'una obtenció vegetal anterior, registrada de conformitat amb la legislació de la Unió o amb el dret nacional, o amb els acords internacionals en els quals sigui part la Unió o Espanya, que estableixin la protecció de les obtencions vegetals, i que es refereixin a obtencions vegetals de la mateixa espècie o estretament connexes.

l) Els que reproduïen o imiten l'escut, la bandera, les condecoracions i altres emblemes d'Espanya, les seves comunitats autònomes, els seus municipis, les seves províncies o altres entitats locals, llevat que existeixi l'autorització deguda.

m) Els que no hagin estat autoritzats per les autoritats competents i hagin de ser denegats en virtut de l'article 6 ter del Conveni de París.

n) Els que incloguin insígnies, emblemes o escuts diferents dels que preveu l'article 6 ter del Conveni de París i que siguin d'interès públic, llevat que l'autoritat competent n'autoritzi el registre.

2. No es denega el registre d'una marca de conformitat amb el que disposa l'apartat 1, lletres b), c) o d), si, abans de la data de concessió del registre, a causa de l'ús que s'ha fet d'aquesta, ha adquirit un caràcter distintiu».

Quatre. Es modifiquen les lletres a) i b) de l'apartat 2 de l'article 6, que queden redactades de la manera següent:

«a) Les marques registrades la sol·licitud de registre de les quals tingui una data de presentació o de prioritat anterior a la de la sol·licitud objecte d'examen, i que pertanyin a les categories següents: i) marques espanyoles; ii) marques que hagin estat objecte d'un registre internacional que tingui efectes a Espanya; iii) marques de la Unió Europea (d'ara endavant marques de la Unió).

b) Les marques de la Unió registrades que, d'acord amb el seu Reglament, reivindicuin vàlidament l'antiguitat d'una de les marques esmentades en els punts i) i ii) de la lletra a), encara que aquesta última marca hagi estat objecte de renúncia o s'hagi extingit».

Cinc. Es modifica l'article 8, que queda redactat de la manera següent:

«Article 8. *Marques i noms comercials famosos*

1. No es pot registrar com a marca un signe que sigui idèntic o semblant a una marca anterior, independentment del fet que els productes o serveis per als quals es faci la sol·licitud siguin idèntics o siguin o no semblants a aquells per als quals s'hagi registrat la marca anterior, quan la marca anterior gaudeixi de renom a Espanya o, si es tracta d'una marca de la Unió, a la Unió Europea, i amb l'ús de la marca posterior, dut a terme sense causa justa, es pugui obtenir un avantatge deslleial del caràcter distintiu o del renom de la marca anterior, o aquest ús pugui ser perjudicial per al caràcter distintiu esmentat o el renom esmentat.

2. La protecció reforçada que preveu l'apartat 1 és igualment aplicable als noms comercials famosos».

Sis. S'afegeix un nou apartat 3 a l'article 9, amb la redacció següent:

«3. A més, es denega el registre de la marca en la mesura que, d'acord amb la legislació de la Unió o amb el dret nacional que estableixin la protecció de les denominacions d'origen i les indicacions geogràfiques, concorrin les condicions següents:

a) S'hagi presentat ja una sol·licitud de denominació d'origen o d'indicació geogràfica de conformitat amb la legislació de la Unió o del dret nacional abans de la data de sol·licitud de registre de la marca o de la data de la prioritat reivindicada per a aquesta, a condició que la denominació d'origen o indicació geogràfica esmentada quedi finalment registrada.

b) Aquesta denominació d'origen o indicació geogràfica confereixi a la persona autoritzada, en virtut de la legislació aplicable per exercir els drets que se'n deriven, el dret a prohibir la utilització d'una marca posterior».

Set. Es modifica l'apartat 1 de l'article 10, que queda redactat de la manera següent:

«1. Llevat que justifiqui la seva actuació, l'agent o representant del titular d'una marca no pot registrar aquesta marca a nom seu sense el consentiment del dit titular».

Vuit. Es modifiquen les lletres b) i c) de l'apartat 1 de l'article 12, que queden redactades de la manera següent:

«b) La informació que permeti identificar el sol·licitant.

c) Una representació de la marca que compleixi els requisits que estableix l'article 4, lletra b)».

Nou. Es modifiquen els apartats 1 i 3 de l'article 19 i s'hi afegeix un nou apartat 4, amb la redacció següent:

«1. Una vegada publicada la sol·licitud de marca, es poden oposar al registre d'aquesta, invocant les prohibicions de registre que preveu el títol II:

a) En els casos que preveu l'article 5.1, qualsevol persona física o jurídica que es consideri perjudicada.

b) En els casos que preveuen els articles 6.1, 7.1 i 8, els titulars de les marques o noms comercials anteriors previstos als articles 6.2 i 7.2, així com els llicenciataris facultats pels titulars de les marques o els noms comercials esmentats.

c) En els casos que preveu l'article 9, apartat 1, els titulars dels drets anteriors que preveu l'apartat esmentat o les persones facultades per exercir aquests drets.

d) En els casos que preveu l'article 9, apartat 3, les persones autoritzades a exercir en virtut de la legislació aplicable els drets que es deriven de la denominació d'origen o indicació geogràfica protegida corresponent.

e) En el cas que preveu l'article 10, apartat 1, els titulars de les marques que preveu l'apartat esmentat».

«3. Es pot formular oposició sobre la base d'un o més drets anteriors sempre que pertanyin tots al mateix titular, així com sobre la base de la totalitat o d'una part dels productes o serveis per als quals s'hagi protegit o sol·licitat el dret anterior, i aquesta oposició es pot dirigir contra la totalitat o una part dels productes o serveis per als quals se sol·licita la marca objecte d'oposició.

4. Els òrgans de les administracions públiques i les associacions de consumidors i usuaris, constituïdes i inscrites de conformitat amb la legislació estatal o autonòmica que els sigui aplicable, així com els consells reguladors o òrgans rectors de les denominacions d'origen o indicacions geogràfiques protegides, poden adreçar a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques, en el termini que preveu

l'apartat 2, observacions escrites, assenyalant les prohibicions de l'article 5, en virtut de les quals seria procedent denegar d'ofici el registre de la marca. Aquests òrgans i aquestes associacions no adquireixen la qualitat de parts en el procediment, però les seves observacions s'han de notificar al sol·licitant de la marca i s'han de resoldre segons el que preveu l'article 22».

Deu. L'article 21 queda redactat de la manera següent:

«Article 21. *Suspensió de la sol·licitud i examen de l'oposició.*

1. Quan un tercer hagi presentat oposicions o observacions o quan de l'examen efectuat per l'Oficina Espanyola de Patents i Marques resulti que la sol·licitud incorre, per a la totalitat o part dels productes o serveis sol·licitats, en alguna de les prohibicions o defectes als quals es refereix l'article 20.1, s'ha de decretar la suspensió de l'expedient i comunicar al sol·licitant les oposicions o observacions formulades i les objeccions assenyalades d'ofici perquè, en el termini que es determini per reglament, hi presenti al·legacions.

2. En la contestació al suspens, el sol·licitant pot retirar, limitar, modificar o dividir la sol·licitud d'acord amb el que preveuen els articles 23 i 24. Si el motiu del suspens es fonamenta en el fet que la marca sol·licitada conté elements que incorren en les prohibicions de les lletres b), c) o d) de l'article 5.1, el sol·licitant pot presentar una declaració que exclouï els esmentats elements de la protecció sol·licitada.

3. A instància del sol·licitant, el titular de la marca anterior que hagi formulat oposició ha d'aportar la prova que, en el curs dels cinc anys anteriors a la data de presentació o data de prioritat de la marca posterior, la marca anterior ha estat objecte d'un ús efectiu, d'acord amb el que preveu l'article 39, o que han existit causes justificatives per a la seva falta d'ús, sempre que en la data esmentada de presentació o prioritat de la marca posterior la marca anterior faci almenys cinc anys que està registrada, d'acord amb el que preveu l'article 39. A falta d'aquesta prova, es desestima l'oposició.

4. En el supòsit que preveu l'apartat anterior, i si es compleixen els requisits que s'hi preveuen, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha de traslladar la petició a l'oponent perquè, en el termini que es determini per reglament, presenti la prova d'ús corresponent. Així mateix, l'Oficina ha de traslladar al sol·licitant la prova presentada perquè, en el termini que s'estableixi per reglament, hi presenti al·legacions.

5. Si la marca anterior s'ha utilitzat només per a una part dels productes o dels serveis per als quals hagi estat registrada, als efectes de l'examen de l'oposició formulada, es considera registrada només per a aquesta part dels productes o serveis.

6. Els apartats 3, 4 i 5 d'aquest article també són aplicables quan la marca anterior sigui una marca de la Unió. En aquest cas, l'ús efectiu d'una marca de la Unió es determina d'acord amb el que estableix l'article 18 del Reglament (UE) núm. 2017/1001.

7. Mitjançant un reial decret el Govern ha de portar a terme el desplegament reglamentari del que preveu aquest article».

Onze. Es modifiquen els apartats 1 i 4 de l'article 22, que queden redactats de la manera següent:

«1. Transcorregut el termini fixat per a la contestació al suspens, o si s'escau els terminis que preveu l'article 21.4, hagin contestat o no els interessats, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha d'acordar la concessió o la denegació del registre de la marca i especificar succintament els motius en què es fonamenta aquesta resolució.»

«4. Concedit el registre de la marca, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques, en la forma que s'estableixi per reglament, ha de procedir a publicar-lo al «Butlletí Oficial de la Propietat Industrial» i a expedir el títol de registre de la marca. Aquest títol es pot expedir per mitjans electrònics».

Dotze. Es modifica l'apartat 3 de l'article 23, que queda redactat de la manera següent:

«3. La limitació i modificació de la sol·licitud, quan l'efectuï de manera espontània el sol·licitant i no s'efectuï com a conseqüència d'un suspens decretat d'ofici, dona lloc al pagament de la taxa corresponent».

Tretze. Es modifiquen les lletres a) i b) de l'article 26, que queden redactades de la manera següent:

a) Quan l'oposició es fonamenti en una sol·licitud anterior, fins al moment en què es produeixi el registre definitiu de la sol·licitud esmentada o es dicti una resolució ferma sobre aquesta.

b) A instància del sol·licitant que hagi presentat contra el signe anterior oponent una sol·licitud o una demanda reconvençional de nul·litat o de caducitat o una acció reivindicatòria, fins que es dicti una resolució o sentència ferma, tot això sense perjudici que la suspensió es pugui decretar judicialment».

Catorze. Es modifica l'apartat 3 de l'article 27, que queda redactat de la manera següent:

«3. Enfront de la concessió d'una marca l'Oficina Espanyola de Patents i Marques no pot exercir d'ofici o a instància d'una part la potestat revisora que preveu l'article 106 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, si la nul·litat de la marca es fonamenta en alguna de les causes que preveuen els articles 51 i 52 d'aquesta Llei. Les causes de nul·litat esmentades només es poden fer valer en els procediments previstos en els articles esmentats».

Quinze. Es modifica l'apartat 4 de l'article 29, que queda redactat de la manera següent:

«4. Els qui siguin part en un procediment davant de l'Oficina Espanyola de Patents i Marques en què actuïn per si mateixos i no tinguin domicili ni seu a Espanya, a efectes de notificacions, han de designar una adreça postal a Espanya o a l'Espai Econòmic Europeu o, en lloc d'aquestes, poden indicar que les notificacions els siguin adreçades per qualsevol altre mitjà tècnic de comunicació de què disposi l'Oficina. Tot això, sense perjudici del que preveu l'apartat 2 de l'article 175 de la Llei 24/2015, de 24 de juliol, de patents».

Setze. S'introdueix un nou apartat 8 a l'article 32, amb la redacció següent:

«8. L'Oficina Espanyola de Patents i Marques pot establir que, en els casos de renovació total de la marca, el pagament de la taxa de renovació es pugui considerar que constitueix una sol·licitud de renovació. S'han d'establir per reglament les condicions que s'han de complir en aquesta modalitat de renovació».

Disset. Es modifica l'article 34, que queda redactat de la manera següent:

«Article 34. *Drets conferits per la marca.*

1. El registre d'una marca confereix al seu titular un dret exclusiu sobre aquesta.

2. Sense perjudici dels drets adquirits pels titulars abans de la data de presentació de la sol·licitud de registre o de la data de prioritat de la marca registrada, el titular d'aquesta marca registrada està facultat per prohibir a qualsevol tercer l'ús, sense el seu consentiment, en el tràfic econòmic, de qualsevol signe en relació amb productes o serveis, quan:

a) El signe sigui idèntic a la marca i s'utilitzi per a productes o serveis idèntics a aquells per als quals la marca estigui registrada.

b) El signe sigui idèntic o semblant a la marca i s'utilitzi per a productes o serveis idèntics o semblants als productes o serveis per als quals estigui registrada la marca, si existeix un risc de confusió per part del públic; el risc de confusió inclou el risc d'associació entre el signe i la marca.

c) El signe sigui idèntic o semblant a la marca, independentment de si s'utilitza per a productes o serveis que siguin idèntics o siguin o no semblants a aquells per als quals estigui registrada la marca, quan aquesta gaudeixi de renom a Espanya i, amb l'ús del signe efectuat sense causa justa, s'obtingui un avantatge deslleial del caràcter distintiu o del renom de la marca o aquest ús sigui perjudicial per al caràcter distintiu esmentat o el renom esmentat.

3. Quan es compleixin les condicions que enuncia l'apartat 2, es pot prohibir en particular:

a) Posar el signe als productes o al seu embalatge.

b) Oferir els productes, comercialitzar-los o emmagatzemar-los amb aquestes finalitats o oferir o prestar serveis amb el signe.

c) Importar o exportar els productes amb el signe.

d) Utilitzar el signe com a nom comercial o denominació social, o com a part d'un nom comercial o una denominació social.

e) Utilitzar el signe en els documents mercantils i la publicitat.

f) Usar el signe en xarxes de comunicació telemàtiques i com a nom de domini.

g) Utilitzar el signe en la publicitat comparativa de manera que vulneri la Directiva 2006/114/CE.

4. Quan existeixi el risc que l'embalatge, les etiquetes, els títlets, els elements de seguretat o dispositius d'autenticitat o altres suports en què es posa la marca puguin ser utilitzats en relació amb determinats productes o serveis i aquest ús constitueixi una violació dels drets del titular de la marca en virtut dels apartats 2 i 3, el titular d'aquesta marca té dret a prohibir els actes següents en el tràfic econòmic:

a) la col·locació d'un signe idèntic o semblant a la marca en l'embalatge, les etiquetes, els títlets, els elements de seguretat o dispositius d'autenticitat o altres suports en què es pugui posar la marca.

b) l'oferta o comercialització, o l'emmagatzematge amb aquestes finalitats, o bé la importació o exportació d'embalatges, etiquetes, títlets, elements de seguretat o dispositius d'autenticitat, o altres suports en què estigui col·locada la marca.

5. Sense perjudici dels drets dels titulars adquirits abans de la data de presentació de la sol·licitud o de la data de la prioritat de la marca registrada, el titular d'aquesta marca registrada també té dret a impedir que, en el tràfic econòmic, tercers introdueixin productes a Espanya, sense que siguin despatxats a lliure pràctica, quan es tracti de productes, inclòs l'embalatge, que provenguin de tercers països i que portin sense autorització una marca idèntica a la marca registrada per a aquests productes, o que no es pugui distingir en els seus aspectes essencials de la marca esmentada.

Aquest dret conferit al titular de la marca registrada s'extingeix si durant el procediment per determinar si es va violar la marca registrada, iniciat de conformitat

amb el Reglament (UE) núm. 608/2013, el declarant o el titular dels productes acreditats que el titular de la marca registrada no té dret a prohibir la comercialització dels productes al país de destinació final.

6. El titular d'una marca registrada pot impedir que els comerciants o distribuïdors suprimeixin la marca sense el seu consentiment exprés, si bé no pot impedir que afegixin separadament marques o signes distintius propis, sempre que això no vagi en detriment de la distintivitat de la marca principal.

7. Les disposicions d'aquest article s'apliquen a la marca no registrada «notòriament coneguda» a Espanya en el sentit de l'article 6 bis del Conveni de París, llevat del que preveu la lletra c) de l'apartat 2».

Divuit. Es modifica l'article 35, que queda redactat de la manera següent:

«Article 35. *Reproducció de la marca en diccionaris.*

Si la reproducció d'una marca en un diccionari, una enciclopèdia o una obra de consulta similar, en format imprès o electrònic, fa la impressió que constitueix el terme genèric dels productes o serveis per als quals està registrada la marca, l'editor de l'obra, a petició del titular de la marca, ha de vetllar perquè la seva reproducció vagi acompanyada sense demora, i en el cas d'obres en format imprès, com a màxim en l'edició següent de l'obra, de la indicació que diu que es tracta d'una marca registrada».

Dinou. Es modifica l'article 37, que queda redactat de la manera següent:

«Article 37. *Limitacions del dret de marca.*

1. Una marca no permet al seu titular prohibir a un tercer fer ús en el tràfic econòmic:

a) Del seu nom o de la seva adreça, quan el tercer sigui una persona física.
b) De signes o indicacions que no tenen caràcter distintiu o relatius a l'espècie, a la qualitat, a la quantitat, a la destinació, al valor, a la procedència geogràfica, a l'època de producció del producte o de la prestació del servei o a altres característiques del producte o servei.

c) De la marca, a l'efecte de designar productes o serveis com a corresponents al titular d'aquesta marca o de fer-hi referència, en particular quan l'ús d'aquesta marca sigui necessari per indicar la destinació d'un producte o d'un servei, en particular com a accessoris o peces de recanvi.

2. L'apartat 1 només s'aplica si la utilització que en fa el tercer és conforme a les pràctiques lleials en matèria industrial o comercial.

3. El dret de marca no es pot invocar per eximir el seu titular de respondre enfront de les accions dirigides contra ell per violació d'altres drets de propietat industrial o intel·lectual que tinguin una data de prioritat anterior.

Vint. Es modifica l'article 39, que queda redactat de la manera següent:

«Article 39. *Ús de la marca.*

1. Si en el termini de cinc anys comptats des de la data del seu registre, la marca no ha estat objecte per part del seu titular d'un ús efectiu a Espanya per als productes o serveis per als quals estigui registrada, o si aquest ús ha estat suspès durant un termini ininterromput de cinc anys, la marca queda sotmesa als límits i les sancions que preveuen l'article 21, apartats 3 i 5, l'article 41, apartat 2, l'article 54, apartat 1, lletra a), i l'article 59, apartats 4 i 5, llevat que hi hagi causes que justifiquin la falta d'ús.

2. La data de cinc anys a què es refereix l'apartat anterior s'inicia a partir del dia en què el registre de la marca sigui ferm. Aquesta data s'ha d'anotar en el Registre de marques.

3. Són igualment considerats com a ús als efectes del que disposa l'apartat 1:

a) l'ús de la marca en una forma que difereixi en elements que no alterin el caràcter distintiu de la marca en la forma sota la qual s'hagi registrat, independentment de si la marca està o no registrada, així mateix, a nom del titular en la manera com s'utilitzi.

b) posar la marca en els productes o en la seva presentació amb finalitats exclusivament d'exportació.

4. L'ús de la marca amb consentiment del titular es considera fet pel titular.

5. Es reconeixen com a causes justificatives de la falta d'ús de la marca les circumstàncies obstatives que siguin independents de la voluntat del seu titular, com les restriccions a la importació o altres requisits oficials imposats als productes o serveis per als quals estigui registrada».

Vint-i-u. Es modifica l'apartat 2 de l'article 41, que queda redactat de la manera següent:

«2. El titular d'una marca pot prohibir la utilització d'un signe només en la mesura que els drets del titular no puguin ser objecte d'una declaració de caducitat d'acord amb l'article 54, apartat 1, lletra a), en el moment d'emprendre l'acció per violació. Si el demandat ho sol·licita, el titular de la marca ha d'acreditar que, durant el període de cinc anys anterior a la data de presentació de l'acció, la marca es va utilitzar efectivament d'acord amb el que preveu l'article 39 per als productes o serveis per als quals està registrada i en què es fonamenta l'acció, o que existeixen causes justificatives per a la seva falta d'ús, sempre que el registre definitiu de la marca s'hagi produït almenys cinc anys abans de la data de presentació de l'acció».

Vint-i-dos. S'introdueix un nou article 41 bis, amb la redacció següent:

«Article 41 bis. *Protecció del dret del titular d'una marca posterior en els processos per violació de marca.*

1. En les accions per violació, el titular d'una marca no pot prohibir la utilització d'una marca registrada posterior si aquesta última no es pot declarar nul·la d'acord amb l'article 52, apartats 2, l'article 53 o l'article 59, apartat 5.

2. En les accions per violació, el titular d'una marca no pot prohibir la utilització d'una marca de la Unió registrada posterior si aquesta última no es pot declarar nul·la d'acord amb l'article 60, apartats 1, 3 o 4, l'article 61, apartats 1 i 2, o l'article 64, apartat 2, del Reglament (UE) núm. 2017/1001.

3. Quan el titular d'una marca no tingui dret a prohibir la utilització d'una marca registrada posterior en virtut dels apartats 1 o 2, el titular d'aquesta marca posterior no pot prohibir la utilització de la marca anterior en una acció per violació, encara que el dret d'aquesta marca anterior ja no es pugui invocar enfront de la marca posterior».

Vint-i-tres. Es modifica l'article 42, que queda redactat de la manera següent:

«Article 42. *Pressupostos de la indemnització de danys i perjudicis.*

1. Els qui, sense consentiment del titular de la marca, portin a terme algun dels actes que preveuen la lletra a) de l'apartat 3 i l'apartat 4 de l'article 34, així com els responsables de la primera comercialització dels productes o serveis il·lícitament marcats, estan obligats en tot cas a respondre dels danys i perjudicis causats.

2. Tots aquells que facin qualsevol altre acte de violació de la marca registrada només estan obligats a indemnitzar els danys i perjudicis causats si han estat advertits suficientment pel titular de la marca o, si s'escau, per la persona legitimada per exercitar l'acció sobre l'existència d'aquesta, convenientment identificada, i de la seva violació, amb el requeriment que cessin en aquesta, o quan en la seva actuació hi hagi hagut culpa o negligència o la marca en qüestió sigui famosa».

Vint-i-quatre. Es modifiquen els apartats 2 i 3 de l'article 43, que queden redactats de la manera següent:

«2. Per fixar la indemnització per danys i perjudicis es té en compte, a elecció del perjudicat:

a) Les conseqüències econòmiques negatives, entre les quals els beneficis que el titular hauria obtingut mitjançant l'ús de la marca si no hagués tingut lloc la violació o, alternativament, els beneficis que hagi obtingut l'infractor com a conseqüència de la violació.

b) Una quantitat a tant alçat que almenys compregui la quantitat que l'infractor hauria hagut de pagar al titular de la marca per la concessió d'una llicència que li hagués permès de dur a terme la seva utilització conforme a dret.

En el cas de dany moral és procedent la seva indemnització, fins i tot sense que estigui provada l'existència del perjudici econòmic.

3. Per a la fixació de la indemnització es té en compte, entre altres circumstàncies, el renom i el prestigi de la marca i el nombre i la classe de llicències concedides en el moment en què va començar la violació. En el cas de dany en el prestigi de la marca cal atènyer-se, a més, a les circumstàncies de la infracció, la gravetat de la lesió i el grau de difusió al mercat».

Vint-i-cinc. Es modifica l'apartat 1 de l'article 47, que queda redactat de la manera següent:

«1. La transmissió de l'empresa en la seva totalitat implica la cessió de la marca, llevat que hi hagi acord en contra o que les circumstàncies determinin clarament el contrari. Aquesta disposició és aplicable a l'obligació contractual de transmetre l'empresa».

Vint-i-sis. S'introdueixen dos nous apartats 7 i 8 a l'article 48, amb la redacció següent:

«7. Sense perjudici del que estipula el contracte de llicència, el llicenciatari només pot exercir accions relatives a la violació d'una marca amb el consentiment del seu titular. Tanmateix, el titular d'una llicència exclusiva pot exercir aquesta acció quan el titular de la marca, malgrat haver estat requerit, no hagi exercit per si mateix l'acció per violació. A aquests efectes, és aplicable al llicenciatari exclusiu de marca el que disposa l'article 117.3 i 4 de la Llei 24/2015, de 24 de juliol, de patents.

8. En el procediment per violació de marca emprès pel titular de la marca pot intervenir qualsevol llicenciatari a fi d'obtenir reparació del perjudici que se li hagi causat».

Vint-i-set. Es modifica el títol VI, que queda redactat de la manera següent:

«TÍTOL VI

Nul·litat i caducitat de la marca

CAPÍTOL I

Nul·litat

Article 51. *Causas de nul·litat absoluta.*

1. El registre de la marca es pot declarar nul mitjançant una sol·licitud presentada davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o mitjançant una demanda reconvençional en una acció per violació de marca:

- a) Quan contravingui al que disposa l'article 5 d'aquesta Llei.
- b) Quan en presentar la sol·licitud de marca el sol·licitant hagi actuat de mala fe.

2. L'acció per demanar la nul·litat absoluta d'una marca registrada és imprescriptible.

3. No es pot declarar la nul·litat d'una marca quan, havent-se registrat contravenint a l'article 5, apartat 1, lletres b), c) o d), la marca hagi adquirit, abans de la data de presentació de la sol·licitud de nul·litat o demanda reconvençional de nul·litat, un caràcter distintiu per als productes o serveis per als quals estigui registrada per l'ús que n'hagi fet el seu titular o que se n'hagi fet amb el seu consentiment.

4. Si la causa de nul·litat només existeix per a una part dels productes o serveis per als quals estigui registrada la marca, la seva declaració només s'estén als productes o serveis afectats.

Article 52. *Causas de nul·litat relativa.*

1. El registre de la marca es pot declarar nul mitjançant una sol·licitud presentada davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o mitjançant una demanda reconvençional en una acció per violació de marca quan contravingui al que disposen els articles 6, 7, 8, 9 i 10.

2. El titular d'un dret anterior dels que preveuen els articles 6, 7, 8 i 9.1 que hagi tolerat l'ús d'una marca posterior registrada durant un període de cinc anys consecutius amb coneixement d'aquest ús, no pot sol·licitar en endavant la nul·litat de la marca posterior basant-se en l'esmentat dret anterior per als productes o els serveis per als quals s'hagi utilitzat la marca posterior, llevat que la sol·licitud d'aquesta s'hagi efectuat de mala fe. En el cas que preveu aquest apartat, el titular de la marca posterior no es pot oposar a l'ús del dret anterior, malgrat que aquest dret ja es no pugui invocar contra la marca posterior.

3. No es pot declarar nul·la una marca quan, abans de la presentació de la sol·licitud de nul·litat o de la demanda de reconvençió, el titular d'un dels drets que preveuen els articles esmentats a l'apartat 1 hagi donat expressament el seu consentiment al registre d'aquesta marca.

4. El titular d'algun dels drets que preveuen els articles esmentats a l'apartat 1 que hagi sol·licitat prèviament la nul·litat d'una marca o presentat una demanda de reconvençió en una acció per violació de marca, no pot presentar una altra sol·licitud de nul·litat ni una demanda de reconvençió fonamentada sobre un altre d'aquests drets que hauria pogut al·legar en suport de la primera demanda.

5. És aplicable el que preveu l'apartat 4 de l'article 51.

Article 53. *Absència de caràcter distintiu o de renom d'una marca anterior que impedeix declarar la nul·litat d'una marca registrada posterior.*

Una sol·licitud de nul·litat basada en una marca anterior no ha de prosperar si no hagués prosperat en la data de presentació o en la data de prioritat de la marca registrada posterior per algun dels motius següents:

a) Que la marca anterior, susceptible de ser declarada nul·la en virtut de l'article 5, apartat 1, lletres b), c) o d), encara no hagi adquirit caràcter distintiu segons l'article 51, apartat 3.

b) Que la sol·licitud de nul·litat es basi en l'article 6, apartat 1, lletra b), i la marca anterior encara no hagi adquirit un caràcter suficientment distintiu per fonamentar l'existència de risc de confusió, segons l'article 6, apartat 1, lletra b), esmentat.

c) Que la sol·licitud de nul·litat es basi en l'article 8, apartat 1, i la marca anterior encara no hagi adquirit renom segons l'article 8, apartat 1, esmentat.

CAPÍTOL II

Caducitat

Article 54. *Caducitat.*

1. Es declara la caducitat de la marca mitjançant una sol·licitud presentada davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o mitjançant una demanda de reconvenió en una acció per violació de marca:

a) Quan no s'hagi utilitzat d'acord amb l'article 39 d'aquesta Llei.

b) Quan en el comerç s'hagi convertit, per l'activitat o inactivitat del seu titular, en la designació usual d'un producte o d'un servei per al qual estigui registrada.

c) Quan a conseqüència de l'ús que n'hagi fet el titular de la marca, o que se n'hagi fet amb el seu consentiment, per als productes o serveis per als quals estigui registrada, la marca pugui induir el públic a error, especialment sobre la naturalesa, la qualitat o la procedència geogràfica d'aquests productes o serveis.

2. Si la causa de caducitat només existeix per a una part dels productes o serveis per als quals estigui registrada la marca, la seva declaració només s'estén als productes o serveis afectats.

3. Així mateix, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha de declarar la caducitat de la marca:

a) Quan no hagi estat renovada d'acord amb el que preveu l'article 32 d'aquesta Llei.

b) Quan hagi estat objecte de renúncia pel seu titular.

Article 55. *Caducitat per falta de renovació.*

1. Quan hi hagi embargaments inscrits sobre una marca o una acció reivindicatòria en curs i el titular no l'hagi renovat, la marca no caduca fins que no s'aixequi l'embargament o es desestimi definitivament l'acció reivindicatòria. Si com a conseqüència d'aquests procediments es produeix un canvi en la titularitat de la marca, el titular nou la pot renovar en el termini de dos mesos a comptar de la data en què la sentència sobre l'acció reivindicatòria hagi esdevingut ferma o des que l'autoritat o el tribunal competent hagin notificat a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques l'adjudicació definitiva de la marca embargada. Transcorregut aquest termini, la marca caduca si no ha estat renovada.

2. Una marca tampoc caduca per falta de renovació quan en el Registre de marques hi hagi inscrita una hipoteca mobiliària sobre aquesta. El titular hipotecari,

si el propietari de la marca no ho ha fet, pot sol·licitar la renovació en nom d'aquest últim en el termini de dos mesos a comptar des de l'acabament del termini de demora que preveu l'article 32.3 d'aquesta Llei. El titular hipotecari també pot abonar les taxes de renovació en el termini de dos mesos des de l'acabament del termini en què haurien d'haver estat pagades pel propietari. La inactivitat del titular hipotecari en els terminis previstos determina la caducitat de la marca, la qual cosa s'ha de comunicar en forma telemàtica al Registre de béns mobles en la mateixa forma que estableix l'article 46.2 d'aquesta Llei.

Article 56. *Renúncia de la marca.*

1. El titular pot renunciar a tota la marca o a part dels productes o serveis per als quals estigui registrada.

2. La renúncia s'ha de presentar davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o els òrgans als quals es refereix l'article 11, per escrit, i només té efectes una vegada inscrita en el Registre de marques. Si la sol·licitud es presenta davant d'un òrgan diferent de l'Oficina Espanyola de Patents i Marques, l'òrgan que la rebí l'ha de remetre a aquella, juntament amb la documentació que l'acompanyi, en el termini de cinc dies següents a la recepció.

3. No es pot admetre la renúncia del titular d'una marca sobre la qual existeixin drets reals, opcions de compra, embargaments o llicències inscrits en el Registre de marques, sense que consti el consentiment dels titulars d'aquests drets. Tampoc s'admet la renúncia si existeix en curs una acció reivindicatòria sobre la marca i no consta el consentiment del demandant.

Article 57. *Caducitat per falta d'ús de la marca.*

En la sol·licitud o demanda reconvençional de caducitat per falta d'ús de la marca correspon al seu titular demostrar que ha estat usada d'acord amb l'article 39 o que hi ha causes justificatives de la falta d'ús. No es pot declarar la caducitat de la marca si, en l'interval entre l'expiració del període de cinc anys a què es refereix l'article 39 i la presentació de la sol·licitud o demanda reconvençional de caducitat, s'ha iniciat o s'ha reprès un ús efectiu de la marca; això no obstant, el començament o la represa de l'ús en un termini de tres mesos anterior a la presentació de la sol·licitud o demanda reconvençional de caducitat, termini que comença a comptar en una data no anterior a la d'expiració del període ininterromput de cinc anys de no-utilització, no es té en compte si els preparatius per a l'inici o la represa de l'ús s'han produït després que el titular hagi conegut que la sol·licitud o demanda reconvençional de caducitat podria ser presentada.

CAPÍTOL III

Disposicions comunes

Article 58. *Sol·licitud de nul·litat o caducitat.*

1. Poden presentar davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques una sol·licitud de nul·litat o caducitat del registre de la marca:

a) En els casos que preveuen els articles 51 i 54.1. a), b), i c), qualsevol persona física o jurídica, així com les agrupacions o organismes que representin fabricants, productors, prestadors de serveis o comerciants i les associacions de consumidors i usuaris, legalment constituïdes i inscrites d'acord amb la legislació estatal o autonòmica que els sigui aplicable, que es considerin perjudicats i tinguin capacitat processal.

b) En els casos que preveu l'article 52, les persones que estableixen les lletres b) a e) de l'article 19, apartat 1.

2. La sol·licitud s'ha de formular mitjançant un escrit motivat i degudament documentat, i només es considera presentada una vegada s'hagi pagat la taxa corresponent.

3. Es pot dirigir una sol·licitud de caducitat o de nul·litat contra la totalitat o una part dels productes o serveis per als quals estigui registrada la marca impugnada.

4. Es pot presentar una sol·licitud de nul·litat sobre la base d'un o més drets anteriors sempre que pertanyin tots al mateix titular.

Article 59. *Examen de la sol·licitud de nul·litat i caducitat.*

1. Un cop rebuda la sol·licitud de nul·litat o caducitat, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques l'ha de traslladar al titular de la marca impugnada perquè, en el termini que es determini per reglament, hi presenti al·legacions i proves. En el curs de l'examen de la sol·licitud de nul·litat o caducitat, l'Oficina pot requerir a les parts, totes les vegades que consideri necessari, perquè, en el termini que s'estableixi per reglament, contestin a les al·legacions o proves que hagi presentat l'altra part.

2. A instància del titular de la marca impugnada, el titular de la marca anterior que sigui part en el procediment de nul·litat, ha d'aportar prova que, en el curs dels cinc anys anteriors a la sol·licitud de nul·litat, la marca anterior ha estat objecte d'un ús efectiu, tal com estableix l'article 39, per als productes o els serveis per als quals estigui registrada, i en els quals es basa la sol·licitud de nul·litat, o que han existit causes justificatives per a la falta d'ús, a condició que el procediment de registre de la marca anterior hagi finalitzat almenys cinc anys abans de la data de presentació de la sol·licitud de nul·litat.

3. Si, en la data de presentació de la sol·licitud o en la data de prioritat de la marca impugnada, ha expirat el termini de cinc anys durant el qual la marca anterior havia d'haver estat objecte d'un ús efectiu d'acord amb el que preveu l'article 39, el titular de la marca anterior, a més de la prova exigida en virtut de l'apartat 2 d'aquest article, ha d'aportar la prova que, en el curs dels cinc anys anteriors a la data de presentació de la sol·licitud o a la data de prioritat de la marca impugnada, la marca anterior ha estat objecte d'un ús efectiu, o que han existit causes justificatives per a la seva falta d'ús.

4. En el supòsit que preveu l'apartat 2, i si es compleixen els requisits que s'hi preveuen, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha de traslladar la petició al titular de la marca anterior perquè, en el termini que es determini per reglament, presenti la prova d'ús corresponent d'acord amb el que preveuen els apartats 2 i 3. Així mateix, l'Oficina ha de traslladar al titular de la marca impugnada la prova presentada perquè, en el termini que s'estableixi per reglament, hi presenti al·legacions.

5. A falta de les proves a què es refereixen els apartats 2 i 3, la sol·licitud de nul·litat basada en una marca anterior es desestima.

6. Si la marca anterior s'ha utilitzat de conformitat amb el que disposa l'article 39, només per a una part dels productes o serveis per als quals estigués registrada, als efectes de l'examen de la sol·licitud de nul·litat, es considera registrada només per a la part esmentada dels productes o serveis.

7. Els apartats 2 a 6 d'aquest article són aplicables també quan la marca anterior sigui una marca de la Unió. En aquest cas, l'ús efectiu d'una marca de la Unió es determina d'acord amb el que estableix l'article 18 del Reglament (UE) núm. 2017/1001.

Article 60. *Efectes de la caducitat i de la nul·litat.*

1. La marca registrada es considera que no ha tingut, a partir de la data de la sol·licitud de caducitat o de la demanda de reconvençió, els efectes que assenyalava aquesta Llei en la mesura que s'hagi declarat la caducitat dels drets del titular. A instància de part es pot fixar en la resolució sobre la sol·licitud o demanda de caducitat una data anterior en què s'hagi produït alguna de les causes de caducitat.

2. La marca registrada es considera que no ha tingut, des del principi, els efectes que assenyala aquesta Llei en la mesura que s'hagi declarat la nul·litat de la marca.

3. Sense perjudici de la indemnització de danys i perjudicis als quals hagi donat lloc quan el titular de la marca hagi actuat de mala fe, l'efecte retroactiu de la nul·litat o caducitat no afecta:

a) Les resolucions sobre violació de la marca que han adquirit força de cosa jutjada i han estat executades abans de la declaració de nul·litat o caducitat.

b) Els contractes conclusos abans de la declaració de nul·litat o caducitat en la mesura que hagin estat executats abans d'aquesta declaració. Això no obstant, per raons d'equitat, i en la mesura que ho justifiquin les circumstàncies, es pot reclamar la restitució de sumes pagades en virtut del contracte.

4. Quan es declari la caducitat o nul·litat d'una marca, el creditor hipotecari pot considerar vençuda l'obligació garantida.

Article 61. *Fermesa de les resolucions judicials i administratives.*

1. Els tribunals han de desestimar tota demanda de reconvenió per nul·litat o caducitat si l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ja s'ha pronunciat amb anterioritat, mitjançant resolució ja ferma, sobre una sol·licitud amb el mateix objecte i amb la mateixa causa, entre les mateixes parts.

2. L'Oficina Espanyola de Patents i Marques no ha d'admetre una sol·licitud de nul·litat o caducitat quan un tribunal o la mateixa Oficina hagin resolt entre les mateixes parts una demanda reconvenional o una sol·licitud amb el mateix objecte i la mateixa causa i aquesta sentència o resolució hagi adquirit fermesa.

3. No pot sol·licitar davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o demandar davant la jurisdicció civil la nul·litat d'una marca, invocant la mateixa causa de nul·litat que hagi estat ja objecte de pronunciament, quant al fons de la qüestió, en sentència ferma dictada en un recurs contenciós administratiu, qui hagi estat part en aquest.

Article 61 bis. *Normes en matèria de connexió de causes.*

1. Llevat que existeixin raons especials per prosseguir el procediment, el tribunal davant el qual s'ha formulat una demanda reconvenional per nul·litat o caducitat de marca, ha de suspendre la seva decisió d'ofici, amb l'audiència prèvia de les parts, o a instància de part i amb l'audiència prèvia de les altres, si la validesa de la marca ja està impugnada davant d'un altre tribunal o davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques.

2. Llevat que existeixin raons especials per prosseguir el procediment, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha de suspendre d'ofici la resolució d'una sol·licitud de nul·litat o caducitat de marca, amb l'audiència prèvia de les parts, o a instància de part i amb l'audiència prèvia de les altres, si la validesa de la marca ja està impugnada mitjançant una demanda de reconvenió davant un tribunal.

3. Quan un tribunal hagi de resoldre sobre una violació de marca i aquesta marca està pendent d'una demanda o sol·licitud de nul·litat o caducitat davant d'un altre tribunal o davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques, el tribunal, a petició de les dues parts o d'una, escoltada la part contrària, pot decretar mitjançant interlocutòria la suspensió del procés, fins que l'altre tribunal o l'Oficina dictin resolució ferma sobre la nul·litat o caducitat formulades.

4. La litispendència, amb tots els seus efectes procedimentals o processals, es produeix des de la presentació de la sol·licitud o demanda, sempre que aquestes siguin admeses.

5. Un cop interposada una demanda per violació de marca davant d'un tribunal, el demandat no pot formular com a defensa una sol·licitud de nul·litat o caducitat

d'aquesta marca davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques, sinó que ha d'interposar la demanda de reconvençió corresponent davant del tribunal esmentat.

6. L'acció negatòria no es pot interposar juntament amb l'acció de nul·litat o caducitat de la marca.

Article 61 ter. *Anotacions registrals i comunicacions entre òrgans.*

1. L'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha d'anotar en el Registre de marques la interposició de tota sol·licitud o demanda de nul·litat o caducitat de marca, així com tota resolució o sentència fermes que es dictin sobre aquestes.

2. El tribunal davant del qual s'hagi presentat una demanda de reconvençió per nul·litat o caducitat d'una marca ha de comunicar d'ofici a l'Oficina la data en què s'hagi interposat. L'Oficina, si aquesta marca té pendent de resolució una sol·licitud de nul·litat o caducitat, n'ha d'informar el tribunal, així com de l'absència, si s'escau, d'aquesta circumstància.

3. Si davant l'Oficina està pendent de resolució una sol·licitud de caducitat o de nul·litat de la marca de data de presentació anterior a la d'interposició de la demanda de reconvençió, el tribunal, una vegada informat segons l'apartat anterior, ha de suspendre la decisió de conformitat amb l'article 61 bis, apartat 1, fins que la resolució sobre la sol·licitud sigui ferma. L'Oficina ha de comunicar aquesta resolució ferma al tribunal.

4. El tribunal que hagi dictat una sentència sobre una demanda de reconvençió per nul·litat o caducitat, que hagi adquirit fermesa, ha de comunicar d'ofici aquesta sentència a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques perquè procedeixi segons el que preveuen l'apartat 1 i, si s'escau, l'apartat 5.

5. Una vegada sigui ferma la resolució o sentència que declari la nul·litat o caducitat de la marca, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha de procedir immediatament a la cancel·lació de la inscripció del registre i a la seva publicació en el «Butlletí Oficial de la Propietat Industrial». En cas que la marca cancel·lada tingui inscrita una hipoteca mobiliària vigent, la cancel·lació s'ha de notificar telemàticament al Registre de béns mobles».

Vint-i-vuit. Es modifica l'article 62, que queda redactat de la manera següent:

«Article 62. *Concepte i titularitat.*

1. S'entén per marca col·lectiva qualsevol signe que compleixi els requisits que preveu l'article 4 i serveixi per distingir els productes o serveis dels membres de l'associació titular de la marca dels productes o serveis d'altres empreses.

2. Només poden sol·licitar marques col·lectives les associacions de fabricants, productors, prestadors de serveis o comerciants que tinguin capacitat, en el seu propi nom, per ser titulars de drets i obligacions, subscriure contractes o fer altres actes jurídics, i que tinguin capacitat processal, així com les persones jurídiques de dret públic.

3. No obstant el que disposa l'article 5.1.c), es poden registrar com a marques col·lectives els signes o les indicacions que puguin servir en el comerç per assenyalar la procedència geogràfica dels productes o dels serveis. El dret conferit per la marca col·lectiva no permet al seu titular prohibir a un tercer l'ús en el comerç d'aquests signes o aquestes indicacions, sempre que l'ús es faci d'acord amb pràctiques lleials en matèria industrial o comercial; en particular la dita marca no es pot oposar a un tercer autoritzat a utilitzar una denominació geogràfica».

Vint-i-nou. Es modifica l'article 66, que queda redactat de la manera següent:

«Article 66. *Causas de nul·litat.*

A més de per les causes de nul·litat que preveuen els articles 51 i 52, es declara la nul·litat del registre d'una marca col·lectiva, mitjançant una sol·licitud presentada

davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o mitjançant una demanda de reconvençió en una acció per violació, quan hagi estat registrada contravenint al que disposa l'article 64, llevat que el titular de la marca, per una modificació del reglament d'ús, compleixi les prescripcions de les disposicions esmentades».

Trenta. Es modifica l'article 67, que queda redactat de la manera següent:

«Article 67. *Causas de caducitat.*

A més de per les causes de caducitat que assenyala l'article 54, es declaren caducats els drets del titular d'una marca col·lectiva, mitjançant una sol·licitud presentada davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o mitjançant una demanda de reconvençió en una acció per violació, quan:

a) El titular no ha adoptat les mesures raonables per prevenir qualsevol ús de la marca que no sigui compatible amb les condicions d'ús estipulades pel reglament d'ús, inclosa qualsevol modificació d'aquest que s'hagi inscrit en el registre.

b) Com a conseqüència de l'ús de la marca dut a terme per persones autoritzades, aquesta pugui induir el públic a error de conformitat amb el que preveu l'article 64, apartat 2.

c) La modificació del reglament d'ús de la marca s'hagi inscrit en el registre contravenint al que disposa l'article 65, apartat 1, excepte si el titular de la marca, mitjançant una nova modificació del reglament d'ús, s'ajusta als requisits que fixa l'article esmentat.

Trenta-u. Es modifiquen els apartats 1 i 2 de l'article 68, que queden redactats de la manera següent:

«1. S'entén per marca de garantia qualsevol signe que compleixi els requisits que preveu l'article 4 i serveixi per distingir els productes o serveis que el titular de la marca certifica respecte dels materials, la manera de fabricació dels productes o de prestació dels serveis, l'origen geogràfic, la qualitat, la precisió o altres característiques dels productes i serveis que no tinguin aquesta certificació.

2. Qualsevol persona física o jurídica, incloses les institucions, les autoritats i els organismes de dret públic, pot sol·licitar marques de garantia, a condició que aquestes persones no exerceixin una activitat empresarial que impliqui el subministrament de productes o la prestació de serveis del tipus que se certifica».

Trenta-dos. Es modifica l'article 72, que queda redactat de la manera següent:

«Article 72. *Causas de nul·litat.*

A més de per les causes de nul·litat que preveuen els articles 51 i 52, es declara la nul·litat del registre d'una marca de garantia, mitjançant una sol·licitud presentada davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o mitjançant una demanda de reconvençió en una acció per violació, quan hagi estat registrada contravenint al que disposa l'article 70, llevat que el titular de la marca, per una modificació del reglament d'ús, compleixi les prescripcions de les disposicions esmentades».

Trenta-tres. Es modifica l'article 73, que queda redactat de la manera següent:

«Article 73. *Causas de caducitat.*

A més de per les causes de caducitat que assenyala l'article 54, es declaren caducats els drets del titular d'una marca de garantia, mitjançant una sol·licitud presentada davant l'Oficina Espanyola de Patents i Marques o mitjançant una demanda de reconvençió en una acció per violació, quan:

a) El titular ha deixat de complir els requisits que estableix l'article 68, apartat 2.

b) El titular no ha adoptat mesures raonables per prevenir qualsevol ús de la marca que no sigui compatible amb les condicions d'ús que estipula el reglament d'ús, inclosa qualsevol modificació d'aquest que hagi estat inscrita en el registre.

c) A conseqüència de l'ús permès pel titular de la marca, aquesta pugui induir el públic a error de conformitat amb el que preveu article 70, apartat 2.

d) La modificació del reglament d'ús de la marca s'ha inscrit en el registre contravenint a les disposicions de l'article 71, apartat 1, excepte si el titular de la marca, mitjançant una nova modificació del reglament d'ús, s'ajusta als requisits fixats per les disposicions esmentades.

Trenta-quatre. Es modifica l'article 76, que queda redactat de la manera següent:

«Article 76. *Exercici de l'acció per violació de marca.*

1. Les disposicions de l'article 48, apartats 7 i 8, relatives als drets dels licenciataris, s'apliquen així mateix a qualsevol persona facultada per utilitzar una marca col·lectiva.

2. En el cas de les marques de garantia, únicament el seu titular o persona específicament autoritzada per aquest pot exercir una acció per violació de marca.

3. El titular d'una marca col·lectiva o de garantia pot reclamar, en nom de les persones facultades per utilitzar la marca, la reparació del dany que aquestes hagin patit per l'ús no autoritzat de la marca».

Trenta-cinc. Es modifica l'article 77, que queda redactat de la manera següent:

«Article 77. *Cessió de les marques col·lectives o de garantia.*

Les marques col·lectives o de garanties només es poden cedir, respectivament, a una persona que compleixi els requisits de l'article 62, apartat 2 o de l'article 68, apartat 2».

Trenta-sis. Es modifica la lletra d) de l'apartat 2 de l'article 83, que queda redactada de la manera següent:

«d) Designar un domicili als efectes de notificacions, de conformitat amb l'article 29.4».

Trenta-set. Es modifica el títol IX, que queda redactat de la manera següent:

«TÍTOL IX

Marques de la Unió Europea.

«Article 84. *Presentació d'una sol·licitud de marca de la Unió.*

La presentació d'una sol·licitud de marca de la Unió s'ha d'efectuar a l'Oficina de la Propietat Intel·lectual de la Unió Europea, de conformitat amb el que preveu l'article 30 del Reglament (UE) núm. 2017/1001 del Parlament Europeu i del Consell, de 14 de juny de 2017, sobre la marca de la Unió Europea.

Article 85. *Declaració posterior de la caducitat o nul·litat.*

Quan una marca de la Unió es beneficiï de l'antiguitat d'una marca anterior amb efectes a Espanya, es pot declarar la caducitat o nul·litat d'aquesta marca anterior, encara que ja estigui extingida per la falta de renovació, la renúncia del titular o l'impagament de les taxes de manteniment, si s'escau, sempre que la caducitat o nul·litat s'hagi pogut declarar en el moment de la renúncia o extinció. En aquest cas, l'antiguitat deixa de tenir efecte».

Article 86. *Transformació de la marca de la Unió.*

1. El procediment de transformació d'una sol·licitud o d'una marca de la Unió en sol·licitud de marca nacional s'inicia amb la recepció per l'Oficina Espanyola de Patents i Marques de la petició de transformació que li transmeti l'Oficina de Propietat Intel·lectual de la Unió Europea.

2. En el termini que s'estableixi per reglament des de la recepció de la petició de transformació per l'Oficina Espanyola de Patents i Marques, el sol·licitant ha de complir els requisits següents:

- a) Abonar les taxes que estableix l'article 12.2 d'aquesta Llei.
- b) Presentar una traducció al castellà de la petició de transformació i dels documents que l'acompanyen quan no estiguin redactats en aquest idioma.
- c) Designar un domicili als efectes de notificacions, de conformitat amb l'article 29.4.
- d) Subministrar quatre reproduccions de la marca si és gràfica o conté elements gràfics.

3. Si en el termini que preveu l'apartat anterior no es compleixen els requisits que aquest exigeix, la sol·licitud de transformació es considera desistida. Si els requisits es compleixen, l'Oficina Espanyola de Patents i Marques resol sobre l'admissibilitat de la transformació sol·licitada d'acord amb el que preveuen els articles 139.2 i 141.1 del Reglament (UE) núm. 2017/1001 del Parlament Europeu i del Consell, de 14 de juny de 2017, sobre la marca de la Unió Europea.

4. La sol·licitud de transformació es considera presentada en la data de presentació que se li hagi atorgat com a sol·licitud de marca de la Unió i, si tenia prioritat o antiguitat reivindicada, gaudeix d'aquests drets. Fora d'això, la sol·licitud de transformació es tramita com una sol·licitud de marca nacional. Això no obstant, si la sol·licitud de transformació es refereix a una marca de la Unió ja registrada, se n'acorda sense cap més tràmit la concessió com a marca nacional, i se li apliquen les disposicions de l'article 22.4, llevat que, a causa de la renúncia, la falta de renovació o per qualsevol altra causa provocada pel seu titular, hagi quedat pendent de pronunciament quant al fons algun motiu de nul·litat o caducitat capaç d'afectar la protecció de la marca a Espanya, cas en què es tramita com una sol·licitud de marca nacional. Contra l'acord de concessió directa que preveu aquest apartat no es pot formular cap recurs basat en la concurrència de prohibicions absolutes o relatives, però sí que es pot fonamentar en l'incompliment dels requisits exigits per a la transformació vàlida o concessió directa de la marca de la Unió sol·licitada.

5. Als efectes del que preveuen els articles 31 i 32 d'aquesta Llei, es considera data de presentació la del dia en què l'Oficina Espanyola de Patents i Marques ha rebut la sol·licitud de transformació».

Trenta-vuit. Es modifica la disposició addicional primera, que queda redactada de la manera següent:

«Disposició addicional primera. *Jurisdicció i normes processals.*

1. Les normes vigents que conté el títol XII de la Llei 24/2015, de 24 de juliol, de patents, són aplicables a les diferents modalitats de signes distintius que regula la present Llei en el que no sigui incompatible amb la seva pròpia naturalesa o contrari al que preveu, tot això sense perjudici del que disposen els apartats següents.

2. La competència per declarar la nul·litat i caducitat dels signes distintius que regula aquesta Llei correspon per via directa a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques i per via de reconvençió a la jurisdicció civil, d'acord amb el que preveuen els articles 51, 52 i 54.

3. Els jutjats mercantils que, de conformitat amb la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial, tenen atribuïdes les funcions de jutjats de marques de la Unió en aplicació del Reglament (UE) núm. 2017/1001 del Parlament Europeu i del Consell, de 14 de juny de 2017, sobre la marca de la Unió Europea, són competents per conèixer dels litigis civils que derivin de la present Llei quan s'exerceixin de manera acumulada accions concernents a marques de la Unió i nacionals o internacionals idèntiques o similars; o si existeix qualsevol altra connexió entre les pretensions i almenys una d'elles estigui basada en un registre o sol·licitud de marca de la Unió. En aquests casos la competència correspon en exclusiva als jutjats de marca comunitària».

Trenta-nou. Es modifica la disposició addicional catorzena, que queda redactada de la manera següent:

«Disposició addicional catorzena. *Prohibició d'atorgament de denominacions de persones jurídiques que puguin originar confusió amb una marca o nom comercial famosos.*

Els òrgans registrals competents per a l'atorgament o la verificació de denominacions de persones jurídiques han de denegar el nom o la raó social sol·licitat si coincideix o pot originar confusió amb una marca o un nom comercial famosos en els termes que resulten d'aquesta Llei, llevat que hi hagi autorització del titular de la marca o el nom comercial.»

Quaranta. Es modifica la tarifa primera de l'annex, que queda redactada de la manera següent:

- a) queda suprimida la lletra d) de la tarifa 1.1.
- b) a la tarifa primera s'afegeix un nou epígraf 1.12, amb la redacció següent:

«Nul·litat o caducitat: per la presentació d'una sol·licitud de nul·litat o caducitat: 200 euros».

TÍTOL II

Transposició de directiva de la Unió Europea en matèria de transport ferroviari

Article segon. *Modificació de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari.*

La Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari, queda modificada en els termes següents:

U. L'article 3 queda redactat en els termes següents:

«Article 3. *La infraestructura ferroviària.*

1. Als efectes d'aquesta Llei, s'entén per infraestructura ferroviària les estacions de transport de viatgers i els terminals de transport de mercaderies i la totalitat dels elements que formen part de les vies principals i de les de servei i els ramals de desviació per a particulars, a excepció de les vies situades dins dels tallers de reparació de material rodant i dels dipòsits o garatges de màquines de tracció.

2. L'apartat 1 de l'annex IV detalla els elements de les estacions de transport de viatgers i les terminals de transport de mercaderies.

3. A més, tenen la consideració d'infraestructura ferroviària els elements que enumera l'apartat 2 de l'annex IV d'aquesta Llei.»

Dos. L'article 19.1 queda redactat en els termes següents:

«1. L'administració de les infraestructures ferroviàries integrades a la Xarxa Ferroviària d'Interès General té per objecte el seu manteniment i la seva explotació i renovació, així com la gestió del seu sistema de control, de circulació i de seguretat.

En tot cas, l'administrador d'infraestructures és responsable de l'explotació, el manteniment i la renovació d'una xarxa i li correspon el desenvolupament de les infraestructures ferroviàries d'aquesta xarxa, de conformitat amb la normativa aplicable».

Tres. Se suprimeix l'últim paràgraf de l'article 19.4.

Quatre. La denominació de l'article 20 queda redactada en els termes següents:

«Article 20. *Paquet d'accés mínim a la infraestructura ferroviària i mecanismes de coordinació i cooperació*».

Cinc. S'afegeix un apartat 2 a l'article 20 amb la redacció següent:

«2. Els administradors d'infraestructures han d'establir els mecanismes necessaris per coordinar-se amb els explotadors d'instal·lacions de servei i carregadors i les empreses ferroviàries, així com els candidats autoritzats. Quan sigui procedent, s'ha de convidar a participar a representants dels usuaris dels serveis de transport ferroviari de mercaderies i viatgers i a les administracions de l'Estat, de les comunitats autònomes i entitats locals.

La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de vetllar per la coordinació efectiva que preveu aquest apartat, i pot participar com a observadora en les reunions de coordinació que han de tenir lloc almenys un cop l'any.

La coordinació es refereix, entre altres aspectes, a les necessitats dels candidats en relació amb el manteniment i desenvolupament de la capacitat de les infraestructures, amb el contingut dels objectius de rendiment orientats a l'usuari que es puguin establir en els acords de cooperació que preveu l'apartat 4 de l'article 32 d'aquesta Llei, amb el contingut i l'aplicació de la declaració sobre la xarxa, qüestions d'intermodalitat i interoperabilitat, i qualsevol altra de relacionada amb les condicions d'accés a la infraestructura i la qualitat dels serveis prestats.

Els administradors d'infraestructures ferroviàries han de publicar en la seva declaració sobre la xarxa els mecanismes de coordinació posats en marxa i han d'elaborar i publicar directrius per a la coordinació, amb la consulta prèvia amb les parts interessades, i han de publicar en la seva pàgina web un informe anual recapitulatiu de les activitats de coordinació empreses.

Els mecanismes de coordinació que s'estableixin no han d'afectar el dret de les parts interessades de presentar reclamacions davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ni les actuacions d'ofici d'aquesta».

Sis. S'afegeix un apartat 3 a l'article 20 amb la redacció següent:

«3. Amb la finalitat de facilitar la prestació de serveis ferroviaris eficaços i eficients en la Unió Europea, els principals administradors d'infraestructures ferroviàries han de participar i cooperar en una xarxa, que dugui a terme reunions a intervals regulars per desenvolupar les infraestructures ferroviàries de la Unió, donar suport a l'execució puntual i eficaç de l'espai ferroviari europeu únic, intercanviar bones pràctiques, supervisar i comparar resultats, contribuir a les activitats de supervisió del mercat que corresponen a la Comissió, combatre els colls d'ampolla transfronterers, i debatre l'aplicació dels sistemes de cànons i adjudicació de capacitat.

La coordinació que s'estableixi, d'acord amb aquest apartat, no ha d'afectar el dret de les parts interessades de presentar reclamacions davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ni les actuacions d'ofici d'aquesta».

Set. L'article 21 queda redactat en els termes següents:

«Article 21. *Independència i imparcialitat de l'administrador d'infraestructures ferroviàries. Transparència financera i externalització de les seves funcions.*

1. L'administrador d'infraestructures ha de ser una entitat jurídica diferent de qualsevol empresa ferroviària i, en el cas de les empreses integrades verticalment, de qualsevol altra entitat jurídica que hi estigui enquadrada. A aquests efectes s'han de complir els requisits següents:

a) Els membres dels òrgans superiors de govern i administració dels administradors d'infraestructures han de ser imparcials i actuar de manera no discriminatòria, i no es poden veure afectats per cap conflicte d'interès.

b) És incompatible l'exercici de les funcions de:

1r) administrador o membre de l'òrgan d'administració d'un administrador d'infraestructures ferroviàries i de l'òrgan d'administració d'una empresa ferroviària;

2n) responsable de la presa de decisions sobre les funcions essencials i membre de l'òrgan d'administració d'una empresa ferroviària;

3r) quan existeixi un òrgan supervisor, membre de l'òrgan de supervisió d'un administrador d'infraestructures ferroviàries i com a membre de l'òrgan de supervisió d'una empresa ferroviària;

4t) membre de l'òrgan de supervisió d'una empresa que formi part d'una empresa integrada verticalment i que controli alhora una empresa ferroviària i un administrador d'infraestructures, i com a membre de l'òrgan d'administració d'aquest l'administrador d'infraestructures.

c) En el cas d'empreses integrades verticalment, l'administrador o els membres de l'òrgan d'administració de l'administrador d'infraestructures ferroviàries i les persones responsables de la presa de decisions sobre les funcions essencials no han de rebre cap remuneració basada en els resultats de l'empresa de cap altra entitat jurídica que formi part de l'empresa integrada verticalment ni han de rebre primes relacionades principalment amb els resultats financers d'empreses ferroviàries en particular. Tanmateix, se'ls pot oferir incentius relacionats amb els resultats globals del sistema ferroviari.

d) En cas que els sistemes d'informació siguin comuns a diferents entitats dins d'una empresa integrada verticalment, l'accés a informació sensible relacionada amb funcions essencials es restringeix al personal autoritzat de l'administrador d'infraestructura. La informació sensible no es pot transmetre a altres entitats que formin part d'una empresa integrada verticalment.

2. En relació amb les funcions essencials dels administradors generals d'infraestructures, l'administrador d'infraestructures és independent des del punt de vista organitzatiu i de presa de decisions. Aquestes funcions essencials només es poden encarregar a altres empreses o organismes quan tinguin forma jurídica, organització i presa de decisions independent de qualsevol empresa ferroviària. Per aplicar això degudament, s'ha d'observar:

a) Cap empresa ferroviària ni cap altra entitat jurídica ha d'exercir una influència decisiva sobre l'administrador d'infraestructures en relació amb les funcions essencials, sense perjudici del que respecta a la definició del marc estatal normatiu de fixació dels cànons i del marc d'adjudicació de la capacitat, així com de les normes específiques de fixació de cànons.

b) Cap empresa ferroviària ni cap altra entitat jurídica que formi part d'una empresa integrada verticalment pot tenir una influència decisiva en les decisions que prengui l'administrador d'infraestructures en relació amb les funcions essencials.

c) Cap empresa ferroviària ni cap altra entitat jurídica que formi part d'una empresa integrada verticalment pot tenir una influència decisiva en els nomenaments i les destitucions de persones responsables de la presa de decisions sobre funcions essencials. No hi pot haver conflictes d'interessos deguts a la mobilitat de les persones responsables de les funcions essencials.

3. Els administradors d'infraestructures només poden utilitzar els ingressos procedents de les activitats de gestió de la xarxa d'infraestructura, inclosos els fons públics, per finançar la seva pròpia activitat, inclosos els pagaments dels seus crèdits i, si s'escau, de dividendes als accionistes, excloses les empreses que formin part d'una empresa integrada verticalment i que controlin tant una empresa ferroviària com l'administrador d'infraestructures esmentat.

4. En l'exercici de l'activitat comercial i financera els administradors d'infraestructures han d'observar les regles següents:

a) En cap cas poden concedir préstecs a empreses ferroviàries ni aquestes a aquells, ja sigui de manera directa o indirecta.

b) Els préstecs entre entitats jurídiques d'una empresa integrada verticalment només es concedeixen, desemborsen i reemborsen als tipus i les condicions de mercat que reflecteixin el perfil de risc individual de l'entitat en qüestió.

c) Els préstecs entre entitats jurídiques d'una empresa integrada verticalment concedits abans del 24 de desembre de 2016 s'han de mantenir fins al seu venciment, sempre que s'hagin pactat a tipus de mercat i realment siguin desemborsats i reemborsats.

d) Qualsevol servei ofert per altres entitats jurídiques d'una empresa integrada verticalment a l'administrador d'infraestructures ferroviàries s'ha de basar en contractes i s'ha de pagar o bé a preus de mercat o bé a preus que reflecteixin el cost de producció, més un marge de benefici raonable.

e) Els deutes atribuïts a l'administrador d'infraestructures ferroviàries s'han de separar clarament dels atribuïts a les altres entitats jurídiques de les empreses integrades verticalment. Aquests deutes s'han de reemborsar separatament. Això no impedeix que el pagament final dels deutes es dugui a terme a través d'una empresa que formi part d'una empresa integrada verticalment i que alhora controli una empresa ferroviària i un administrador d'infraestructures i com a membres del consell d'administració d'aquest administrador d'infraestructures, o a través d'una altra entitat dins de l'empresa.

f) La comptabilitat de l'administrador d'infraestructures ferroviàries i la de les altres entitats jurídiques dins d'una empresa integrada verticalment s'han de portar de manera que es garanteixi el compliment d'aquest article i permeti una comptabilitat separada i un circuit financer transparent dins de l'empresa.

g) Dins de les empreses integrades verticalment, l'administrador d'infraestructures ha de mantenir registres detallats de qualsevol relació comercial o financera amb les altres entitats jurídiques de l'empresa esmentada.

5. L'administrador d'infraestructures ferroviàries ha d'exercir les funcions de gestió del trànsit i planificació del manteniment de manera transparent i no discriminatòria i s'ha de garantir que les persones responsables de la presa d'aquestes decisions no estiguin afectades per cap conflicte d'interessos. En particular:

a) Pel que fa a la gestió del trànsit, cal assegurar que les empreses ferroviàries, en casos d'interrupcions que els afectin, disposen d'un accés ple i puntual a la informació pertinent. Quan l'administrador d'infraestructures ferroviàries concedeixi un accés més avançat al procés de gestió del trànsit, ho ha de fer per a les empreses ferroviàries afectades de manera transparent i no discriminatòria.

b) Pel que fa a la planificació a llarg termini de manteniment i/o renovació de gran envergadura de les infraestructures ferroviàries, l'administrador

d'infraestructures ferroviàries ha de consultar amb els candidats i ha de tenir en compte, en la màxima mesura que sigui possible, les preocupacions manifestades.

Els administradors d'infraestructures han de portar a terme la programació dels treballs de manteniment d'una manera no discriminatòria.

6. L'administrador d'infraestructures ferroviàries, sempre que no generi conflictes d'interessos i que es garanteixi la confidencialitat de la informació sensible a efectes comercials, pot externalitzar:

a) Funcions a una entitat diferent, a condició que aquesta última no sigui una empresa ferroviària, no controli una empresa ferroviària ni estigui controlada per una empresa ferroviària. Dins d'una empresa integrada verticalment, les funcions essencials no s'han d'externalitzar a cap altra entitat de l'empresa integrada verticalment, llevat que aquesta entitat exerceixi exclusivament funcions essencials.

b) L'execució de treballs i tasques relacionades en relació amb el desenvolupament, el manteniment i la renovació de les infraestructures ferroviàries a empreses ferroviàries o societats que controlin l'empresa ferroviària o estiguin controlades per l'empresa ferroviària.

L'administrador d'infraestructures ferroviàries ha de mantenir el poder de supervisió i és responsable en darrera instància de l'exercici de les funcions que descriu l'apartat 21 de l'annex I.

Qualsevol entitat que assumeixi funcions essencials ha de respectar totes les normes que garanteixen la independència de l'administrador de la infraestructura, la independència de les funcions essencials, la imparcialitat i la transparència».

Vuit. L'article 22 queda redactat en els termes següents:

«Article 22. Administració general de les infraestructures de la Xarxa Ferroviària d'Interès General.

1. L'administració de les infraestructures ferroviàries i la seva construcció corresponen, dins de l'àmbit de competència estatal, a una o diverses entitats públiques empresarials adscrites al Ministeri de Foment o vinculades o dependents d'un altre organisme públic adscrit a aquest Ministeri.

Els administradors d'infraestructures tenen personalitat jurídica pròpia, plena capacitat d'obrar i patrimoni propi i es regeixen pel que estableix aquesta Llei, la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic, els seus propis estatuts i les altres normes que els siguin aplicables.

Les referències que en aquesta Llei s'efectuen als administradors generals d'infraestructures ferroviàries s'entenen referides a les entitats públiques empresarials que preveu aquest article.

2. Mitjançant un acord del Consell de Ministres, adoptat a proposta del ministre de Foment, es pot decidir que qualsevol element de la infraestructura ferroviària ja existent i integrat en la Xarxa Ferroviària d'Interès General, que estigui administrant un dels administradors d'infraestructures que preveu l'apartat 1 d'aquest article, passi a ser administrat per una altra entitat diferent, de les que preveu l'apartat 4 de l'article 19, sempre que compleixin els requisits de l'article 21.

El canvi en l'entitat administradora implica les modificacions de titularitat o de règim jurídic que siguin necessàries, de conformitat amb el que estableixen aquesta Llei i les seves normes de desplegament, així com les altres normes que siguin aplicables i el contracte a què fa referència l'apartat 4 de l'article 19. Aquest canvi es materialitza per acord de Consell de Ministres, a proposta del ministre de Foment.

Les transmissions que s'efectuïn en aplicació d'aquest article queden en tot cas exemptes de qualsevol tribut estatal, autonòmic o local, inclosos els tributs cedits a les comunitats autònomes, sense que els sigui aplicable el que preveu l'article 9.2 del text refós de Llei reguladora de les hisendes locals, aprovat pel Reial decret legislatiu 2/2004, de 5 de març.

Les transmissions, els actes o les operacions indicats gaudeixen igualment d'exempció d'aranzels o honoraris per la intervenció de fedataris públics i registradors de la propietat i mercantils».

Nou. L'article 23.1.d) queda redactat en els termes següents:

«d) La prestació del paquet d'accés mínim a la infraestructura ferroviària i la realització dels mecanismes de coordinació, recollits a l'article 20.2».

Deu. L'article 23.1.i) queda redactat en els termes següents:

«i) La prestació, si s'escau, dels serveis bàsics, complementaris i auxiliars al servei de transport ferroviari».

Onze. L'article 23.1.j) queda redactat en els termes següents:

«j) L'aprovació i el cobrament dels preus privats per la prestació dels serveis bàsics, complementaris i auxiliars al servei de transport ferroviari».

Dotze. L'article 23.1.l) queda redactat en els termes següents:

«l) La cooperació amb els organismes que en altres estats membres de la Unió Europea administrin les infraestructures ferroviàries, prevista a l'article 20.3, per establir i adjudicar capacitat d'infraestructura que abraci més d'una xarxa nacional, així com la participació i cooperació en la Xarxa Europea d'Administradors d'Infraestructures».

Tretze. S'afegeix un apartat 5 a l'article 23 amb la redacció següent:

«5. Els administradors generals d'infraestructura no poden encarregar a tercers l'exercici de funcions inherents a la gestió del sistema de control, de circulació i de seguretat».

Catorze. S'afegeix un apartat 4 a l'article 32 amb la redacció següent:

«4. Subjecte a la supervisió de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, un administrador d'infraestructures ferroviàries pot subscriure acords de cooperació amb una o més empreses ferroviàries de manera no discriminatòria i amb vista a oferir avantatges als clients, com ara preus reduïts o una millora del funcionament a la part de la xarxa coberta per l'acord.

La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de supervisar l'execució dels acords en qüestió i, en casos degudament justificats, pot aconsellar-ne la rescissió».

Quinze. S'afegeix un apartat 5 a l'article 32 amb la redacció següent:

«5. La declaració de xarxa ha de contenir els criteris que s'han de tenir en compte per determinar quan es dona la falta d'ús de franges horàries que, malgrat haver-se adjudicat, no s'utilitzin».

Setze. S'afegeix un nou paràgraf a l'article 37.1 amb la redacció següent:

«Aquest pla de contingències ha d'enumerar els diversos organismes que han de ser informats en cas d'incident important o de perturbació greu del trànsit ferroviari».

Disset. S'afegeix un apartat 4 a l'article 37 amb la redacció següent:

«4. En cas que la perturbació pugui tenir conseqüències sobre el trànsit transfronterer, l'administrador d'infraestructures ha de compartir la informació pertinent amb els altres administradors d'infraestructures la xarxa i el trànsit dels

quals es puguin veure afectats per la pertorbació i ha de cooperar amb ells per restablir el trànsit transfronterer».

Divuit. L'article 42.1.h) queda redactat en els termes següents:

«h) Les instal·lacions de protecció i socors».

Dinou. L'article 42.1.i) queda redactat en els termes següents:

«i) Les instal·lacions d'aprovisionament i subministrament de combustible a les instal·lacions esmentades; les quantitats abonades per aquests conceptes s'han de mostrar separatament a les factures».

Vint. S'afegeix un paràgraf al final de l'article 42.1 amb la redacció següent:

«Són bàsics els serveis que es presten en qualsevol de les instal·lacions de servei que enumera aquest apartat».

Vint-i-u. El primer paràgraf de l'article 42.2 queda redactat en els termes següents:

«Les disposicions d'aquest títol s'apliquen a les instal·lacions referides a l'apartat anterior que ofereixin serveis relacionats amb el transport ferroviari en la Xarxa Ferroviària d'Interès General, independentment de qui sigui el titular de la instal·lació o l'explotador dels serveis prestats a les empreses».

Vint-i-dos. El primer paràgraf de l'article 42.3 queda redactat en els termes següents:

«Si l'explotador d'alguna de les instal·lacions de servei relacionades a les lletres a), b), c), d), g) i i) de l'apartat 1 es troba sota el control directe o indirecte d'un organisme o d'una empresa que presti serveis de transport ferroviari per als quals s'utilitzi la instal·lació i hi tingui una posició dominant, s'ha d'organitzar de manera que sigui independent d'aquest organisme o empresa pel que fa a la seva organització i les seves decisions. Aquesta independència es pot aconseguir mitjançant l'organització de diferents divisions dins d'una mateixa persona jurídica».

Vint-i-tres. L'article 43.3 queda redactat en els termes següents:

«3. Quan l'explotador d'una instal·lació de servei rebi simultàniament sol·licituds de diferents empreses ferroviàries les ha d'intentar atendre totes amb l'eficiència més gran possible.

Si no es disposa de cap alternativa viable, i no es pot donar satisfacció a totes les sol·licituds de capacitat corresponents a la instal·lació en qüestió basant-se en les necessitats demostrades, el candidat pot reclamar davant la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, que ha d'examinar el cas i prendre mesures segons convingui per garantir que una part adequada de la capacitat es concedeix al candidat esmentat».

Vint-i-quatre. El primer paràgraf de l'article 46.1 queda redactat en els termes següents:

«L'explotació de les instal·lacions de servei ubicades als ports d'interès general i la prestació de serveis bàsics, complementaris i auxiliars en aquestes s'han d'ajustar al que disposa la legislació portuària. A aquest efecte els serveis d'accés a la infraestructura i els serveis bàsics, complementaris i auxiliars tenen la consideració de servei general i serveis o activitats comercials, respectivament».

Vint-i-cinc. S'afegeix un nou paràgraf a l'article 47.2 amb la redacció següent:

«Sense perjudici del que disposa el Reglament (CE) 1370/2007, les empreses ferroviàries, en condicions equitatives, no discriminatòries i transparents, tenen dret

d'accés a les infraestructures ferroviàries per a l'explotació de serveis de transport de viatgers per ferrocarril. Les empreses ferroviàries poden recollir viatgers a qualsevol estació i deixar-los a qualsevol altra. Aquest dret inclou l'accés a infraestructures que connectin les instal·lacions de servei».

Vint-i-sis. El segon paràgraf de l'article 49.2 queda redactat en els termes següents:

«L'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària està obligada a dictar una resolució expressa que s'ha de comunicar sense demora a l'empresa sol·licitant».

Vint-i-set. L'article 49.4 queda redactat en els termes següents:

«4. Les llicències d'empresa ferroviària atorgades pels altres estats de la Unió Europea produeixen tots els seus efectes a Espanya».

Vint-i-vuit. L'article 50.3.d) queda redactat en els termes següents:

«d) Les sancionades o condemnades, mitjançant una resolució o sentència ferma, per infraccions molt greus, infraccions greus o reiterades comeses en l'àmbit de la legislació específica de transports o per infraccions molt greus, infraccions greus o reiterades de les obligacions derivades de les normes socials o laborals i resultants de convenis col·lectius vinculants, en particular de la legislació sobre seguretat i salut en el treball, en el termini de cinc anys des de la fermesa de la resolució sancionadora».

Vint-i-nou. L'article 50.3.e) queda redactat en els termes següents:

«e) Les que, prestant serveis de transport transfronterer de mercaderies subjectes a tràmits duaners, hagin estat sancionades per infraccions molt greus o greus o reiterades per incomplir les normes que regulin el règim duaner, en el termini de cinc anys des de la fermesa de la resolució sancionadora».

Trenta. L'article 51.4 queda redactat en els termes següents:

«4. En tot cas, es considera que l'entitat sol·licitant no disposa de prou capacitat financera quan degui, com a resultat de la seva activitat ferroviària, endarreriments considerables o recurrents en concepte d'impostos o cotitzacions socials o no estigui al corrent en el compliment de les seves obligacions tributàries, en els termes establerts a la Llei 58/2003, de 17 de desembre, general tributària, i en les normes dictades per al seu desplegament, o de les seves obligacions amb la Seguretat Social».

Trenta-u. S'afegeix un nou paràgraf a l'article 56.2 amb la redacció següent:

«Quan es tracti d'iniciar activitats, l'empresa ferroviària pot sol·licitar que s'estableixi un termini més llarg, tenint en compte el caràcter específic dels serveis prestats».

Trenta-dos. S'afegeix un apartat 5 a l'article 58 amb la redacció següent:

«5. El ministre de Foment pot exigir que les empreses ferroviàries que explotin serveis nacionals de transport de viatgers participin en l'establiment de sistemes comuns d'informació i d'integració de l'oferta de bitllets, bitllets combinats i reserves. Aquests sistemes no poden distorsionar el mercat ni discriminar entre les diferents empreses ferroviàries i els ha de gestionar una persona jurídica pública o privada o una associació integrada per totes les empreses ferroviàries que explotin serveis de transport de viatgers».

Trenta-tres. S'afegeix un apartat 6 a l'article 58 amb la redacció següent:

«6. Les empreses ferroviàries que explotin serveis de transport de viatgers han d'establir plans d'emergència i assegurar-se que aquests plans estan degudament coordinats perquè, en cas de perturbació greu dels serveis, es presti als viatgers l'assistència que preveu l'article 18 del Reglament (CE) 1371/2007».

Trenta-quatre. L'article 59.2 queda redactat en els termes següents:

«2. Per a la prestació de serveis ferroviaris subjectes a obligacions de servei públic, les empreses ferroviàries han de disposar d'una autorització que ha d'atorgar el Ministeri de Foment, amb l'informe favorable previ dels ministeris d'Economia i Empresa i d'Hisenda i amb l'acord previ de la Comissió Delegada del Govern per a Assumptes Econòmics, a través d'un procediment de licitació que s'ajusti als principis de publicitat, transparència i no-discriminació.

Poden ser objecte d'adjudicació directa els serveis ferroviaris subjectes a obligacions de servei públic en els casos i supòsits que permet el Reglament 1370/2007 del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2007, sobre els serveis públics de transport de viatgers per ferrocarril i carretera.

En els supòsits d'adjudicació directa, l'autorització corresponent ha de preveure la necessitat que, mitjançant els mecanismes oportuns, l'empresa prestadora del servei compleixi els principis d'eficiència i bona gestió empresarial.

La resolució que acordi l'adjudicació directa de l'autorització ha d'acreditar expressament les causes que la justifiquen.

Les autoritzacions han de definir els drets i les obligacions de les empreses prestadores, entre les quals figuren les destinades a garantir la continuïtat dels serveis, i han de determinar, si s'escau, les compensacions que tinguin dret a percebre per l'explotació dels serveis en les condicions establertes per les obligacions de servei públic, i calculades d'acord amb el que disposa el Reglament (CE) 1370/2007 del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2007, sobre els serveis públics de transport de viatgers per ferrocarril i carretera».

Trenta-cinc. L'article 59.7 queda redactat en els termes següents:

«7. El dret a recollir viatgers a qualsevol estació i deixar-los a qualsevol altra es pot limitar quan un servei amb obligacions de servei públic cobreixi el mateix itinerari o un altre d'alternatiu i l'exercici d'aquell dret posi en perill l'equilibri econòmic del servei amb obligacions de servei públic i així ho acordi la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència.

A aquests efectes, el candidat que vulgui sol·licitar capacitat d'infraestructura amb la finalitat d'explotar un servei de transport de viatgers que coincideixi amb un que té obligacions de servei públic ha d'informar els administradors d'infraestructures ferroviàries i la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència amb una antelació mínima de 18 mesos respecte a l'entrada en vigor de l'horari de servei al qual correspongui la sol·licitud de capacitat. Per poder avaluar els possibles efectes econòmics en els serveis existents, la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de vetllar perquè s'informi sense demora, i en tot cas en un termini de deu dies, les autoritats competents que hagin pogut autoritzar el servei en l'itinerari de què es tracti, així com qualsevol empresa ferroviària que estigui executant el servei afectat. Poden sol·licitar que es pronunciï la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, l'autoritat que hagi autoritzat el servei, qualsevol altra amb competència sobre aquest, l'administrador de la infraestructura i l'empresa ferroviària que presti el servei afectat.

Si la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència determina que l'equilibri econòmic d'un contracte de servei públic es pot veure en perill per causa del servei de transport de viatgers que pretengui explotar el candidat, ha d'indicar els canvis

possibles que s'hagin d'introduir en el servei que assegurin la concessió del dret d'accés previst a l'article 47.2, paràgraf segon.

Per determinar si està en perill l'equilibri econòmic del servei, la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de portar a terme una anàlisi econòmica objectiva i ha de prendre la seva decisió, en el termini de sis setmanes, a partir de la recepció de tota la informació pertinent.

Aquesta decisió l'ha de prendre quan algunes de les entitats que esmenta el paràgraf segon d'aquest article l'hi sol·licitin dins del mes següent a la recepció de la informació pertinent. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha d'exposar els motius de la seva decisió i les entitats esmentades poden sol·licitar-ne la revisió dins del mes següent a la seva notificació.

Amb la finalitat de desenvolupar el mercat de transport de viatgers d'alta velocitat fomentant-ne la competitivitat, quan es tracti d'aquests serveis de transport, el dret d'accés només pot estar subjecte als requisits que estableix la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència d'acord amb el que disposa aquesta Llei. Quan aquesta Comissió determini que el servei de transport compromet l'equilibri econòmic d'un servei amb obligacions de servei públic que cobreix la mateixa ruta o una d'alternativa, ha d'indicar possibles canvis en el servei que assegurin que es compleixen les condicions per concedir el dret d'accés. Aquests canvis poden incloure una modificació del servei previst».

Trenta-sis. L'article 64.5 queda redactat en els termes següents:

«5. Sense perjudici del que disposa l'apartat anterior, les entitats encarregades de manteniment i tots els altres agents que tinguin una possible incidència en la seguretat de l'explotació del sistema ferroviari, inclosos fabricants, prestadors de serveis de manteniment, posseïdors, proveïdors de serveis, entitats adjudicatòries, transportistes, expedidors, destinataris, carregadors, descarregadors, omplidors i descarregadors de cisternes, han d'aplicar les mesures necessàries de control de riscos, si s'escau, cooperant amb altres agents, i han de vetllar perquè els subsistemes, accessoris, equips i serveis que prestin s'ajustin als requisits i a les condicions d'utilització previstes a fi que l'empresa ferroviària o l'administrador d'infraestructures ferroviàries de què es tracti pugui utilitzar-los de manera segura».

Trenta-set. Les lletres b) i c) de l'article 65.1 queden redactades en els termes següents:

«b) Autoritzar l'entrada o posada en servei dels subsistemes fixos control-comandament i senyalització a les vies, energia i infraestructura del sistema ferroviari, i autoritzar la posada al mercat dels vehicles que hi circulen, quan la seva àrea d'ús estigui compresa íntegrament a l'Estat espanyol i inclogui la Xarxa Ferroviària d'Interès General o una part d'aquesta, així com comprovar que mantenen els seus requisits.

c) Expedir, renovar, modificar o revocar els certificats de seguretat de les empreses ferroviàries, quan el seu àmbit d'operació se circumscrigui a la Xarxa Ferroviària d'Interès General, i les autoritzacions de seguretat dels administradors d'infraestructura, així com supervisar-los posteriorment».

Trenta-vuit. S'afegeix una nova lletra i) a l'article 65.1, i l'actual passa a ser la j), amb la redacció següent:

«i) Supervisar el compliment dels requisits essencials per part dels components d'interoperabilitat.

j) Les altres funcions que se li assignin per norma legal o reglamentària».

Trenta-nou. La denominació del capítol II del títol VI queda redactada en els termes següents:

«Preus privats pels serveis bàsics i els complementaris i auxiliars prestats en les instal·lacions de servei».

Quaranta. L'article 101 queda redactat en els termes següents:

«Article 101. *Règim general.*

1. Els preus dels serveis bàsics no poden superar el cost de la seva prestació més un benefici raonable.
2. Els serveis complementaris i auxiliars prestats en les instal·lacions de servei estan subjectes a preus acordats lliurement entre les parts. No obstant això, quan aquests serveis siguin prestats per un sol proveïdor, els preus que aquest apliqui no poden superar el cost de la seva prestació més un benefici raonable.
3. No es meriten tarifes ni preus per les activitats i els serveis subjectes al pagament dels cànon ferriaris que regula aquest títol».

Quaranta-u. L'article 102 queda redactat en els termes següents:

«Article 102. *Publicació dels preus i condicions d'accés.*

1. Els preus per la utilització de les instal·lacions de servei s'han d'abonar a l'explotador de la instal·lació de servei i s'han d'utilitzar per finançar la seva activitat.
2. Els preus de referència per la prestació dels serveis bàsics, complementaris i auxiliars prestats per tots els explotadors en les instal·lacions de servei, a què es refereix l'apartat 20 de l'annex I, s'han de comunicar a l'administrador d'infraestructures, qui els ha de publicar en la declaració sobre xarxa o en un lloc web en el qual aquesta informació es pugui obtenir gratuïtament en format electrònic.
3. Les condicions d'accés als serveis bàsics, complementaris i auxiliars prestats per tots els explotadors en les instal·lacions de servei, a què es refereix l'apartat 20 de l'annex I, inclosos els horaris d'obertura i tancament, s'han de comunicar a l'administrador d'infraestructures, qui els ha de publicar en la declaració sobre xarxa o en un lloc web en el qual aquesta informació es pugui obtenir gratuïtament en format electrònic».

Quaranta-dos. L'apartat 1.14 de l'article 107.u.1 queda redactat en els termes següents:

«1.14. L'incompliment de les normes de seguretat per part del personal que tingui encomanades funcions relacionades amb la seguretat en la circulació sempre que no tingui la consideració d'infracció molt greu, així com les conductes descrites a l'apartat 1.14 del número 1 de l'article anterior quan no concorrin circumstàncies de perill per a la seguretat del trànsit ferriari ni es posin en risc persones o mercaderies».

Quaranta-tres. S'afegeix un nou paràgraf a l'article 109.4 amb la redacció següent:

«En cas d'una sanció ferma per infracció molt greu derivada de la cessió del dret d'ús de capacitat d'infraestructura o l'establiment de qualsevol altre negoci jurídic sobre la capacitat d'infraestructura adjudicada, de conformitat amb el que disposa l'article 106.2.4 d'aquesta Llei, la sanció comporta la impossibilitat d'obtenció de nova capacitat per un període màxim d'un any».

Quaranta-quatre. El segon paràgraf de l'apartat 1 de la disposició addicional quarta queda redactat en els termes següents:

«Les normes que estableix aquesta disposició són aplicables fins a l'obertura a la lliure competència del transport de viatgers per ferrocarril, en els termes que preveu l'apartat 3 de la disposició transitòria primera d'aquesta Llei».

Quaranta-cinc. L'apartat 7 de la disposició addicional setena queda redactat en els termes següents:

«7. En els ports d'interès general a les zones de servei dels quals hi hagi infraestructures ferroviàries connectades a la Xarxa Ferroviària d'Interès General, les autoritats portuàries han de disposar d'un sistema de gestió de la seguretat adaptat al caràcter, la magnitud i altres condicions de l'activitat ferroviària dins de la zona de servei portuari que garanteixi el control dels riscos creats per aquesta, i del pla d'autoprotecció pertinent de les seves instal·lacions, sense que els sigui exigible l'autorització de seguretat a què es refereix l'article 67. El sistema de gestió de la seguretat, incloses les seves revisions i modificacions posteriors, l'ha d'aprovar l'autoritat portuària corresponent i s'ha de comunicar a l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària una vegada signat el conveni de connexió a què es refereix l'article 39.3. En tot cas, l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària, en l'exercici de les seves competències sobre la Xarxa Ferroviària d'Interès General, pot exigir que es revisi el sistema de gestió de la seguretat d'una autoritat portuària».

Quaranta-sis. La disposició addicional catorzena queda redactada en els termes següents:

«Disposició addicional catorzena. *Col·laboració entre la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència i l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària.*

La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència i l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària, aquesta última com a autoritat nacional de seguretat ferroviària i autoritat atorgant de llicències, han d'establir conjuntament un marc d'intercanvi d'informació i col·laboració amb vista a prevenir possibles efectes negatius per a la competència o la seguretat del mercat ferroviari. Aquest marc ha d'incloure un mecanisme que permeti, d'una banda, a la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència transmetre a l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària recomanacions sobre qüestions que puguin afectar la competència i, de l'altra, a l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària transmetre recomanacions a la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència sobre qüestions que puguin afectar la seguretat i la concessió de llicències. Sense perjudici de la independència de cada organisme en el marc de les seves competències respectives, la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència i l'Agència Estatal de Seguretat Ferroviària han d'examinar les recomanacions rebudes abans d'adoptar una decisió i han de motivar la seva decisió si decideixen apartar-se'n».

Quaranta-set. Se suprimeix la disposició addicional quinzena, que queda sense contingut.

Quaranta-vuit. La disposició addicional setzena queda redactada en els termes següents:

«Disposició addicional setzena. *Lloguer i manteniment de material ferroviari.*

1. Renfe Alquiler de Material Ferroviario, SA, ha de facilitar l'accés dels operadors a una part del seu material, de manera transparent, objectiva i no discriminatòria, i ha de donar publicitat a la seva oferta de manera que el seu contingut pugui ser conegut per totes les empreses ferroviàries que hi estiguin interessades.

L'entitat pública empresarial Renfe-Operadora ha d'assegurar la independència dels membres del consell d'administració de Renfe Alquiler de Material Ferroviario, SA, respecte dels operadors ferroviaris públics o privats.

2. Renfe Fabricación y Mantenimiento, SA, ha de prestar així mateix els serveis de manera transparent, objectiva i no discriminatòria.

L'entitat pública empresarial Renfe-Operadora ha d'assegurar la independència dels membres del consell d'administració de Renfe Fabricación y Mantenimiento, SA, respecte dels operadors ferroviaris públics o privats.

3. L'entitat pública empresarial Renfe-Operadora ha d'assegurar que Renfe Alquiler de Material Ferroviario, SA, i Renfe Fabricación y Mantenimiento, SA, guardin la confidencialitat deguda en el maneig de la informació rellevant relativa al negoci de tercers a la qual, si s'escau, tinguin accés en l'exercici de la seva activitat.

4. S'han d'establir per reglament les condicions en què Renfe Alquiler de Material Ferroviario, SA, i Renfe Fabricación y Mantenimiento, SA, han de prestar els seus serveis a operadors que no pertanyin al grup Renfe».

Quaranta-nou. S'afegeix una disposició addicional divuitena amb el contingut següent:

«Disposició addicional divuitena. *Garantia de responsabilitat civil.*

Els organismes avaluadors de la conformitat, els organismes avaluadors de la seguretat, les entitats encarregades del manteniment de material rodant, els centres homologats de manteniment i els centres homologats de formació de personal ferroviari, així com els centres homologats de reconeixement mèdic de personal ferroviari, han de tenir o comprometre's a tenir, en el moment d'inici de les activitats perquè els faculti, l'homologació o l'autorització, i a mantenir durant el seu exercici suficientment garantida la responsabilitat civil en què pugui incórrer en el compliment de les seves activitats, a través de la subscripció d'una assegurança, un aval o una garantia financera equivalent.

S'han d'establir per reglament l'import i les condicions de cobertura de responsabilitat civil, en funció de les activitats que s'han de dur a terme».

Cinquanta. S'afegeix una disposició addicional dinovena amb el contingut següent:

«Disposició addicional dinovena. *Criteris per introduir addicions als cànons ferroviaris.*

1. Els administradors d'infraestructures ferroviàries, en la seva proposta d'establiment d'una addició al cànon, de conformitat amb l'article 97.5.2n de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari, no han d'excloure la utilització de les infraestructures per part de segments del mercat que puguin pagar almenys el cost directament imputable a l'explotació del servei ferroviari, més un índex de rendibilitat que pugui assumir el mercat.

2. Els administradors d'infraestructures ferroviàries han d'avaluar la importància de la proposta de l'addició de cànon en el segment de mercat de què es tracti, aplicable al conjunt de la Xarxa Ferroviària d'Interès General, considerant almenys els parells de criteris que enumera l'apartat 3 d'aquesta disposició, i tenint en compte els que siguin pertinents.

3. Quan l'administrador d'infraestructures ferroviàries defineixi una llista dels segments de mercat amb vista a introduir addicions en el sistema de cànons ha de tenir en compte, almenys, els parells de característiques següents:

a) Serveis de transport de viatgers enfront de serveis de transport de mercaderies.

b) Trens que transporten mercaderies perilloses enfront de trens que transporten altres mercaderies.

- c) Serveis nacionals enfront de serveis internacionals.
- d) Transport combinat enfront de trens directes.
- e) Serveis de transport de viatgers urbans o regionals enfront de serveis de transport de viatgers interurbans.
- f) Trens bloc enfront de trens per vagons complets.
- g) Serveis ferroviaris regulars enfront de serveis ocasionals.

Els administradors d'infraestructures ferroviàries poden establir, a més, una distinció entre segments de mercat en funció de les mercaderies o viatgers transportats.

4. La llista de segments del mercat definits pels administradors d'infraestructura ha d'incloure almenys els tres segments següents: serveis de mercaderies, serveis de viatgers en el marc d'un contracte de servei públic, i altres serveis de viatgers.

5. S'han de definir també els segments de mercat en els quals les empreses ferroviàries no operen en l'actualitat, però en els quals durant el període de validesa del sistema de cànon podrien prestar els seus serveis. L'administrador d'infraestructures ferroviàries no ha d'incloure addicions en el sistema de cànon d'aquests segments de mercat.

6. La llista de segments de mercat s'ha de publicar en la declaració sobre la xarxa i s'ha de revisar, almenys, cada cinc anys. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de controlar aquesta llista d'acord amb les funcions que reconeix per a aquest organisme la Llei 3/2013, de 4 de juny, de creació de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència».

Cinquanta-u. S'afegeix una disposició addicional vintena amb el contingut següent:

«Disposició addicional vintena. *Publicació de la modificació d'addicions als cànon.*

Si l'administrador d'infraestructures ferroviàries, de conformitat amb l'article 97.5.2n de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari, té la intenció de modificar els elements essencials del sistema d'addicions als cànon, els ha de fer públics amb una antelació d'almenys tres mesos respecte de la data límit per a la publicació de la declaració sobre la xarxa».

Cinquanta-dos. La disposició transitòria primera queda redactada en els termes següents:

«Disposició transitòria primera. *Gestió del transport ferroviari de viatgers.*

1. L'obertura a la lliure competència del transport de viatgers per ferrocarril, prevista a l'apartat 2 de l'article 47 d'aquesta Llei, s'aplica a partir de l'1 de gener de 2019, a temps per a l'accés a la infraestructura en l'horari de servei que s'iniciï el 14 de desembre de 2020.

2. El transport ferroviari de viatgers amb finalitat prioritàriament turística s'ha de seguir prestant en règim de lliure competència fins al 13 de desembre de 2020, de conformitat amb el que preveu l'Ordre FOM/1403/2013, de 19 de juliol, sobre serveis de transport ferroviari de viatgers amb finalitat prioritàriament turística.

A partir de l'1 de gener de 2019, a temps per a l'accés a la infraestructura en l'horari de servei que s'iniciï el 14 de desembre de 2020, el transport ferroviari de viatgers amb finalitat prioritàriament turística s'ha de prestar segons el que estableix l'article 47.2 d'aquesta Llei.

3. Les normes sobre serveis internacionals de viatgers que estableix la disposició addicional quarta s'apliquen fins al 13 de desembre de 2020.

Als expedients sobre serveis internacionals de transport de viatgers iniciats, abans del 14 de desembre de 2020, els és aplicable el que preveu aquesta disposició».

Cinquanta-tres. Se suprimeixen els paràgrafs segon i tercer de la disposició transitòria segona.

Cinquanta-quatre. L'apartat 18 de l'annex I queda redactat en els termes següents:

«18. Serveis complementaris: els serveis complementaris, als quals es refereix l'article 44.2, poden ser els següents:

a) Subministrament de corrent de tracció, les quantitats abonades per aquest concepte s'han de mostrar a les factures separatament dels cànon aplicats per l'ús de les infraestructures ferroviàries d'alimentació d'energia elèctrica.

b) Preescalfament de trens de viatgers.

c) Contractes personalitzats per a:

Control del transport de mercaderies perilloses.

Assistència a la circulació de combois especials».

Cinquanta-cinc. Se suprimeix la lletra f) de l'apartat 19 de l'annex I.

Cinquanta-sis. L'apartat 20 de l'annex I queda redactat en els termes següents:

«20. Explotador de la instal·lació de servei: l'entitat privada o pública responsable de la gestió d'una o diverses de les instal·lacions de servei especificades a l'article 42, o de la prestació a empreses ferroviàries d'un o diversos dels serveis als quals estan destinats aquestes instal·lacions i dels complementaris i auxiliars que defineix aquest annex».

Cinquanta-set. S'afegeixen noves definicions a l'annex I, a continuació de l'apartat 20, amb la redacció següent:

«21. Administrador d'infraestructures: tot organisme o empresa responsable de l'explotació, el manteniment i la renovació de les infraestructures ferroviàries en una xarxa, i igualment responsable de participar en el seu desenvolupament d'acord amb les normes que estableixi el Ministeri de Foment dins del marc de la seva política general en matèria de desenvolupament i finançament d'infraestructures.

22. Desenvolupament de la infraestructura ferroviària: planificació de la xarxa, la planificació financera i de les inversions i la construcció i millora de la infraestructura.

23. Explotació de la infraestructura ferroviària: adjudicació de solcs ferroviaris, gestió del trànsit i fixació de cànon per l'ús de la infraestructura.

24. Manteniment de la infraestructura ferroviària: treballs destinats a mantenir les condicions i la capacitat de la infraestructura existent.

25. Renovació de les infraestructures ferroviàries: treballs de substitució de gran envergadura en les infraestructures existents que no en modifiquen el rendiment general.

26. Millora de les infraestructures ferroviàries: treballs de modificació de gran envergadura en les infraestructures existents que en milloren el rendiment general.

27. Funcions essencials de la gestió de les infraestructures: presa de decisions sobre l'adjudicació de capacitat d'infraestructura ferroviària, que inclou tant la definició i l'avaluació de la disponibilitat i l'adjudicació de solcs ferroviaris individuals, com la fixació de cànon per l'ús de les infraestructures, l'establiment i el cobrament dels cànon, de conformitat amb el marc dels cànon i el marc d'adjudicació de capacitats que estableix aquesta Llei.

28. Empresa integrada verticalment: una empresa en la qual, en el sentit del Reglament (CE) 139/2004 del Consell, de 20 de gener, sobre el control de les concentracions entre empreses:

a) un administrador d'infraestructures ferroviàries és controlat per una empresa que, al mateix temps, controla una o diverses empreses ferroviàries que exploten serveis ferroviaris a la xarxa de l'administrador d'infraestructures ferroviàries, o

b) un administrador d'infraestructures ferroviàries és controlat per una o diverses empreses ferroviàries que exploten serveis ferroviaris a la xarxa de l'administrador d'infraestructures ferroviàries, o

c) una o diverses empreses ferroviàries que exploten serveis ferroviaris a la xarxa de l'administrador d'infraestructura ferroviària són controlades per un administrador d'infraestructura ferroviària.

També significa una empresa formada per diferents departaments, entre els quals un administrador d'infraestructures ferroviàries i un o diversos departaments dedicats a la prestació de serveis de transport que no tenen una personalitat jurídica diferent.

Quan un administrador d'infraestructures ferroviàries i una empresa ferroviària siguin plenament independents entre si, però els dos estiguin controlats directament per una Administració pública sense una entitat intermediària, no es considera que constitueixin una empresa integrada verticalment als efectes d'aquesta Llei.

29. Associació publicoprivada: acord vinculant entre organismes públics i una o més empreses diferents de l'administrador d'infraestructures ferroviàries principal, en virtut del qual les empreses construeixen totalment o parcialment o financen la infraestructura ferroviària i/o adquireixen el dret a exercir qualsevol de les funcions de l'administrador de la infraestructura durant un període de temps predeterminat.

30. Serveis de transport de viatgers d'alta velocitat: serveis ferroviaris de transport de passatgers sense parades intermèdies entre dos punts separats almenys per una distància superior a 200 quilòmetres que circulen sobre vies construïdes especialment per a l'alta velocitat, equipades per a velocitats generalment iguals o superiors a 250 quilòmetres per hora i que circulen de mitjana a aquestes velocitats.

Aquesta definició es fa als efectes de l'aplicació del paràgraf sisè de l'article 59.7 d'aquesta Llei.

31. Itinerari alternatiu: itinerari diferent entre el mateix origen i la mateixa destinació sempre que l'empresa ferroviària pugui substituir els dos itineraris per a l'explotació del servei de transport de viatgers o mercaderies en qüestió.

32. Benefici raonable: un índex de remuneració del capital propi que tingui en compte el risc, inclòs el risc que afecta els ingressos, o la inexistència d'aquest, suportat per l'explotador de la instal·lació de servei i que estigui en consonància amb l'índex mitjà registrat en el sector durant els últims anys.

33. Consell d'administració: òrgan superior d'una empresa que exerceix funcions executives i administratives, responsable i que ha de retre comptes de la gestió diària de l'empresa.

34. Òrgan de supervisió: màxim òrgan d'una empresa que porta a terme tasques de supervisió, per exemple l'exercici del control del consell d'administració i de les decisions estratègiques generals relatives a l'empresa.

35. Bitllet combinat: bitllet o bitllets que constitueixen un contracte per a serveis de transport ferroviari successius explotats per una o diverses empreses ferroviàries».

Cinquanta-vuit. L'apartat 2 de l'annex III queda redactat en els termes següents:

«2. Un capítol dedicat als cànons i principis dels cànons, que exposi amb el detall degut tant el sistema de cànons com informació suficient sobre els cànons, així com altra informació important sobre l'accés aplicable als serveis a què es refereixen l'article 20 i el títol III que presti un sol proveïdor. Ha d'incloure la metodologia, les reglamentacions i, quan siguin aplicables, els barems utilitzats per aplicar el sistema dels cànons ferroviaris i els preus per prestació de serveis, pel que fa tant a costos com a cànons i preus. A més, ha de contenir informació sobre qualsevol canvi ja decidit o previst en relació amb els cànons, en els cinc anys següents, si està disponible».

Cinquanta-nou. L'apartat 5 de l'annex III queda redactat en els termes següents:

«5. Un capítol sobre informació sobre els procediments de resolució de conflictes i de recurs respecte a qüestions d'accés a la infraestructura i els serveis ferroviaris i al sistema d'incentius previst a l'article 96. En cas que s'utilitzi aquest procediment, l'administrador d'infraestructura ha de resoldre els conflictes d'adjudicació de capacitat mitjançant una decisió que ha d'adoptar en el termini màxim de deu dies hàbils».

Seixanta. L'apartat 6 de l'annex III queda redactat en els termes següents:

«6. Un capítol amb informació sobre l'accés a la infraestructura, els cànons ferroviaris i els preus per l'ús de les instal·lacions de servei regulades en el títol III. Els explotadors d'instal·lacions de servei que no estiguin controlades per l'administrador d'infraestructures han de facilitar informació sobre els preus per a l'accés a la instal·lació i per a la prestació de serveis, així com informació sobre les condicions d'accés tècnic per a la seva inclusió en la declaració sobre la xarxa, o han d'indicar un lloc web en què aquesta informació es pugui obtenir gratuïtament en format electrònic».

Seixanta-u. S'afegeix un annex IV amb la redacció següent:

«ANNEX IV

Llista d'altres elements de la infraestructura ferroviària, a què es refereixen els apartats 2 i 3 de l'article 3

D'acord amb el que estableix l'article 3:

1. S'entén per infraestructura ferroviària les estacions de transports de viatgers i terminals de transport de mercaderies, que estiguin constituïdes per:

- a) Les vies principals i de servei, amb els terrenys sobre els quals s'assenten i tots els seus elements i les seves instal·lacions auxiliars necessàries per al seu funcionament.
- b) Les andanes de viatgers i de mercaderies.
- c) Les calçades dels patis de viatgers i mercaderies, compresos els accessos per carretera i per a passatgers que arribin o se'n vagin a peu.
- d) Els edificis utilitzats pel servei d'infraestructures.
- e) Les instal·lacions destinades a la recaptació de les tarifes de transport, així com les destinades a atendre les necessitats dels viatgers.

No tenen la consideració d'estacions de transport de viatgers i terminals de transport de mercaderies les àrees dedicades a altres activitats exclusivament comercials, logístiques o industrials, encara que se situïn en l'àmbit d'aquelles.

2. Tenen la consideració d'infraestructures ferroviàries, perquè estan vinculats a la prestació d'un servei ferroviari, els elements que s'enumeren a continuació:

Terrenys.

Obres d'explotació i plataformes de la via, especialment terraplens, trinxeres, drenatges, reserves, clavegueres de fàbrica, aqüeductes, murs de revestiment, plantacions de protecció de talussos, etc.; passejos i vials; murs de tancament, bardisses i tanques; bandes protectores contra el foc; dispositius per a l'escalfament dels aparells de via; paraneus.

Obres civils: ponts, pontarrons i altres passos superiors, túnels, trinxeres cobertes i altres passos inferiors; murs de sosteniment i obres de protecció contra allaus i despenjaments, etc.

Passos a nivell, incloses les instal·lacions destinades a garantir la seguretat de la circulació per carretera.

Superestructures, especialment: carrils, carrils de regata i contracarrils; travesses i llarguers, material divers de subjecció, balast, inclosa la graveta i la sorra; aparells de via; plaques giratòries i carros transbordadors (amb l'excepció dels reservats exclusivament a les màquines de tracció).

Instal·lacions de seguretat, de senyalització i de telecomunicació de la via, d'estació i d'estació de maniobres, incloses les instal·lacions de producció, de transformació i distribució de corrent elèctric per al servei de la senyalització i les telecomunicacions; edificis assignats a aquestes instal·lacions; frens de via.

Instal·lacions d'enllumenat destinades a assegurar la circulació dels vehicles i la seguretat d'aquesta circulació.

Instal·lacions de transformació i conducció de corrent elèctric per a la tracció dels trens: estacions, línies de subministrament entre les estacions i preses de contacte, catenàries i suports; tercer carril i suports».

Article tercer. *Modificació de la Llei 3/2013, de 4 de juny, de creació de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència.*

La Llei 3/2013, de 4 de juny, de creació de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, queda modificada en els termes següents:

U. L'article 11 queda redactat en els termes següents:

«Article 11. *Supervisió i control en el sector ferroviari.*

1. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de supervisar i controlar el funcionament correcte del sector ferroviari i la situació de la competència en els mercats de serveis ferroviaris, també, i en particular, en el mercat de transport de viatgers en alta velocitat. En particular, ha d'exercir, per iniciativa pròpia o bé a sol·licitud de les autoritats competents o parts interessades, les funcions següents:

a) Salvaguardar la pluralitat de l'oferta en la prestació dels serveis sobre la Xarxa Ferroviària d'Interès General i les seves zones de servei ferroviari, i vetllar perquè aquests siguin prestats en condicions objectives, transparents i no discriminatòries.

b) Garantir la igualtat entre empreses, així com entre qualssevol candidats, en les condicions d'accés al mercat dels serveis ferroviaris.

c) Determinar, a petició de les autoritats competents o de les empreses ferroviàries o els candidats interessats, que l'objecte principal d'un servei internacional de transport ferroviari de viatgers és transportar viatgers entre estacions espanyoles i les d'altres estats membres de la Unió Europea.

d) Determinar, a petició de les autoritats competents, de l'administrador de la infraestructura, de les empreses ferroviàries o dels candidats interessats, si està en perill l'equilibri econòmic d'un servei de transport subjecte a obligacions de servei públic per l'assignació de capacitat per efectuar serveis de transport ferroviari de viatgers totalment o parcialment coincidents. En cas que decideixi que l'equilibri econòmic es pot veure en perill per causa del servei de transport de viatgers que pretengui explotar el candidat, ha d'indicar els canvis possibles que s'hagin d'introduir en el servei que assegurin les condicions per a la concessió del dret d'accés a la infraestructura.

e) Sol·licitar als administradors d'infraestructura, a gestors d'instal·lacions de servei, a empreses ferroviàries i candidats, així com a altres empreses involucrades en afers que hagi de verificar o comprovar la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, tota la informació necessària per a l'exercici de les seves funcions, en

particular, amb la resolució de reclamacions, supervisió del mercat ferroviari, fins estadístics i observació del mercat. El termini no pot excedir un mes llevat que, en circumstàncies excepcionals, l'òrgan peticionari acordi i autoritzi una pròrroga limitada que no pot excedir dues setmanes, sempre de conformitat amb el que disposa la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques.

f) Sol·licitar a la Comissió Europea que examini les mesures específiques adoptades per les autoritats nacionals en relació amb l'accés a la infraestructura i als serveis ferroviaris, la concessió de llicències, els cànonns o l'adjudicació de capacitat.

g) Exercir qualssevol altres funcions que li siguin atribuïdes per llei o per norma reglamentària.

h) Comprovar el compliment de les disposicions comptables aplicables i les disposicions sobre transparència financera establertes als apartats 3 i 4 de l'article 21 de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari, en el marc de la normativa ferroviària, per a la qual cosa pot dur a terme o encarregar que es duguin a terme auditories als administradors d'infraestructures, als explotadors d'instal·lacions de servei i, si s'escau, a les empreses ferroviàries. En el cas d'empreses integrades verticalment, aquestes facultats s'estenen a totes les persones jurídiques.

A més, també pot treure conclusions dels comptes respecte de les qüestions de les ajudes estatals, i n'ha d'informar les autoritats competents.

2. Igualment, en el marc de les funcions que recull l'apartat anterior, la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de supervisar i controlar, per iniciativa pròpia, les activitats dels administradors d'infraestructures ferroviàries i, quan sigui procedent, les dels explotadors d'instal·lacions de servei i empreses ferroviàries, en relació amb els afers següents:

a) la declaració sobre la xarxa, en les seves versions provisional i definitiva, així com els criteris que s'hi estableixin, i en particular ha de comprovar si conté clàusules discriminatòries o atorga poders discrecionals a l'administrador d'infraestructures que aquest pugui utilitzar per discriminar els candidats;

b) el sistema, la quantia o estructura de cànonns, tarifes i preus per la utilització d'infraestructures i serveis;

c) l'autorització de l'administrador d'infraestructures ferroviàries a la continuïtat del cobrament de cànonns en el cas d'una infraestructura declarada congestionada en la qual les mesures definides en el pla d'augment de capacitat no avancin, bé per raons alienes al control de l'administrador d'infraestructures o bé perquè les opcions possibles no són viables des del punt de vista econòmic o financer;

d) el procés de consulta previ a la fixació de cànonns i tarifes entre empreses ferroviàries o candidats i els administradors d'infraestructures, i intervenir quan prevegi que el resultat d'aquest procés pot contravenir a les disposicions vigents;

e) les disposicions sobre accés a la infraestructura i als serveis ferroviaris, així com el procediment d'adjudicació i els seus resultats;

f) la gestió del trànsit;

g) la planificació de la renovació i el manteniment programat o no programat;

h) el compliment dels requisits de l'administrador d'infraestructures ferroviàries, inclosos els relatius als conflictes d'interessos, independència de les seves funcions essencials, imparcialitat de l'administrador de les infraestructures ferroviàries respecte a la gestió del trànsit i a la planificació del manteniment, així com l'externalització i compartició de les funcions de l'administrador de les infraestructures ferroviàries.

3. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha d'estudiar totes les denúncies i, si s'escau, sol·licitar informació pertinent i iniciar un procés de consulta a totes les parts interessades en el termini d'un mes des de la recepció de la denúncia. Ha de resoldre sobre qualsevol denúncia, prendre mesures per arreglar la situació i comunicar a les parts interessades la seva decisió motivada en un termini de temps prudencial prèviament fixat, i, en qualsevol cas, en un termini de sis setmanes a partir de la recepció de tota la informació pertinent. Sense perjudici de les facultats de les autoritats de competència nacionals en matèria de protecció de la competència en els mercats de serveis ferroviaris, la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de decidir per iniciativa pròpia, quan correspongui, les mesures adequades per corregir discriminacions en perjudici dels candidats, distorsions del mercat i altres situacions indesitjables en aquests mercats, en particular respecte al que disposen els números 1r a 9è de l'apartat 1.f) de l'article 12.

4. En l'exercici de la funció de cooperació, a fi de supervisar la competència en el mercat i coordinar els serveis de transport ferroviari internacional, la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de portar a terme, entre d'altres, les tasques següents:

a) participar i col·laborar en una xarxa de reguladors ferroviaris coordinada per la Comissió Europea;

b) cooperar estretament amb la resta d'organismes reguladors, mitjançant acords de treball, amb fins d'assistència mútua en les seves tasques de supervisió del mercat i tractament de reclamacions o investigacions;

c) cooperar amb la resta d'organismes reguladors per elaborar principis i pràctiques comuns, incloses disposicions, per a la presa de decisions en relació amb les funcions que recull aquest article, així com per resoldre els conflictes que sorgeixin en els serveis internacionals;

d) intercanviar informació amb la resta d'organismes reguladors sobre el seu treball i els seus motius i les seves pràctiques en la presa de decisions i en particular sobre els aspectes principals dels procediments i els problemes d'interpretació de la legislació de la Unió en l'àmbit ferroviari incorporada als ordenaments nacionals, i cooperar d'altres maneres a fi de coordinar les seves preses de decisions en el conjunt de la Unió;

e) cooperar, en el marc de les seves funcions reconegudes en aquest article, amb altres organismes reguladors afectats sobre qüestions relacionades amb serveis internacionals, a fi de preparar les seves decisions respectives i arribar a adoptar una resolució sobre la qüestió;

f) cooperar i consultar amb els organismes reguladors de tots els estats membres, si escau a la Comissió Europea, en el cas de reclamacions, o d'investigacions per iniciativa pròpia, sobre qüestions d'accés o tarifació relacionades amb una franja internacional, així com en relació amb la supervisió de la competència en el mercat dels serveis de transport ferroviari internacional, i demanar-los tota la informació necessària abans de prendre la seva decisió. Al seu torn, quan la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència sigui consultada als efectes del tractament d'una reclamació o investigació en una franja internacional, ha d'aportar tota la informació que tingui dret a sol·licitar al seu torn en virtut de l'ordenament jurídic espanyol;

g) en cas que la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència rebi una reclamació, o efectui una investigació per iniciativa pròpia, transmetre la informació pertinent a l'organisme regulador competent;

h) poder revisar les decisions i pràctiques de les associacions d'administradors d'infraestructures en matèria de cànons o adjudicació de capacitat en relació amb el transport ferroviari internacional.

i) cooperar amb els reguladors ferroviaris d'altres estats de la Unió Europea en relació amb infraestructures de titularitat compartida, quan els estats concernits així ho acordin, a fi d'unificar les conseqüències de les seves decisions.

5. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de consultar de manera periòdica, i en qualsevol cas almenys una vegada cada dos anys, als representants dels usuaris dels serveis de transport ferroviari de mercaderies i viatgers per tenir en compte els seus punts de vista sobre el mercat ferroviari en l'exercici de les seves funcions».

Dos. L'apartat 1.f) de l'article 12 queda redactat en els termes següents:

«f) En el sector ferroviari, correspon a la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència en exclusiva conèixer i resoldre les reclamacions que presentin les empreses ferroviàries i la resta de candidats en relació amb l'actuació de l'administrador d'infraestructures ferroviàries, els explotadors d'instal·lacions de servei o prestadors dels serveis, així com les empreses ferroviàries i els candidats restants, i que versin, en particular, sobre:

- 1r El contingut i l'aplicació de les declaracions sobre la xarxa.
- 2n Els procediments d'adjudicació de capacitat i els seus resultats.
- 3r La quantia, l'estructura o l'aplicació dels cànon, tarifes i preus que se'ls exigeixin o se'ls puguin exigir.
- 4t Qualsevol tracte discriminatori en l'accés a les infraestructures o a les instal·lacions de servei, i en relació amb els serveis que s'hi porten a terme.
- 5è La prestació de serveis en els corredors ferroviaris internacionals de transport de mercaderies.
- 6è Les reclamacions o investigacions relacionades amb una franja internacional quan sigui procedent conèixer-la i resoldre-la i, en els altres casos, ha de cooperar amb els òrgans reguladors del mercat ferroviari dels altres estats membres de la Unió Europea competents amb la franja internacional.
- 7è La gestió del trànsit.
- 8è La planificació de la renovació i el manteniment programat o no programat.
- 9è El compliment dels requisits de l'administrador d'infraestructures ferroviàries, inclosos els relatius als conflictes d'interessos, independència de les seves funcions essencials, imparcialitat de l'administrador de les infraestructures ferroviàries respecte a la gestió del trànsit i a la planificació del manteniment, així com l'externalització i compartició de les funcions de l'administrador de les infraestructures ferroviàries.

Les reclamacions s'han de presentar en el termini d'un mes des que es produeixi el fet o la decisió corresponent. La Comissió Nacional dels Mercats i la Competència ha de sol·licitar la informació rellevant i ha d'iniciar les consultes amb totes les parts implicades dins del termini d'un mes a partir de la recepció de la reclamació. En cas d'una reclamació contra la negativa d'atorgar capacitat d'infraestructura, o contra els termes en què aquesta s'atorga, ha de resoldre per confirmar la decisió de l'administrador de la infraestructura o de la instal·lació de servei, o bé per requerir la modificació d'aquesta decisió de conformitat amb les instruccions específiques que es considerin apropiades».

TÍTOL III

Transposició de directiva de la Unió Europea en matèria de viatges combinats i serveis de viatge vinculats

Article quart. *Modificació del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.*

El text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre, queda modificat de la manera següent:

U. Es modifica la lletra g) de l'article 93, que queda redactada de la manera següent:

«g) Als contractes relatius als viatges combinats de l'article 151.1.b), excepte els apartats 2 i 6 de l'article 98».

Dos. Es modifica el llibre quart, que queda redactat en els termes següents:

«LLIBRE QUART

Viatges combinats i serveis de viatge vinculats

TÍTOL I

Disposicions generals

CAPÍTOL I

Àmbit d'aplicació i definicions

Article 150. *Àmbit d'aplicació.*

1. Aquest llibre és aplicable, en els termes que s'hi estableixen, a l'oferta, contractació i execució dels viatges combinats i dels serveis de viatge vinculats, que es defineixen a l'article següent.

2. La regulació establerta en aquest llibre no és aplicable a:

a) Els viatges combinats i els serveis de viatge vinculats d'una durada inferior a vint-i-quatre hores, llevat que s'inclogui l'allotjament.

b) Els viatges combinats que s'ofereixin i els serveis de viatge vinculats que es facilitin, de manera ocasional i sense ànim de lucre, únicament a un grup limitat de viatgers.

c) Els viatges combinats i els serveis de viatge vinculats contractats sobre la base d'un conveni general per a l'organització de viatges de negocis entre un empresari i una altra persona física o jurídica que actuï amb fins relacionats amb la seva activitat comercial, negoci, ofici o professió.

3. No queden exempts de les obligacions que estableix aquest llibre els organitzadors de viatges combinats o, si s'escau, els detallistes, així com els empresaris que faciliten serveis de viatge vinculats, encara que declarin que actuen exclusivament com a prestadors d'un servei de viatge, com a intermediaris o en qualsevol altra qualitat, o que els serveis que presten no constitueixen un viatge combinat o serveis de viatge vinculats.

Article 151. *Definicions.*

1. Als efectes d'aquest llibre s'entén per:

a) "Servei de viatge":

1r El transport de passatgers.

2n L'allotjament quan no sigui part integrant del transport de passatgers i no tingui un fi residencial.

3r El lloguer de turismes, d'altres vehicles de motor en el sentit de l'article 2.21 del Reial decret 750/2010, de 4 de juny, pel qual es regulen els procediments d'homologació de vehicles de motor i els seus remolcs, màquines autopropulsades o remolcades, vehicles agrícoles, així com de sistemes, parts i peces d'aquests vehicles, així com el lloguer de motocicletes que requereixin un permís de conducció de categoria A, d'acord amb el que disposa l'article 4.2.d) del Reial decret 818/2009, de 8 de maig, pel qual s'aprova el Reglament general de conductors.

4t Qualsevol altre servei turístic que no formi part integrant d'un servei de viatge dels que defineixen els tres apartats anteriors.

b) "Viatge combinat": la combinació, almenys, de dos tipus de serveis de viatge als efectes del mateix viatge o vacances, si aquests serveis:

1r són combinats per un sol empresari, fins i tot a petició o segons la selecció del viatger, abans que se subscrigui un únic contracte per la totalitat dels serveis, o

2n independentment de la subscripció de contractes diferents amb diferents prestadors de serveis de viatge, aquests serveis:

i) són contractats en un únic punt de venda i seleccionats abans que el viatger accepti pagar,

ii) són oferts, venuts o facturats a un preu a tant alçat o global,

iii) són anunciats o venuts com a «viatge combinat» o sota una denominació similar,

iv) són combinats després de la subscripció d'un contracte en virtut del qual l'empresari permet al viatger triar entre una selecció de diferents tipus de serveis de viatge, o

v) són contractats amb diferents empresaris a través de processos de reserva en línia connectats en els quals el nom del viatger, les seves dades de pagament i la seva adreça de correu electrònic són transmesos per l'empresari amb el qual se subscriu el primer contracte a un altre o altres empresaris amb qui se subscriu un altre contracte, com a molt tard vint-i-quatre hores després de la confirmació de la reserva del primer servei de viatge.

La combinació de serveis de viatge en la qual es combini com a màxim un dels tipus de serveis de viatge a què es refereixen els apartats 1r, 2n o 3r de la lletra a) amb un o diversos dels serveis turístics a què es refereix el seu apartat 4t, no es considera un viatge combinat si aquests serveis turístics no representen una proporció igual o superior al vint-i-cinc per cent del valor de la combinació i no s'anuncien o no constitueixen per alguna altra raó una característica essencial de la combinació, o si només han estat seleccionats i contractats després que s'hagi iniciat l'execució d'un servei de viatge previst en els apartats 1r, 2n o 3r esmentats.

c) "Contracte de viatge combinat": el contracte pel conjunt del viatge combinat o, si aquest viatge es duu a terme d'acord amb contractes diferents, tots els contractes que regulin els serveis de viatge inclosos en aquest.

d) "Inici del viatge combinat": el començament de l'execució dels serveis de viatge inclosos en el viatge combinat.

e) "Serveis de viatge vinculats": almenys dos tipus diferents de serveis de viatge adquirits amb l'objecte del mateix viatge o vacances, que, sense constituir un

viatge combinat, donin lloc a la subscripció de contractes diferents amb cadascun dels prestadors individuals de serveis de viatge, si un empresari facilita:

1r en ocasió d'una única visita o contacte amb el seu punt de venda, la selecció i el pagament separat de cada servei de viatge per part dels viatgers, o

2n de manera específica, la contractació d'almenys un servei de viatge addicional amb un altre empresari, sempre que tingui lloc com a molt tard vint-i-quatre hores després de la confirmació de la reserva del primer servei de viatge.

Quan s'adquireixi com a màxim un dels serveis de viatge a què es refereixen els apartats 1r, 2n o 3r de la lletra a) i un o diversos dels serveis turístics a què es refereix el seu apartat 4t, no constitueixen serveis de viatge vinculats si aquests últims no representen una proporció igual o superior al vint-i-cinc per cent del valor de la combinació i no s'anuncien o no constitueixen per alguna altra raó una característica essencial del viatge o les vacances.

f) "Viatger": qualsevol persona que té la intenció de subscriure un contracte o té dret a viatjar en virtut d'un contracte subscrit d'acord amb aquest llibre.

g) "Organitzador": un empresari que combina i ven o ofereix viatges combinats directament, a través d'un altre empresari o juntament amb aquest, o l'empresari que transmet les dades del viatger a un altre empresari als efectes del que indica el paràgraf b).2n.v).

h) "Detallista": empresari diferent de l'organitzador que ven o ofereix viatges combinats per un organitzador.

i) "Establiment": el que defineix l'article 3.5 de la Llei 17/2009, de 23 de novembre, sobre el lliure accés a les activitats de serveis i el seu exercici.

j) "Circumstàncies inevitables i extraordinàries": una situació fora del control de la part que al·lega aquesta situació i amb unes conseqüències que no s'haurien pogut evitar encara que s'haguessin adoptat totes les mesures raonables.

k) "Falta de conformitat": la no-execució o l'execució incorrecta dels serveis de viatge inclosos en un viatge combinat.

l) "Menor": qualsevol persona de menys de divuit anys.

m) "Punt de venda": tota instal·lació de venda al detall, tant moble com immoble, o un lloc web de venda al detall o un dispositiu similar de venda detallista en línia, fins i tot quan aquests llocs web o dispositius es presentin als viatgers com un dispositiu únic, inclòs un servei telefònic.

n) "Repatriació": el retorn del viatger al lloc de sortida o a qualsevol altre lloc acordat per les parts contractants.

2. Als efectes del que disposa aquest llibre, s'entén per empresari, sense perjudici de la definició que estableix l'article 4, aquell que atén els viatgers de manera presencial o en línia, tant si actua com a organitzador, detallista, empresari que facilita serveis de viatge vinculats o com a prestador de serveis de viatge.

CAPÍTOL II

Disposicions comunes en matèria de responsabilitat

Article 152. *Responsabilitat per errors en la reserva.*

L'empresari és responsable dels errors causats per defectes tècnics que es produeixin en el sistema de reserves que li siguin atribuïbles, així com dels errors comesos durant el procés de reserva, quan l'empresari hagi acceptat gestionar la reserva d'un viatge combinat o de serveis de viatge que formin part de serveis de viatge vinculats.

L'empresari no és responsable dels errors de reserva atribuïbles al viatger o causats per circumstàncies inevitables i extraordinàries.

TÍTOL II

Viatges combinats

CAPÍTOL I

Obligacions d'informació i contingut del contracte de viatge combinat

Article 153. *Informació precontractual.*

1. Abans que el viatger quedi obligat per qualsevol contracte de viatge combinat o oferta corresponent, l'organitzador, i també el detallista, quan el viatge combinat es vengui a través d'aquest últim, han de proporcionar al viatger el formulari amb la informació normalitzada relativa al viatge combinat que figura a l'annex II, A o B, així com la informació següent que sigui aplicable al viatge combinat:

a) Les característiques principals dels serveis de viatge que s'assenyalen a continuació:

1r La destinació o les destinacions del viatge, l'itinerari i els períodes d'estada, amb les seves dates i, quan s'inclougui l'allotjament, el nombre de pernoctacions incloses.

2n Els mitjans de transport, les seves característiques i categories, els punts, les dates i les hores de sortida i de tornada, la durada, els llocs de les parades intermèdies i les connexions de transport. Si l'hora exacta encara s'ha de determinar, s'ha d'informar el viatger de l'hora aproximada de sortida i de tornada.

3r La ubicació, les característiques principals i, si escau, la categoria turística de l'allotjament d'acord amb les normes del país de destinació corresponent.

4t Els àpats previstos.

5è Les visites, les excursions o els altres serveis inclosos en el preu total acordat del viatge combinat.

6è En cas que aquesta informació no es pugui deduir del context, indicació de si algun dels serveis de viatge es presta al viatger com a part d'un grup i, en cas afirmatiu, quan sigui possible, la mida aproximada del grup.

7è Si el gaudi d'altres serveis turístics depèn de la capacitat del viatger per comunicar-se verbalment de manera eficaç, l'idioma en què es presten aquests serveis.

8è A petició del viatger, si el viatge o les vacances és en termes generals apte per a persones amb mobilitat reduïda, informació precisa sobre la idoneïtat del viatge o les vacances en funció de les seves necessitats.

b) El nom comercial, l'adreça completa de l'organitzador i, si s'escau, del detallista, així com el número de telèfon i l'adreça de correu electrònic dels dos.

c) El preu total del viatge combinat amb tots els impostos inclosos i, si s'escau, totes les comissions, els recàrrecs i altres costos addicionals o, si aquests costos no es poden calcular raonablement abans de la subscripció del contracte, una indicació del tipus de costos addicionals que el viatger podria haver de suportar.

d) Les modalitats de pagament, inclòs qualsevol import o percentatge del preu que s'hagi d'abonar en concepte d'avançament i els terminis per abonar el saldo, o les garanties financeres que hagi de pagar o aportar el viatger.

e) El nombre mínim de persones necessari per dur a terme el viatge combinat i la data límit a què es refereix l'article 160.3.a), abans de l'inici del viatge combinat, per a la possible cancel·lació del contracte si no s'arriba al nombre esmentat.

f) Informació general sobre els requisits de passaport i visat, inclòs el temps aproximat per a l'obtenció de visats, i informació sobre els tràmits sanitaris per al viatge i l'estada al país de destinació.

g) Indicació que el viatger pot resoldre el contracte en qualsevol moment abans de l'inici del viatge combinat, a canvi del pagament d'una penalització adequada o, si s'escau, de la penalització tipus aplicada per aquest concepte per l'organitzador, de conformitat amb l'article 160.1.

h) Informació sobre la subscripció d'una assegurança facultativa que cobreixi les despeses originades en cas que el viatger decideixi posar fi al contracte o les despeses d'assistència, incloses les de repatriació, en cas d'accident, malaltia o mort.

i) La informació exigida per la normativa vigent en matèria de protecció de dades de caràcter personal.

Quan es tracti de contractes subscrits per telèfon, s'ha de facilitar al viatger la informació normalitzada tal com figura a l'annex II.B i la informació indicada a les lletres a) a h), ambdues inclusivament, d'aquest apartat.

2. En la contractació de viatges combinats, tal com es defineixen a l'apartat b).2n.v) de l'article 151.1, l'organitzador i l'empresari als quals es transmeten les dades han de garantir que cadascun d'ells faciliti, abans que el viatger estigui obligat per contracte o per qualsevol oferta corresponent, la informació que s'indica a les lletres a) a h), ambdues inclusivament, de l'apartat anterior, en la mesura que sigui pertinent per als serveis de viatge respectius que ofereixin. L'organitzador també ha de facilitar al mateix temps la informació normalitzada per mitjà del formulari que figura a l'annex II.C.

3. La informació a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha de facilitar al viatger, almenys, en castellà i de manera clara, comprensible i destacada, i quan es faciliti per escrit ha de ser llegible.

Article 154. *Caràcter vinculant de la informació precontractual.*

1. La informació facilitada al viatger d'acord amb les lletres a), c), d), e) i g) de l'article 153.1, forma part integrant del contracte de viatge combinat i no s'ha de modificar llevat que les parts contractants acordin expressament el contrari. L'organitzador i, si s'escau, el detallista, abans de la subscripció del contracte de viatge combinat, han de comunicar al viatger, de manera clara, comprensible i destacada, tots els canvis de la informació precontractual.

2. Si abans de la subscripció del contracte l'organitzador i, si s'escau, el detallista no compleixen els requisits d'informació sobre comissions, recàrrecs o altres costos addicionals que estableix l'article 153.1.c), el viatger no els ha de suportar.

Article 155. *Contingut del contracte de viatge combinat i documents que s'han de lliurar abans de l'inici del viatge.*

1. Els contractes de viatge combinat han d'estar redactats en un llenguatge clar i comprensible i, si estan per escrit, han de ser llegibles. En el moment de la subscripció del contracte o posteriorment sense demora, l'organitzador o, si s'escau, el detallista, ha de proporcionar al viatger una còpia del contracte o una confirmació d'aquest en un suport durador. El viatger té dret a reclamar una còpia del contracte en paper si aquest s'ha subscrit en presència física de les dues parts.

En el cas de contractes subscrits fora de l'establiment, el viatger ha de rebre una còpia del contracte de viatge combinat o de la seva confirmació en suport paper o, si hi està d'acord, en un altre suport durador.

2. El contracte o la seva confirmació ha de recollir el contingut íntegre del que s'ha acordat, inclosa tota la informació esmentada a l'article 153.1, així com la informació següent:

a) Necessitats especials del viatger acceptades per l'organitzador.

b) Indicació que l'organitzador i el detallista són responsables de l'execució correcta de tots els serveis de viatge inclosos en el contracte, de conformitat amb l'article 161, i estan obligats a prestar assistència si el viatger es troba en dificultats de conformitat amb l'article 163.2.

c) El nom de l'entitat garant en cas d'insolvència, el nom de l'entitat garant del compliment de l'execució del contracte de viatge combinat, i les dades de contacte, inclosa la seva adreça completa, en un document resum o certificat i, quan sigui procedent, el nom de l'autoritat competent designada amb aquesta finalitat i les seves dades de contacte.

d) El nom, l'adreça completa, el número de telèfon, l'adreça de correu electrònic i, si pertoca, el número de fax del representant local de l'organitzador i, si s'escau, del detallista, d'un punt de contacte o d'un altre servei que permeti al viatger, a elecció seva, posar-se en contacte amb qualsevol d'ells ràpidament i comunicar-s'hi eficaçment, demanar assistència quan tingui dificultats o presentar una reclamació per qualsevol falta de conformitat advertida durant l'execució del viatge combinat.

e) Indicació que el viatger ha de comunicar tota falta de conformitat advertida durant l'execució del viatge combinat de conformitat amb l'article 161.2.

f) En cas que viatgin menors que no estiguin acompanyats per un familiar o un altre adult autoritzat, sempre que el viatge combinat inclogui l'allotjament, informació que permeti el contacte directe amb el menor o amb la persona que n'és responsable al lloc d'estada d'aquest.

g) Informació sobre els procediments interns de tramitació de reclamacions disponibles i sobre sistemes de resolució alternativa de litigis, de conformitat amb la Llei 7/2017, de 2 de novembre, per la qual s'incorpora a l'ordenament jurídic espanyol la Directiva 2013/11/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 21 de maig de 2013, relativa a la resolució alternativa de litigis en matèria de consum, i, si escau, sobre l'entitat de resolució de litigis a la qual estigui adherida l'empresari i sobre la plataforma a què es refereix el Reglament (UE) núm. 524/2013 del Parlament Europeu i del Consell, de 21 de maig de 2013, sobre resolució de litigis en línia en matèria de consum i pel qual es modifica el Reglament (CE) núm. 2006/2004 i la Directiva 2009/22/CE.

h) Informació que el viatger té dret a cedir el contracte a un altre viatger, de conformitat amb l'article 157.

3. En els contractes de viatges combinats, tal com els defineix l'apartat b).2n.v) de l'article 151.1, l'empresari al qual es remeten les dades ha d'informar l'organitzador de la subscripció del contracte que doni lloc a la constitució del viatge combinat. L'empresari ha de facilitar a l'organitzador la informació necessària perquè aquest compleixi les seves obligacions.

L'organitzador, tan aviat com hagi estat informat que s'ha constituït el viatge combinat, ha de facilitar al viatger en un suport durador tota la informació a què es refereix l'apartat 2 anterior.

4. La informació que esmenten els apartats 2 i 3 s'ha de proporcionar de manera clara, comprensible i destacada.

5. Amb suficient antelació a l'inici del viatge combinat, l'organitzador o, si s'escau, el detallista han de proporcionar al viatger els rebuts, vals i bitllets necessaris, la informació sobre l'hora de sortida programada i, si escau, l'hora límit per facturar, així com l'hora programada de les escales, les connexions de transport i l'arribada.

Article 156. Càrrega de la prova.

La càrrega de la prova en relació amb el compliment dels requisits d'informació que estableix aquest capítol correspon a l'empresari.

CAPÍTOL II

Modificacions del contracte abans de l'inici del viatge combinat

Article 157. *Cessió del contracte de viatge combinat a un altre viatger.*

1. El viatger pot cedir el contracte de viatge combinat a una persona que reuneixi totes les condicions aplicables a aquest contracte.

2. La cessió s'ha de comunicar prèviament a l'organitzador o, si s'escau, al detallista, en un suport durador, amb una antelació raonable d'almenys set dies naturals a l'inici del viatge combinat.

3. El cedent del contracte i el cessionari han de respondre solidàriament de la quantitat pendent de pagament del preu acordat, així com de qualsevol comissió, recàrrec o altres costos addicionals derivats de la cessió. L'organitzador o, si s'escau, el detallista han d'informar el cedent sobre els costos efectius de la cessió. Aquests costos han de ser raonables i, en tot cas, no han de superar els costos efectivament suportats per l'organitzador i el detallista a causa de la cessió.

4. L'organitzador i, si s'escau, el detallista han de proporcionar al cedent les proves de les comissions, els recàrrecs o altres costos addicionals derivats de la cessió del contracte.

Article 158. *Modificació del preu.*

1. Després de la subscripció del contracte, els preus únicament es poden incrementar si en aquest es reserva expressament aquesta possibilitat i s'estableix que el viatger té dret a una reducció del preu d'acord amb l'apartat 4. En aquest cas, el contracte ha d'indicar la manera en què s'han de calcular les revisions del preu.

L'increment dels preus només és possible com a conseqüència directa de canvis en:

- a) el preu del transport de passatgers derivat del cost del combustible o d'altres fonts d'energia,
- b) el nivell dels impostos o les taxes sobre els serveis de viatge inclosos en el contracte, exigits per tercers que no estan directament involucrats en l'execució del viatge combinat, incloses les taxes, els impostos i els recàrrecs turístics, d'aterratge i d'embarcament o desembarcament en ports i aeroports, o
- c) els tipus de canvi de divisa aplicables al viatge combinat.

2. Si l'augment de preu esmentat a l'apartat anterior excedeix el vuit per cent del preu total del viatge combinat, s'aplica el que disposen els apartats 2 al 5 de l'article 159.

3. Independentment de la seva quantia, només és possible un augment de preu si l'organitzador o, si s'escau, el detallista ho notifiquen al viatger de manera clara i comprensible, amb una justificació d'aquest increment, i li proporcionen el seu càlcul en un suport durador com a molt tard vint dies naturals abans de l'inici del viatge combinat.

4. Si el contracte estipula la possibilitat d'augmentar els preus, el viatger té dret a una reducció del preu corresponent a tota disminució dels costos als quals es fa referència a les lletres a), b) i c) de l'apartat 1 que es produeixi en el període comprès entre la subscripció del contracte i l'inici del viatge combinat.

5. Quan es produeixi una disminució del preu, l'organitzador i, si s'escau, el detallista tenen dret a deduir les despeses administratives reals del reemborsament a causa del viatge. Si el viatger ho sol·licita, l'organitzador i, si s'escau, el detallista han d'aportar la prova d'aquestes despeses administratives.

Article 159. *Alteració d'altres clàusules del contracte.*

1. L'organitzador no pot modificar unilateralment les clàusules del contracte abans de l'inici del viatge combinat, a excepció del preu de conformitat amb l'article 158, llevat que s'hagi reservat aquest dret en el contracte, que el canvi sigui insignificant i que el mateix organitzador o, si s'escau, el detallista informin el viatger de manera clara, comprensible i destacada en un suport durador.

2. Si abans de l'inici del viatge combinat l'organitzador es veu obligat a modificar substancialment alguna de les característiques principals dels serveis de viatge a què es refereix l'article 153.1.a), no pot complir algun dels requisits especials a què es refereix l'article 155.2.a) o proposa augmentar el preu del viatge en més del vuit per cent de conformitat amb l'article 158.2, el viatger, en un termini raonable especificat per l'organitzador, pot acceptar el canvi proposat o resoldre el contracte sense pagar penalització.

El viatger que resolgui el contracte de viatge combinat pot acceptar un viatge combinat substitutiu que li ofereixi l'organitzador o, si s'escau, el detallista, si és possible de qualitat equivalent o superior.

3. L'organitzador o, si s'escau, el detallista ha de comunicar sense demora al viatger, de manera clara, comprensible i destacada i en un suport durador:

a) Les modificacions proposades que preveu l'apartat 2 i, quan sigui procedent de conformitat amb l'apartat 4, la seva repercussió en el preu del viatge combinat.

b) Un termini raonable en què el viatger ha d'informar de la seva decisió d'acord amb l'apartat 2.

c) La indicació que en el supòsit que el viatger no notifiqui la seva decisió en el termini indicat a la lletra b) s'entén que opta per resoldre el contracte sense cap penalització.

d) Si s'escau, el viatge combinat substitutiu ofert i el seu preu.

4. Quan les modificacions del contracte de viatge combinat o el viatge combinat substitutiu donin lloc a un viatge combinat de qualitat o cost inferior, el viatger té dret a una reducció adequada del preu.

5. En cas que el viatger resolgui el contracte de viatge combinat abans del seu inici, en virtut de l'apartat 2, sense pagament de penalització o no acceptació per part del viatger d'un viatge combinat substitutiu, l'organitzador o, si s'escau, el detallista han de reemborsar sense demora indeguda tots els pagaments efectuats pel viatger o per un tercer en nom seu i, en qualsevol cas, en un termini no superior a catorze dies naturals a partir de la data de resolució del contracte. A aquests efectes, s'ha d'aplicar el que disposen els apartats 2 a 5 de l'article 162.

CAPÍTOL III

Terminació del contracte de viatge combinat

Article 160. *Resolució, cancel·lació i dret de desistiment abans de l'inici del viatge.*

1. En qualsevol moment anterior a l'inici del viatge combinat el viatger pot resoldre el contracte; en aquest cas l'organitzador o, si s'escau, el detallista li poden exigir que pagui una penalització que sigui adequada i justificable. El contracte pot especificar una penalització tipus que sigui raonable basada en l'antelació de la resolució del contracte respecte a l'inici del viatge combinat i en l'estalvi de costos i els ingressos esperats per la utilització alternativa dels serveis de viatge. En absència d'una penalització tipus, l'import de la penalització per la resolució del contracte ha d'equivaldre al preu del viatge combinat menys l'estalvi de costos i els ingressos derivats de la utilització alternativa dels serveis de viatge. L'organitzador o, si s'escau, el detallista han de facilitar al viatger que ho sol·liciti una justificació de l'import de la penalització.

2. No obstant el que disposa l'apartat anterior, quan concorrin circumstàncies inevitables i extraordinàries al lloc de destinació o als voltants que afectin de manera significativa l'execució del viatge combinat o el transport de passatgers al lloc de destinació, el viatger té dret a resoldre el contracte abans del seu inici sense pagar cap penalització. En aquest cas, el viatger té dret al reemborsament complet de qualsevol pagament efectuat, però no a una compensació addicional.

3. L'organitzador i, si s'escau, el detallista poden cancel·lar el contracte i reemborsar al viatger la totalitat dels pagaments que aquest hagi efectuat, però no és responsable de cap compensació addicional si:

a) el nombre de persones inscrites per al viatge combinat és inferior al nombre mínim especificat en el contracte i l'organitzador o, si s'escau, el detallista notifiquen al viatger la cancel·lació dins del termini fixat en aquest, que com a molt tard ha de ser de:

1r vint dies naturals abans de l'inici del viatge combinat en el cas dels viatges de més de sis dies de durada,

2n set dies naturals abans de l'inici del viatge combinat en el cas dels viatges d'entre dos i sis dies de durada,

3r quaranta-vuit hores abans de l'inici del viatge combinat en el cas de viatges de menys de dos dies de durada, o

b) l'organitzador es veu en la impossibilitat d'executar el contracte per circumstàncies inevitables i extraordinàries i es notifica la cancel·lació al viatger sense demora indeguda abans de l'inici del viatge combinat.

4. L'organitzador o, si s'escau, el detallista, ha de proporcionar els reemborsaments que exigeixen els apartats 2 i 3, o, respecte a l'apartat 1, ha de reemborsar qualsevol pagament que hagi efectuat el viatger o en nom seu, pel viatge combinat, menys la penalització corresponent. Aquests reemborsaments o devolucions s'han d'efectuar al viatger sense demora indeguda i, en qualsevol cas, en un termini no superior a catorze dies naturals després de la terminació del contracte de viatge combinat.

5. En el cas dels contractes de viatge combinat subscrits fora de l'establiment, el viatger disposa d'un termini de catorze dies per exercir el seu dret de desistiment del contracte de viatge combinat, sense necessitat de justificació.

CAPÍTOL IV

Execució del viatge combinat

Article 161. *Responsabilitat per l'execució del viatge combinat i dret de rescabament.*

1. Els organitzadors i els detallistes de viatges combinats han de respondre de manera solidària enfront del viatger del compliment correcte dels serveis de viatge inclosos en el contracte, independentment del fet que aquests serveis els hagin d'executar ells mateixos o altres prestadors.

Qui respongui davant el viatger té el dret de repetició enfront de l'empresari al qual li sigui imputable l'incompliment o compliment defectuós del contracte en funció del seu respectiu àmbit de gestió del viatge combinat.

Quan un organitzador o un detallista aboní una compensació, concedeixi una reducció del preu o compleixi les altres obligacions que imposa aquesta Llei, pot sol·licitar el rescabament a tercers que hagin contribuït a què es produís el fet que va donar lloc a la compensació, a la reducció del preu o a altres obligacions.

2. El viatger ha d'informar l'organitzador o, si s'escau, el detallista sense demora indeguda, tenint en compte les circumstàncies de cada cas, de qualsevol

falta de conformitat que observi durant l'execució d'un servei de viatge inclòs en el contracte.

3. Si qualsevol dels serveis inclosos en el viatge no s'executa de conformitat amb el contracte, l'organitzador i, si s'escau, el detallista han de reparar la falta de conformitat, llevat que sigui impossible o si això comporta un cost desproporcionat, tenint en compte la gravetat de la falta de conformitat i el valor dels serveis de viatge afectats. En cas que d'acord amb aquest apartat no es reperi la falta de conformitat és aplicable el que disposa l'article 162.

4. Sense perjudici de les excepcions que preveu l'apartat anterior, si l'organitzador o el detallista no reparen la falta de conformitat en un termini raonable establert pel viatger, el mateix viatger pot fer-ho i sol·licitar el reemborsament de les despeses necessàries. No és necessari que el viatger especifiqui un termini límit si l'organitzador o, si s'escau, el detallista es neguen a reparar la falta de conformitat o si es requereix una solució immediata.

5. Quan una proporció significativa dels serveis de viatge no es pugui prestar segons el que s'ha convingut en el contracte de viatge combinat, l'organitzador o, si s'escau, el detallista ha d'oferir, sense cap cost addicional per al viatger, fórmules alternatives adequades, si és possible d'una qualitat equivalent o superior a les que especifica el contracte, per a la continuació del viatge combinat, també quan el retorn del viatger al lloc de sortida no s'efectuï segons el que s'ha acordat.

Si les fórmules alternatives proposades donen lloc a un viatge combinat d'una qualitat inferior a la que especifica el contracte, l'organitzador o, si s'escau, el detallista han d'aplicar al viatger una reducció adequada del preu.

El viatger només pot rebutjar les fórmules alternatives proposades si no són comparables al que s'ha acordat en el contracte de viatge combinat o si la reducció del preu concedida és inadequada.

6. Quan una falta de conformitat afecti substancialment l'execució del viatge i l'organitzador o, si s'escau, el detallista no l'hagin reparat en un termini raonable establert pel viatger, aquest pot posar fi al contracte sense pagar cap penalització i sol·licitar, si s'escau, tant una reducció del preu com una indemnització pels danys i perjudicis causats, de conformitat amb l'article 162.

Si no és possible trobar fórmules de viatge alternatives o el viatger rebutja les proposades de conformitat amb l'apartat 5, paràgraf 3, té dret, si s'escau, tant a una reducció de preu com a una indemnització per danys i perjudicis de conformitat amb l'article 162, sense que es posi fi al contracte de viatge combinat.

Si el viatge combinat inclou el transport de passatgers, l'organitzador i, si s'escau, el detallista, a més, en els casos indicats en els dos paràgrafs anteriors, ha de repatriar el viatger en un transport equivalent sense dilacions indegudes i sense cost addicional.

7. Si és impossible garantir el retorn del viatger segons el que s'ha convingut en el contracte a causa de circumstàncies inevitables i extraordinàries, l'organitzador o, si s'escau, el detallista han d'assumir el cost de l'allotjament que sigui necessari, si és possible d'una categoria equivalent, per un període no superior a tres nits per viatger. Quan la normativa europea sobre drets dels passatgers, aplicable als mitjans de transport corresponents per al retorn del viatger, estableixi períodes més llargs, s'han d'aplicar aquests períodes.

8. La limitació de costos a què es refereix l'apartat anterior no s'aplica a les persones amb discapacitat o mobilitat reduïda, tal com defineix l'article 2.a) del Reglament (CE) núm. 1107/2006 del Parlament Europeu i del Consell, de 5 de juliol de 2006, sobre els drets de les persones amb discapacitat o mobilitat reduïda en el transport aeri, ni als seus acompanyants, dones embarassades i menors no acompanyats, així com a les persones amb necessitat d'assistència mèdica específica, si les seves necessitats particulars s'han participat a l'organitzador o, si s'escau, al detallista almenys quaranta-vuit hores abans de l'inici del viatge. L'organitzador i el detallista no poden invocar les circumstàncies inevitables i

extraordinàries als efectes de la limitació de responsabilitat, de conformitat amb l'apartat 7, si el transportista no es pot acollir a aquestes circumstàncies en virtut de la normativa europea.

Article 162. *Reducció del preu i indemnització per danys i perjudicis.*

1. El viatger té dret a una reducció del preu adequada per qualsevol període durant el qual hi hagi hagut falta de conformitat, llevat que l'organitzador o el detallista demostrin que la falta de conformitat és imputable al viatger.

2. El viatger té dret a rebre una indemnització adequada de l'organitzador o, si s'escau, del detallista per qualsevol dany o perjudici que pateixi com a conseqüència de qualsevol falta de conformitat. La indemnització s'ha d'abonar sense demora indeguda.

3. El viatger no té dret a una indemnització per danys i perjudicis si l'organitzador o, si s'escau, el detallista demostren que la falta de conformitat és:

- a) imputable al viatger,
- b) imputable a un tercer aliè a la prestació dels serveis contractats i imprevisible o inevitable, o
- c) deguda a circumstàncies inevitables i extraordinàries.

4. En la mesura que els convenis internacionals que vinculen la Unió Europea limitin l'abast o les condicions del pagament d'indemnitzacions per part de prestadors de serveis de viatge inclosos en un viatge combinat, aquestes limitacions s'apliquen als organitzadors i detallistes. En els altres casos, el contracte pot limitar la indemnització que ha de pagar l'organitzador o el detallista sempre que aquesta limitació no s'apliqui als danys corporals o perjudicis causats de manera intencionada o per negligència i que el seu import no sigui inferior al triple del preu total del viatge.

5. Tot dret a indemnització o reducció del preu en virtut del que estableix aquesta Llei no afecta els drets dels viatgers que es preveuen a:

a) El Reglament (CE) núm. 261/2004 del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de febrer de 2004, pel qual s'estableixen normes comunes sobre compensació i assistència als passatgers aeris en cas de denegació d'embarcament i de cancel·lació o gran retard dels vols, i es deroga el Reglament (CEE) núm. 295/91.

b) El Reglament (CE) núm. 1371/2007 del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2007, sobre els drets i les obligacions dels viatgers de ferrocarril.

c) El Reglament (CE) núm. 392/2009 del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'abril de 2009, sobre la responsabilitat dels transportistes de passatgers per mar en cas d'accident.

d) El Reglament (UE) núm. 1177/2010 del Parlament Europeu i del Consell, de 24 de novembre de 2010, sobre els drets dels passatgers que viatgen per mar i per vies navegables i pel qual es modifica el Reglament (CE) núm. 2006/2004.

e) El Reglament (UE) núm. 181/2011 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de febrer de 2011, sobre els drets dels viatgers d'autobús i autocar i pel qual es modifica el Reglament (CE) núm. 2006/2004.

f) Els convenis internacionals.

Els viatgers tenen dret a presentar reclamacions d'acord amb aquesta Llei, els reglaments i els convenis internacionals esmentats. La indemnització o reducció del preu concedida en virtut d'aquesta Llei i la concedida en virtut dels reglaments i convenis internacionals esmentats s'han de deduir l'una de l'altra per evitar l'excés d'indemnització.

Article 163. *Possibilitat de posar-se en contacte amb l'organitzador a través del detallista i obligació de prestar assistència.*

1. El viatger pot enviar missatges, peticions o queixes en relació amb l'execució del viatge combinat directament al detallista a través del qual va ser adquirit. El detallista ha de transmetre aquests missatges, peticions o queixes a l'organitzador sense demora indeguda. Als efectes del compliment dels termes o terminis de prescripció, el justificant de recepció pel detallista dels missatges, peticions o queixes es considera justificant de recepció per l'organitzador.

2. L'organitzador i el detallista han de proporcionar assistència adequada i sense demora indeguda al viatger en dificultats, en especial en cas de circumstàncies inevitables i extraordinàries, en particular mitjançant:

- a) el subministrament d'informació adequada sobre els serveis sanitaris, les autoritats locals i l'assistència consular, i
- b) l'assistència al viatger per establir comunicacions a distància i l'ajuda per trobar fórmules de viatge alternatives.

L'organitzador i, si s'escau, el detallista poden facturar un recàrrec raonable per l'assistència esmentada si la dificultat s'ha originat intencionadament o per negligència del viatger. Aquest recàrrec no ha de superar en cap cas els costos reals en què hagi incorregut l'organitzador o el detallista.

CAPÍTOL V

Garanties

Article 164. *Efectivitat i abast de la garantia enfront de la insolvència.*

1. Els organitzadors i els detallistes de viatges combinats establerts a Espanya tenen l'obligació de constituir una garantia i adaptar-la quan sigui necessari. Aquesta garantia es pot constituir mitjançant la creació d'un fons de garantia, la contractació d'una assegurança, un aval o una altra garantia financera, en els termes que determini l'Administració competent. Si el transport de passatgers està inclòs en el contracte de viatge combinat, s'ha de constituir una garantia per a la repatriació dels viatgers, i es pot oferir la continuació del viatge combinat. L'exigència d'aquesta garantia queda subjecta en tot cas al que estableix la Llei 20/2013, de 9 de desembre, de garantia de la unitat de mercat.

Els organitzadors i els detallistes no establerts en un Estat membre de la Unió Europea que vinguin o ofereixin viatges combinats a Espanya, o que per qualsevol mitjà dirigeixin aquestes activitats a Espanya, també estan obligats a prestar aquesta garantia.

2. La garantia ha de ser efectiva i cobrir els costos que siguin previsibles de manera raonable. Ha de cobrir l'import dels pagaments efectuats directament pels viatgers, o per un tercer en nom seu, en relació amb viatges combinats en temporada alta, tenint en compte el període comprès entre els pagaments anticipats i els pagaments finals i la finalització dels viatges combinats, així com el cost estimat de les repatriacions en cas d'insolvència. La cobertura necessària es pot calcular a partir de les dades comercials més recents, com és el volum de negocis en concepte de viatges combinats efectuat en l'exercici anterior, però s'ha d'adaptar en cas que augmentin els riscos, especialment a causa d'un increment important de la venda d'aquests viatges.

3. La insolvència s'entén produïda tan aviat com sigui evident que per la falta de liquiditat dels organitzadors o dels detallistes els serveis de viatge es deixin d'executar, no s'executaran o s'executaran només en part, o quan els prestadors de serveis requereixin als viatgers pagar per aquests serveis. Un cop produïda la insolvència, la garantia ha d'estar disponible i el viatger ha de poder accedir

fàcilment a la protecció garantida, sense perjudici que se li ofereixi la continuació del viatge combinat. Els reemborsaments corresponents a serveis de viatge no executats s'han d'efectuar sense demora indeguda amb una sol·licitud prèvia del viatger.

4. La protecció enfront de la insolvència de l'organitzador i del detallista ha de beneficiar els viatgers sense tenir en compte el seu lloc de residència, el lloc de sortida, el lloc on s'hagi venut el viatge combinat o l'Estat membre en què estigui situada l'entitat garant en cas d'insolvència.

5. Quan l'execució del viatge combinat es vegi afectada per la insolvència de l'organitzador o del detallista, la garantia s'activa gratuïtament per a les repatriacions i, en cas necessari, per al finançament de l'allotjament previ a la repatriació, sense implicar cap avançament de pagament per al viatger.

Article 165. Garantia de la responsabilitat contractual.

Els organitzadors i els detallistes de viatges combinats tenen l'obligació de constituir una garantia que respongui amb caràcter general del compliment de les obligacions derivades de la prestació dels seus serveis enfront dels contractants d'un viatge combinat. En tot cas, els viatgers poden reclamar aquesta garantia directament al sistema de cobertura constituït.

Article 166. Reconeixement mutu de la protecció enfront de la insolvència i cooperació administrativa.

1. Als efectes d'acreditar el compliment dels requisits que exigeix aquesta Llei quant a la protecció enfront de la insolvència, les autoritats autonòmiques competents han d'acceptar tota protecció constituïda per un organitzador i, si s'escau, per un detallista, quan sigui procedent de conformitat amb les mesures adoptades per la normativa de l'Estat membre del seu establiment. Així mateix, les autoritats autonòmiques competents en aquesta matèria han d'acceptar tota protecció constituïda per un organitzador i, si s'escau, per un detallista, quan sigui procedent de conformitat amb les mesures adoptades segons la normativa de la comunitat autònoma del seu establiment.

2. El Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme ha d'actuar com a punt de contacte central per facilitar la cooperació administrativa europea i nacional. Les autoritats autonòmiques competents en aquesta matèria han de portar a terme el control dels organitzadors i, si s'escau, dels detallistes que operin en les seves comunitats autònomes corresponents i han de notificar les seves dades a través del punt de contacte central als altres estats membres i a la Comissió.

3. El Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme ha de facilitar recíprocament als punts de contacte centrals dels altres estats membres tota la informació necessària sobre els requisits del règim nacional de protecció enfront de la insolvència, així com la identitat de l'entitat o entitats garants que ofereixin aquesta protecció a un determinat organitzador o detallista establert en territori espanyol. Les comunitats autònomes han de facilitar al Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, com a punt de contacte central, tota la informació necessària sobre els requisits del règim de protecció enfront de la insolvència, així com la identitat de l'entitat o entitats garants que ofereixin aquesta protecció a un determinat organitzador o detallista establert en el seu territori. En tot cas, han de remetre una primera resposta en un termini màxim de quinze dies hàbils des de la recepció de la sol·licitud del punt de contacte central.

4. Els punts de contacte centrals dels altres estats membres poden accedir lliurement a la llista dels organitzadors i detallistes que compleixin les seves obligacions de protecció enfront de la insolvència que gestioni el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme. Aquesta llista és d'accés públic, inclòs l'accés en línia.

5. Quan hi hagi dubtes sobre la protecció enfront de la insolvència d'un organitzador o d'un detallista que no estigui establert a Espanya, el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme ha de demanar aclariments a l'Estat membre

d'establiment de l'empresari. Respecte als empresaris establerts a Espanya, el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme ha de respondre a les sol·licituds d'altres estats membres com més aviat millor, tenint en compte la urgència i la complexitat de l'afer. En tot cas, s'ha de remetre una primera resposta abans de quinze dies hàbils des de la recepció de la sol·licitud.

TÍTOL III

Serveis de viatge vinculats

Article 167. *Requisits de protecció enfront de la insolvència.*

1. Els empresaris que facilitin serveis de viatge vinculats han de constituir una garantia per al reemborsament de tots els pagaments que rebin dels viatgers en la mesura que un dels serveis de viatge que estiguin inclosos no s'executi a conseqüència de la seva insolvència. Si aquests empresaris són la part responsable del transport de passatgers, la garantia també ha de cobrir la repatriació dels viatgers. La garantia es pot constituir mitjançant la creació d'un fons de garantia, la contractació d'una assegurança, un aval o una altra garantia financera, en els termes que determini l'Administració competent. L'exigència d'aquesta garantia queda subjecta en tot cas al que estableix la Llei 20/2013, de 9 de desembre.

Els empresaris no establerts en un Estat membre de la Unió Europea que facilitin serveis de viatge vinculats a Espanya, o que per qualsevol mitjà dirigeixin aquestes activitats a Espanya, també estan obligats a prestar aquesta garantia.

2. La garantia que es constitueixi ha de complir el que disposen els articles 164 i 166.

3. La insolvència s'entén produïda tan aviat com sigui evident que per la falta de liquiditat dels empresaris els serveis de viatge es deixin d'executar, no s'executaran o s'executaran només en part, o quan els prestadors de serveis requereixin als viatgers pagar per aquests serveis. Un cop produïda la insolvència, la garantia ha d'estar disponible i el viatger ha de poder accedir fàcilment a la protecció garantida. Els reemborsaments corresponents a serveis de viatge no executats s'han d'efectuar sense demora indeguda amb sol·licitud prèvia del viatger.

Article 168. *Requisits d'informació.*

1. Abans que el viatger quedi obligat per qualsevol contracte que doni lloc a serveis de viatge vinculats o per qualsevol oferta corresponent, l'empresari que faciliti aquests serveis, inclosos els casos en què l'empresari no estigui establert en un Estat membre però per qualsevol mitjà dirigeixi aquestes activitats a Espanya, ha d'indicar de manera clara, comprensible i destacada:

a) que el viatger no es pot acollir a cap dels drets que s'apliquen exclusivament als viatges combinats de conformitat amb el que preveu aquesta Llei i que cada prestador de serveis és l'únic responsable de la correcta prestació contractual del seu servei, i

b) que el viatger gaudeix de la protecció enfront de la insolvència que preveu l'article 167.

A fi de complir el que disposa aquest apartat, l'empresari que faciliti uns serveis de viatge vinculats ha de proporcionar al viatger la informació esmentada mitjançant el formulari normalitzat corresponent que figura a l'annex III. Quan el caràcter especial dels serveis de viatge vinculats no estigui previst per cap dels formularis que figuren a l'annex esmentat, ha de proporcionar la informació que s'hi conté.

2. Si l'empresari que faciliti serveis de viatge vinculats no ha complert els requisits que estableixen l'article 167 i l'apartat 1 d'aquest article, s'apliquen els drets i les obligacions que estableixen els articles 157 i 160 i el capítol IV del títol II

d'aquest llibre en relació amb els serveis de viatge que formen part dels serveis de viatge vinculats.

3. Quan uns serveis de viatge vinculats siguin el resultat de la subscripció d'un contracte entre un viatger i un empresari que no facilita els serveis esmentats, aquest últim ha d'informar l'empresari que els facilita sobre la subscripció del contracte corresponent.

TÍTOL IV

De la prescripció de les reclamacions i el règim sancionador

Article 169. *Prescripció de les reclamacions.*

El termini de prescripció per presentar reclamacions d'acord amb aquest llibre és de dos anys.

Article 170. *Règim sancionador.*

Al que disposa aquest llibre no és aplicable el règim d'infraccions i sancions previst al llibre primer, títol IV, capítol II, sinó que li és aplicable el règim d'infraccions i sancions que preveu la legislació específica sobre la matèria dictada per les administracions públiques competents en matèria de turisme o per aquelles que en cada cas tinguin atribuïda la competència per raó de la matèria. Les sancions que s'estableixin han de ser efectives, proporcionades i dissuasives».

Tres. L'annex del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries s'enumera com a annex I i s'addicionen els annexos II i III amb el contingut següent:

«ANNEX II

A. *Formulari d'informació normalitzada per a contractes de viatge combinat en els quals sigui possible utilitzar hiperenllaços*

La combinació de serveis de viatge que se us ofereix és un viatge combinat en el sentit del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.

Per tant, gaudiu de tots els drets que s'apliquen en el marc de la UE als viatges combinats. La/Les empresa/es XY és/són plenament responsable/s de l'execució correcta del viatge combinat en el seu conjunt.

A més, com exigeix la legislació, la/les empresa/es XY està/an coberta/es per una garantia per reemborsar-vos els pagaments efectuats i, si el transport està inclòs en el viatge, assegurar la vostra repatriació en cas que incorri/n en insolvència.

Més informació sobre els vostres drets principals d'acord amb el text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (que es proporciona mitjançant un hiperenllaç).

Seguint l'hiperenllaç, el viatger ha de rebre la informació següent:

Drets principals en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre:

– Els viatgers han de rebre tota la informació essencial sobre el viatge combinat abans de subscriure el contracte.

- Sempre hi ha d'haver com a mínim un empresari responsable de l'execució correcta de tots els serveis de viatge inclosos en el contracte.
- S'ha de proporcionar als viatgers un número de telèfon d'emergència o les dades d'un punt de contacte on puguin contactar amb l'organitzador o el detallista.
- Els viatgers poden cedir el viatge combinat a una altra persona, amb un preavis raonable i, si s'escau, amb subjecció al pagament de despeses addicionals.
- El preu del viatge combinat només es pot augmentar si es produeixen despeses específiques (per exemple, en els preus de combustible) i el contracte ho estipula expressament, i en cap cas en els últims vint dies anteriors a l'inici del viatge combinat. Si l'augment de preu excedeix el vuit per cent del preu del viatge combinat, el viatger pot posar fi al contracte. Si l'organitzador es reserva el dret d'augmentar el preu, el viatger té dret a una reducció del preu si disminueixen les despeses corresponents.
- Els viatgers poden posar fi al contracte sense pagar cap penalització i obtenir el reemborsament complet de tots els pagaments efectuats si es modifica significativament algun dels elements essencials del viatge combinat que no sigui el preu. Si l'empresari responsable del viatge combinat el cancel·la abans del seu inici, els viatgers tenen dret al reemborsament dels pagaments efectuats i, quan sigui procedent, a una compensació.
- En circumstàncies excepcionals, per exemple en cas que al lloc de destinació existeixin greus problemes de seguretat que puguin afectar el viatge combinat, els viatgers poden posar fi al contracte abans de l'inici del viatge combinat sense pagar cap penalització.
- A més, els viatgers poden posar fi al contracte en qualsevol moment abans de l'inici del viatge combinat mitjançant el pagament d'una penalització per terminació, que sigui adequada i justificable.
- Si, després de l'inici del viatge combinat, no es poden prestar elements significatius d'aquest, s'han d'oferir al viatger fórmules alternatives adequades, sense cost addicional. Els viatgers poden posar fi al contracte sense pagar cap penalització en cas de no-execució dels serveis quan això afecti substancialment l'execució del viatge combinat i l'organitzador o, si s'escau, el detallista no aconseguen solucionar el problema.
- Els viatgers també tenen dret a una reducció del preu i/o a una indemnització per danys i perjudicis en cas de no-execució o execució incorrecta dels serveis de viatge.
- L'organitzador i el detallista han de proporcionar assistència al viatger en cas que aquest es trobi en dificultats.
- Si l'organitzador o el detallista incorren en insolvència, s'ha de procedir al reemborsament dels pagaments. En cas que l'organitzador o, si s'escau, el detallista incorrin en insolvència després de l'inici del viatge combinat i aquest inclogui el transport, s'ha de garantir la repatriació dels viatgers. XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances]. Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb l'entitat esmentada o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç).

B. Formulari d'informació normalitzada per a contractes de viatge combinat en supòsits diferents dels que preveu la part A

La combinació de serveis de viatge que se us ofereix és un viatge combinat en el sentit del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris

i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.

Per tant, gaudiu de tots els drets que s'apliquen en el marc de la Unió Europea als viatges combinats. La/Les empresa/es XY és/són plenament responsable/s de l'execució correcta del viatge combinat en el seu conjunt.

A més, com exigeix la legislació, la/les empresa/es XY està/an coberta/es per una garantia per reemborsar-vos els pagaments efectuats i, si el transport està inclòs en el viatge, assegurar la vostra repatriació en cas que incorri/n en insolvència.

Principals drets en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre:

- Els viatgers han de rebre tota la informació essencial sobre el viatge combinat abans de subscriure el contracte de viatge combinat.

- Sempre hi ha d'haver com a mínim un empresari responsable de l'execució correcta de tots els serveis de viatge inclosos en el contracte.

- S'ha de proporcionar als viatgers un número de telèfon d'emergència o les dades d'un punt de contacte on puguin contactar amb l'organitzador i, si s'escau, amb el detallista.

- Els viatgers poden cedir el viatge combinat a una altra persona, amb un preavis raonable i, si s'escau, amb subjecció al pagament de despeses addicionals.

- El preu del viatge combinat només es pot augmentar si es produeixen despeses específiques (per exemple, en els preus de combustible) i el contracte ho estipulat expressament, i en cap cas en els últims vint dies anteriors a l'inici del viatge combinat. Si l'augment de preu excedeix el vuit per cent del preu del viatge combinat, el viatger pot posar fi al contracte. Si l'organitzador es reserva el dret d'augmentar el preu, el viatger té dret a una reducció del preu si disminueixen les despeses corresponents.

- Els viatgers poden posar fi al contracte sense pagar cap penalització i obtenir el reemborsament complet de tots els pagaments efectuats si es modifica significativament algun dels elements essencials del viatge combinat que no sigui el preu. Si l'empresari responsable del viatge combinat el cancel·la abans del seu inici, els viatgers tenen dret al reemborsament dels pagaments efectuats i, quan sigui procedent, a una compensació.

- En circumstàncies excepcionals, per exemple en cas que al lloc de destinació existeixin greus problemes de seguretat que puguin afectar el viatge combinat, els viatgers poden posar fi al contracte abans de l'inici del viatge combinat, sense pagar cap penalització.

- A més, els viatgers poden posar fi al contracte en qualsevol moment abans de l'inici del viatge combinat mitjançant el pagament d'una penalització per terminació que sigui adequada i justificable.

- Si, després de l'inici del viatge combinat, no es poden prestar elements significatius d'aquest, s'han d'oferir al viatger fórmules alternatives adequades, sense cost addicional. Els viatgers poden posar fi al contracte sense pagar cap penalització en cas de no-execució dels serveis quan això afecti substancialment l'execució del viatge combinat i l'organitzador i, si s'escau, el detallista no aconseguixin solucionar el problema.

- Els viatgers també tenen dret a una reducció del preu i/o a una indemnització per danys i perjudicis en cas de no-execució o execució incorrecta dels serveis de viatge.

- L'organitzador i el detallista han de proporcionar assistència al viatger en cas que aquest es trobi en dificultats.

- Si l'organitzador o el detallista incorren en insolvència, s'ha de procedir al reemborsament dels pagaments. En cas que l'organitzador o, si s'escau, el detallista incorrin en insolvència després de l'inici del viatge combinat i aquest inclogui el

transport, s'ha de garantir la repatriació dels viatgers. XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances]. Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb l'entitat esmentada o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç).

C. Formulari d'informació normalitzada en cas de transmissió de dades per part d'un organitzador a un altre empresari de conformitat amb l'article 151.1.b).2n v)

Si subscriu un contracte amb l'empresa AB abans que es compleixin vint-i-quatre hores de la recepció de la confirmació de la reserva enviada per l'empresa XY, el servei de viatge ofert per XY i AB constitueix un viatge combinat en el sentit del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre

Per tant, gaudiu de tots els drets que s'apliquen en el marc de la UE als viatges combinats. L'empresa XY és plenament responsable de l'execució correcta del viatge combinat en el seu conjunt.

A més, com exigeix la legislació, l'empresa XY està coberta per una garantia per reemborsar-vos els pagaments efectuats i, si el transport està inclòs en el viatge, assegurar la vostra repatriació en cas que incorri en insolvència.

Més informació sobre drets principals d'acord amb el text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (que es proporciona mitjançant un hiperenllaç).

Seguint l'hiperenllaç el viatger ha de rebre la informació següent:

Drets principals en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre:

– Els viatgers han de rebre tota la informació essencial sobre els serveis de viatge abans de subscriure el contracte de viatge combinat.

– Sempre hi ha d'haver com a mínim un empresari responsable de l'execució correcta de tots els serveis de viatge inclosos en el contracte.

– S'ha de proporcionar als viatgers un número de telèfon d'emergència o les dades d'un punt de contacte on puguin contactar amb l'organitzador i, si s'escau, amb el detallista.

– Els viatgers poden cedir el viatge combinat a una altra persona, amb un preavís raonable i, si s'escau, amb subjecció al pagament de despeses addicionals.

– El preu del viatge combinat només es pot augmentar si es produeixen despeses específiques (per exemple, en els preus de combustible) i el contracte ho estipulat expressament, i en cap cas en els últims vint dies anteriors a l'inici del viatge combinat. Si l'augment de preu excedeix el vuit per cent del preu del viatge combinat, el viatger pot posar fi al contracte. Si l'organitzador es reserva el dret d'augmentar el preu, el viatger té dret a una reducció del preu si disminueixen les despeses corresponents.

– Els viatgers poden posar fi al contracte sense pagar cap penalització i obtenir el reemborsament complet de tots els pagaments efectuats si es modifica significativament algun dels elements essencials del viatge combinat que no sigui el preu. Si l'empresari responsable del viatge combinat el cancel·la abans del seu inici,

els viatgers tenen dret al reemborsament dels pagaments efectuats i, quan sigui procedent, a una compensació.

– En circumstàncies excepcionals, per exemple en cas que al lloc de destinació existeixin greus problemes de seguretat que puguin afectar el viatge combinat, els viatgers poden posar fi al contracte abans de l'inici del viatge combinat sense pagar cap penalització.

– A més, els viatgers poden posar fi al contracte en qualsevol moment abans de l'inici del viatge combinat mitjançant el pagament d'una penalització per terminació que sigui adequada i justificable.

– Si, després de l'inici del viatge combinat, no es poden prestar elements significatius d'aquest, s'han d'oferir al viatger fórmules alternatives adequades, sense cost addicional. Els viatgers poden posar fi al contracte sense pagar cap penalització en cas de no-execució dels serveis quan això afecti substancialment l'execució del viatge combinat i l'organitzador i, si s'escau, el detallista no aconseguen solucionar el problema.

– Els viatgers també tenen dret a una reducció del preu i/o indemnització per danys i perjudicis en cas de no-execució o execució incorrecta dels serveis de viatge.

– L'organitzador i el detallista han de proporcionar assistència al viatger en cas que aquest es trobi en dificultats.

– Si l'organitzador o el detallista incorren en insolvència, s'ha de procedir al reemborsament dels pagaments. En cas que l'organitzador o, si s'escau, el detallista incorrin en insolvència després de l'inici del viatge combinat i aquest inclogui el transport, s'ha de garantir la repatriació dels viatgers. XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances]. Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb l'entitat esmentada o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç).

ANNEX III

A. Formulari d'informació normalitzada en cas que l'empresari que facilita serveis de viatge vinculats en línia en el sentit de l'article 151.1.e). 1r sigui un transportista que ven un bitllet d'anada i tornada

Si, després d'haver seleccionat i pagat un servei de viatge, reserveu serveis de viatge addicionals per al vostre viatge o les vostres vacances a través de la nostra empresa, XY, NO gaudiu dels drets que s'apliquen als viatges combinats en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.

Per tant, la nostra empresa, XY, no és responsable de l'execució correcta dels serveis de viatge addicionals esmentats. En cas de problemes, poseu-vos en contacte amb el prestador de serveis corresponent.

No obstant això, si reserveu serveis de viatge addicionals durant la mateixa visita del lloc web de reserves de la nostra empresa, XY, aquests serveis formen part d'uns serveis de viatge vinculats. En aquest cas, tal com exigeix el dret de la Unió Europea, l'empresa XY ha subscrit una garantia de protecció per reemborsar-vos els pagaments abonats a XY en concepte de serveis que no s'hagin executat per insolvència de XY i, en cas necessari, per a la vostra repatriació. Heu de tenir en compte que no es procedirà al reemborsament en cas d'insolvència del prestador de serveis corresponent.

Més informació sobre protecció enfront de la insolvència (que es proporciona mitjançant un hiperenllaç).

Seguint l'hiperenllaç el viatger ha de rebre la informació següent:

XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances].

Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb aquesta entitat o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Nota: la protecció enfront de la insolvència no inclou contractes amb parts diferents de XY que es puguin executar malgrat la insolvència de XY.

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç).

B. Formulari d'informació normalitzada en cas que l'empresari que facilita serveis de viatge vinculats en línia en el sentit de l'article 151.1.e). 1r sigui un empresari diferent del transportista que ven el bitllet d'anada i tornada

Si, després d'haver seleccionat i pagat un servei de viatge, reserveu serveis de viatge addicionals per al vostre viatge o les vostres vacances a través de la nostra empresa, XY, NO gaudiu dels drets que s'apliquen als viatges combinats en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.

Per tant, la nostra empresa, XY, no és responsable de l'execució correcta dels diferents serveis de viatge. En cas de problemes, poseu-vos en contacte amb el prestador de serveis corresponent.

No obstant això, si reserveu serveis de viatge addicionals durant la mateixa visita del lloc web de reserves de la nostra empresa, XY, aquests serveis formen part d'uns serveis de viatge vinculats. En aquest cas, tal com exigeix la normativa, l'empresa XY ha subscrit una garantia de protecció per reemborsar-vos els pagaments abonats a XY en concepte de serveis que no s'hagin executat per insolvència de XY. Heu de tenir en compte que no es procedirà al reemborsament en cas d'insolvència del prestador de serveis corresponent.

Més informació sobre protecció enfront de la insolvència (que es proporciona mitjançant un hiperenllaç).

Seguint l'hiperenllaç el viatger ha de rebre la següent informació:

XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances].

Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb aquesta entitat o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Nota: la protecció enfront de la insolvència no inclou contractes amb parts diferents de XY que es puguin executar malgrat la insolvència de XY.

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç).

C. Formulari d'informació normalitzada en cas de serveis de viatge vinculats en el sentit de l'article 151.1.e).1r, en què els contractes se subscriu en presència física simultània de l'empresari (diferent del transportista que ven un bitllet d'anada i tornada) i del viatger

Si, després d'haver seleccionat i pagat un servei de viatge, reserveu serveis de viatge addicionals per al vostre viatge o les vostres vacances a través de la nostra empresa, XY, NO gaudiu dels drets que s'apliquen als viatges combinats en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.

Per tant, la nostra empresa, XY, no és responsable de l'execució correcta dels diferents serveis de viatge. En cas de problemes, poseu-vos en contacte amb el prestador de serveis corresponent.

Tanmateix, si reserveu serveis de viatge addicionals durant la mateixa visita o el mateix contacte amb la nostra empresa, XY, aquests serveis formen part d'uns serveis de viatge vinculats. En aquest cas, tal com exigeix la normativa, l'empresa XY ha subscrit una garantia de protecció per reemborsar-vos els pagaments abonats a XY en concepte de serveis que no s'hagin executat per insolvència de XY. Heu de tenir en compte que no es procedirà al reemborsament en cas d'insolvència del prestador de serveis corresponent.

Més informació sobre protecció enfront de la insolvència (que es proporciona mitjançant un hiperenllaç).

Seguint l'hiperenllaç el viatger ha de rebre la següent informació:

XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances]

Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb aquesta entitat o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Nota: la protecció enfront de la insolvència no inclou contractes amb parts diferents de XY que es puguin executar malgrat la insolvència de XY.

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat mitjançant el Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç).

D. Formulari d'informació normalitzada en cas que l'empresari que facilita serveis de viatge vinculats en línia en el sentit de l'article 151.1.e).2n, sigui un transportista que ven un bitllet d'anada i tornada

Si reserveu uns serveis de viatge addicionals per al vostre viatge o les vostres vacances mitjançant aquest/s enllaç/os, NO gaudiu dels drets que s'apliquen als viatges combinats en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.

Per tant, la nostra empresa, XY, no és responsable de l'execució correcta dels serveis de viatge addicionals esmentats. En cas de problemes, poseu-vos en contacte amb el prestador de serveis corresponent.

Tanmateix, si reserveu serveis de viatge addicionals mitjançant aquest/s enllaç/os abans de vint-i-quatre hores des de la recepció de la confirmació de la reserva per part de la nostra empresa, XY, aquests serveis formen part d'uns serveis de viatge vinculats. En aquest cas, tal com exigeix la normativa, l'empresa XY ha subscrit una garantia de protecció per reemborsar-vos els pagaments abonats a XY

en concepte de serveis que no s'hagin executat per insolvència de XY i, en cas necessari, als efectes de repatriació. Heu de tenir en compte que no es procedirà al reemborsament en cas d'insolvència del prestador de serveis corresponent.

Més informació sobre protecció enfront de la insolvència (que es proporciona mitjançant un hiperenllaç)

Seguint l'hiperenllaç el viatger ha de rebre la següent informació:

XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances].

Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb aquesta entitat o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Nota: la protecció enfront de la insolvència no inclou contractes amb parts diferents de XY que es puguin executar malgrat la insolvència de XY.

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç).

E. Formulari d'informació normalitzada en cas que l'empresari que facilita uns serveis de viatge vinculats en línia en el sentit de l'article 151.1.e).2n, sigui un empresari diferent del transportista que ven el bitllet d'anada i tornada

Si reserveu serveis de viatge addicionals per al vostre viatge o les vostres vacances mitjançant aquest/s enllaç/os, NO gaudiu dels drets que s'apliquen als viatges combinats en virtut del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre.

Per tant, la nostra empresa, XY, no és responsable de l'execució correcta dels serveis de viatge addicionals. En cas de problemes, poseu-vos en contacte amb el prestador de serveis corresponent.

Tanmateix, si reserveu serveis de viatge addicionals mitjançant aquest/s enllaç/os abans de vint-i-quatre hores des de la confirmació de la reserva per part de la nostra empresa, XY, aquests serveis formen part d'uns serveis de viatge vinculats. En aquest cas, tal com exigeix la normativa, l'empresa XY ha subscrit una garantia de protecció per reemborsar-vos els pagaments abonats a XY en concepte de serveis que no s'hagin executat per insolvència de XY. Heu de tenir en compte que no es procedirà al reemborsament en cas d'insolvència del prestador de serveis corresponent.

Més informació sobre protecció enfront de la insolvència [que es proporciona mitjançant un hiperenllaç].

Seguint l'hiperenllaç el viatger ha de rebre la següent informació:

XY ha subscrit una garantia de protecció enfront de la insolvència amb YZ [l'entitat garant en cas d'insolvència, per exemple, un fons de garantia o una companyia d'assegurances].

Si es deneguen serveis a causa de la insolvència de XY, els viatgers es poden posar en contacte amb aquesta entitat o, si s'escau, amb l'autoritat competent (dades de contacte, entre d'altres, nom, adreça completa, correu electrònic i número de telèfon).

Nota: la protecció enfront de la insolvència no inclou contractes amb parts diferents de XY que es puguin executar malgrat la insolvència de XY.

Text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre (hiperenllaç)».

Disposició addicional primera. *Mitjans per al funcionament del punt de contacte central.*

Per a l'exercici adequat de les noves funcions que el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme assumeix com a punt de contacte central d'acord amb el que disposa l'article 166 del text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2007, de 16 de novembre, aquest departament ministerial ha de disposar dels mitjans personals i materials necessaris per a això dins de les disponibilitats pressupostàries existents.

Disposició addicional segona. *Referències a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.*

Les referències que conté la Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, s'han d'entendre fetes a la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques.

Disposició transitòria única. *Règim transitori.*

1. Els procediments sobre marques i noms comercials iniciats abans de l'entrada en vigor d'aquest Reial decret llei s'han de tramitar i resoldre d'acord amb la legislació anterior.
2. Les marques i els noms comercials concedits durant la vigència de legislacions anteriors es regeixen per aquest Reial decret llei.
3. Fins que l'Oficina Espanyola de Patents i Marques, de conformitat amb el que preveu l'apartat 2 de la disposició addicional primera de la Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, en la versió introduïda per aquest Reial decret llei, i la disposició final setena, adquireixi la competència per declarar la nul·litat o caducitat dels signes distintius que regula la Llei esmentada, és competent la jurisdicció civil d'acord amb el que preveu el títol XII de la Llei 24/2015, de 24 de juliol, de patents, i de conformitat amb les disposicions substantives que preveu el títol VI de la Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, en la versió introduïda per aquest Reial decret llei.

Disposició derogatòria única. *Derogació normativa.*

1. Queden derogades totes les disposicions del mateix rang o inferior que s'oposin al que disposa aquest Reial decret llei.
2. En particular, queden derogades les disposicions següents:
 - a) L'Ordre FOM/1977/2015, de 29 de setembre, sobre el procediment de licitació per a l'atorgament del títol habilitador per a la realització del transport ferroviari de viatgers previst a l'Acord del Consell de Ministres, de 13 de juny de 2014, pel qual es determina el nombre i la vigència de títols habilitadors per a la prestació de serveis de transport ferroviari de viatgers en règim de concurrència en determinades línies i trams de la Xarxa Ferroviària d'Interès General.
 - b) L'Ordre FOM/1403/2013, de 19 de juliol, sobre serveis de transport ferroviari de viatgers amb finalitat prioritàriament turística, sense perjudici del que preveu l'apartat 2 de la disposició transitòria primera Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari.

Disposició final primera. *Títol competencial.*

1. El títol I d'aquest Reial decret llei es dicta a l'empara de la competència estatal que preveu l'article 149.1.9a de la Constitució en matèria de legislació sobre propietat industrial.

S'exceptua de l'anterior l'apartat vint-i-set de l'article primer, exclusivament respecte de les referències al procediment judicial que contenen els articles 61, 61 bis i 61 ter de la Llei de marques, que s'emparen en l'article 149.1.6a de la Constitució, que atribueix a l'Estat la competència exclusiva sobre legislació processal.

2. El títol II es dicta a l'empara del que disposa l'article 149.1.13a i 21a de la Constitució, que atribueix a l'Estat la competència sobre les bases i la coordinació de la planificació general de l'activitat econòmica i la competència exclusiva en matèria de ferrocarrils i transports terrestres que transcorrin pel territori de més d'una comunitat autònoma.

3. El títol III es dicta a l'empara de les competències exclusives que corresponen a l'Estat en matèria de legislació mercantil, processal i civil, de conformitat amb l'article 149.1.6a i 8a de la Constitució.

Disposició final segona. *incorporació de dret de la Unió Europea.*

Mitjançant aquest Reial decret llei s'incorporen al dret espanyol les directives següents:

a) Directiva (UE) 2015/2436 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2015, relativa a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria de marques.

A aquests efectes, les referències fetes en les disposicions legals, reglamentàries i administratives en vigor a les directives derogades, a la Directiva 2008/95/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 22 d'octubre de 2008 i a la Directiva 89/104/CEE del Consell, de 21 de desembre de 1988, relatives a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria de marques, s'entenen fetes a la directiva esmentada a l'apartat anterior.

b) Directiva 2012/34/UE del Parlament i del Consell, de 21 de novembre de 2012, per la qual s'estableix un espai ferroviari europeu únic, modificada per la Directiva 2016/2370, de 14 de desembre.

c) Directiva (UE) 2015/2302 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2015, relativa als viatges combinats i als serveis de viatge vinculats, per la qual es modifiquen el Reglament (CE) núm. 2006/2004 i la Directiva 2011/83/UE del Parlament Europeu i del Consell i per la qual es deroga la Directiva 90/314/CEE del Consell.

Disposició final tercera. *Desplegament normatiu i execució del Reial decret llei.*

S'autoritza el Govern a dictar totes les disposicions que siguin necessàries per al desplegament i l'execució d'aquest Reial decret llei.

Disposició final quarta. *Adaptació normativa.*

Les comunitats autònomes han d'adaptar la seva normativa al que preveu el títol III d'aquest Reial decret llei.

Disposició final cinquena. *No-augment de la despesa pública.*

La posada en marxa de les mesures incorporades mitjançant el títol I d'aquest Reial decret llei no ha de suposar despeses addicionals a les previstes en les dotacions del capítol I del pressupost de despeses ni increment de les despeses globals de personal de l'Oficina Espanyola de Patents i Marques.

Disposició final sisena. *Obertura a la lliure competència del transport de viatgers per ferrocarril.*

L'obertura a la lliure competència del transport de viatgers per ferrocarril prevista al títol II s'ha de fer efectiva d'acord amb el que preveu l'apartat 1 de la disposició transitòria primera de la Llei 38/2015, de 29 de setembre, del sector ferroviari, en la redacció que en fa aquest Reial decret llei.

Disposició final setena. *Entrada en vigor.*

Aquest Reial decret llei entra en vigor l'endemà de la publicació en el «Butlletí Oficial de l'Estat».

No obstant això, el títol I entra en vigor el dia 14 de gener de 2019, excepte els apartats 3, 4, 5 i 6 de l'article 21 de la Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, en la redacció que en fa aquest Reial decret llei, que ho fan el dia en què, d'acord amb el que preveu l'apartat 7 de l'article esmentat, entri en vigor el desplegament reglamentari d'aquests i l'apartat 2 de la disposició addicional primera de la Llei 17/2001, de 7 de desembre, de marques, en la redacció que en fa aquest Reial decret llei, que ho fa el dia 14 de gener de 2023.

Madrid, 21 de desembre de 2018.

FELIPE R.

El president del Govern,
PEDRO SÁNCHEZ PÉREZ-CASTEJÓN